



LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Kauppätieteiden osasto

Laskentatoimi

YKSITYISLIIKKEEN MUUTTAMINEN OSAKEYHTIÖKSI

Tutkielman aihe on hyväksytty kauppätieteiden osaston osastoneuvostossa 7.12.2005

Työn tarkastajat	professori Ulla Kotonen professori Seppo Villa
Työn ohjaaja	professori Ulla Kotonen

Orimattilassa 6.11.2006

Riikka Tuominen
Laaksotie 26
16300 Orimattila
p. 0400 494 454

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Tuominen Riikka
Tutkielman nimi: Yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi
Osasto: Kauppatieteiden osasto
Vuosi: 2006
Pro gradu -tutkielma. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
126 sivua, 2 kuvaa, 13 taulukkoa ja 2 liitettä.
Tarkastajina: professori Ulla Kotonen ja professori Seppo Villa
Hakusanat: yhtiömuodonmuutos, yksityisliike, osakeyhtiö, elinkeinonharjoittaja, verotus, nettovarallisuus
Keywords: change of the form of enterprise, private business, limited company, enterpriser, taxation, net wealth

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, millainen prosessi on yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi. Tutkielmassa tarkastellaan yksityisliikettä ja osakeyhtiötä sekä niiden välistä yritysmuodonmuutosta yhtiö- ja vero-oikeudellisen normiston ja case-yrityksen tilinpäätösmateriaalin perusteella. Tutkielmassa hyödynnetään kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä ja case-tutkimusta. Tutkielman teoriaosa luo pohjan empiiriselle osalle, jossa case-yrityksen tilinpäätöstietojen perusteella tehdään esimerkkiverolaskelmia.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että mitään yleispätevää tilannekatsausta sellaisesta yksityisliikkeestä, jonka jatkossa pitäisi toimia osakeyhtiönä, ei ole. Yritysmuodon muuttamispäätökseen vaikuttaa usein verotukselliset tekijät tai syy voi olla hyvinkin tapauskohtainen. Tutkimuksessa kuitenkin nousi esille muutamia syitä toimintamuodonmuuttamispäätökselle kuten osakeyhtiön verotukselliset edut sekä yrittäjän mahdollisuudet tehdä erilaisia toimia osakeyhtiön kanssa. Yksityisliikettä voidaan pitää verotuksellisesti kannattava, kun ansiotulosta syntyvä kokonaisvero on yhteisöverokannan 26 prosenttia suuruinen tai sen alle. Varsinainen yhtiömuodonmuutos tapahtuu yksinkertaisesti niin, että perustetaan osakeyhtiö, jonne yksityisliikkeen omaisuus siirretään apporttina.

ABSTRACT

Author: Tuominen Riikka
Title: Converting private business into limited company
Department: Department of Business Administration
Year: 2006
Master's Thesis. Lappeenranta University of Technology.
126 pages, 2 figures, 13 tables and 2 appendixes.
Examiners: Professor Ulla Kotonen and professor Seppo Villa
Keywords: change of the form of enterprise, private business, limited company, enterpriser, taxation, net wealth
Hakusanat: yhtiömuodonmuutos, yksityisliike, osakeyhtiö, elinkeinonharjoittaja, verotus, nettovarallisuus

The aim of this study is to find out, what kind of a process converting a private business into a limited company is. Private business and limited company as well as the company transformation between them is examined in this thesis based on the juridical norms of a company and taxation in addition with the case company's financial statement material. Qualitative methods and case-study are used in this study. Theoretical part forms bases for empirical part, where examples of taxation calculations are made based on the case company's financial statement information.

The results of the thesis point out, that there is not an applicable assessment of the situation where private business should be converted into a limited company. Often fiscal factors or case related reasons affect to the decision of converting the company form. Some of the reasons for the decision of changing company form that rose up in the study are fiscal benefits of the limited company and the possibilities for the entrepreneur to function with the limited company. Private business is fiscally profitable when the gross tax formed from earned income is 26 % of company gross tax or under. Actual conversion into another company form takes place when a limited company is established and the private business' assets are transformed as beneficial property.

ALKUSANAT

Suuret kiitokset case-yrityksen yrittäjälle ja kirjanpitäjälle, että sain materiaalia käyttöni. Kiitokset tutkielman tarkastajille professori Ulla Kotoselle ja professori Seppo Villalle.

Lämpimät kiitokset Esalle liikkeellepanevasta voimasta ja keskustelusta. Haluan kiittää myös opiskelutovereitani ja ystäviäni Terhiä ja Anni-Kaisaa ainutlaatuisista opiskeluvuosista ja henkisestä tuesta gradun kirjoittamisen aikana.

Rakkaimmat kiitokset omille pikku assistenteilleni Maralle ja Rambolle.

Ja kaikille niille, jotka jaksoitte jankuttaa: Onko gradu jo valmis? Tiedoksi vaan, että nyt se vihdoinkin on, vaikken siitä niin ylpeä olekaan.

Aurinkoinen syyspäivä Orimattilassa 18.10.2006

Riikka Tuominen

LYHENTEET

AKYL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389
EVL	Elinkeinoverolaki 24.6.1968/360
HE	Hallituksen esitys
HTM	kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja
KHO	Korkein hallinto-oikeus, KHO:n ratkaisu
KHT	Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja
Kila	Kirjanpitolautakunta
KKO	Korkein-oikeus
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
KTM	Kauppa- ja teollisuusministeriö
KVL	Keskusverolautakunta
ks.	katso
MK	Maakaari 12.4.1995/540
MVL	Maatilatalouden tuloverolaki 15.12.1967/543
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
TTL	Tilintarkastuslaki 28.10.1994/936
TVL	Tuloverolaki 30.12.1992/1535
VAL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142
VM	Valtiovarainministeriö
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558
VVL	Varallisuusverolaki 30.12.1992/1537

SISÄLLYSLUETTELO:

1	JOHDANTO	1
1.1	Taustaa tutkielmalle	2
1.2	Tutkimusongelmat	5
1.3	Rakenne ja rajaukset	6
1.4	Tutkimusmenetelmät	7
1.5	Käsitteiden valinta	9
2	YKSITYISLIIKE JA OSAKEYHTIÖ	10
2.1	Yksityisliike	10
2.2	Osakeyhtiö	14
2.2.1	Osakeyhtiön varojen jako ja oma pääoma	16
2.2.2	Hallinto	19
2.2.3	Tilintarkastus	21
2.3	Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön yhtiöoikeudellista vertailua	24
3	YKSITYISLIIKKEEN JA OSAKEYHTIÖN VEROTUSKOHTELU ..	27
3.1	Yksityisliike	28
3.1.1	Vähennykset	32
3.1.2	Toimintavaraus	33
3.1.3	Nettovarallisuuden laskeminen	34
3.1.3.1	Verovapaat varat	37
3.1.3.2	Arvostuksen pääsäännöt	40
3.1.3.3	Yksityisliikkeen nettovarallisuuteen lisättävät palkat ...	42
3.1.3.4	Velat	44
3.2	Osakeyhtiö	44
3.2.1	Tulolähteet	45
3.2.2	Osakeyhtiön sivuuttaminen verotuksessa	46
3.2.3	Osinkoverotus	48
3.2.4	Osakkeen matemaattinen arvo	51
3.2.5	Palkkaa, korkoa, vuokraa vai osinkoa	52
3.2.6	Peitelty osingonjako	57
3.3	Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön vero-oikeudellista vertailua	60
4	YKSITYISLIIKE OSAKEYHTIÖKSI	66
4.1	Syitä yhtiömuodon muutokselle	66
4.2	Säännöspohja, identtisyys ja kirjanpidon jatkuvuus	68
4.3	Muutos yhtiöoikeudellisesti	71
4.3.1	Apporttiperustaminen	73
4.3.2	Perustamistoimet	75
4.4	Huomioitavia seikkoja	78
4.4.1	Muutosvuoden verotus ja tilinpäätös	78
4.4.2	Muutosvuoden poistot	80
4.4.3	Pääomatulo muutosvuodelta	83
4.4.4	Lainaksi kirjattu yksityisotto	84
4.4.5	Toimintavaraus	85
4.5	Yhteenveto	86
5	ESIMERKKIYRITYS YKSITYISLIIKKEESTÄ OSAKEYHTIÖKSI	88
5.1	Case-yrityksen esittely	88
5.2	Verolaskelmat	89
5.2.1	Elinkeinonharjoittajan verolaskelma	90

5.2.2	Osakeyhtiön osakkaan verolaskelma.....	94
5.2.3	Vertailua verolaskelmista	96
5.3	Omiin vai yrityksen nimiin.....	99
5.4	Poistot ja varaukset.....	102
5.5	Oma pääoma	103
5.6	Yhteenveto	104
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	106
	LÄHDELUETTELO	111
	LIITTEET	

KUVALUETTELO:

Kuva 1.	Yritykset oikeudellisen muodon mukaan	4
Kuva 2.	Listaamattoman osakeyhtiön osingon verokohtelu.	62

TAULUKKOLUETTELO:

Taulukko 1.	Yritysmuotojen yhtiöoikeudelliset erot.....	26
Taulukko 2.	Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön erot verotusmenettelyssä. ...	64
Taulukko 3.	Yksityisliikkeen nettovarallisuuslaskelma	90
Taulukko 4.	Elinkeinotoiminnan tulos vuosina 2003–2005	91
Taulukko 5.	Elinkeinonharjoittajan verolaskelma (pääomatulo 20 %).....	91
Taulukko 6.	Elinkeinonharjoittajan verolaskelma (pääomatulo 10 %).....	92
Taulukko 7.	Verojen osuus puhtaasta yritystulosta.....	93
Taulukko 8.	Osakeyhtiön verotus	94
Taulukko 9.	Osakeyhtiön nettovarallisuuslaskelma	95
Taulukko 10.	Ansiotulo-osingon verotus.....	95
Taulukko 11.	Osakkaan kokonaisverorasitus	96
Taulukko 12.	Yrittäjän kokonaisverot tulostasolla 300 000 euroa	97
Taulukko 13.	Elinkeinonharjoittajan ansiotulon veroprosentti 26	99

1 JOHDANTO

Tämän pro gradu – tutkielman aiheena on yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi. Tutkielmassa käsitellään yksityisliikettä ja osakeyhtiötä yritystoiminnan muotoina sekä selvitetään, miten yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi.

Suomessa toimii useita pienyrityksiä. Moni yrittäjyydestä haaveileva saattaa aloittaa yrittäjyysuransa yksityisliikkeen turvin, koska se tuntuu yksinkertaisimmalta tavalta hoitaa liiketoimintaa. Yksityisliikkeen perustamisen kynnyks on matalampi kuin esimerkiksi osakeyhtiön. Toiminimiyrittäjä saattaa pyörittää liiketoimintaansa vain sivutyönä ja työskennellä varsinaisessa päätyössään vieraan palveluksessa. Yksityisliike antaa kuitenkin hyvän työkalun sivutoimen hoitamiseen, sillä sen etuna pienimuotoisen yritystoiminnan muotona on osakeyhtiöön verrattuna vähäisempi hallinnoimisen tarve. Ajatellaan sähköalaa. Sähkömies tekee varsinaisen leipätyönsä vieraan palveluksessa, mutta vapaa-ajalle tarjoutuu kaikenlaisia omakotitalo-projekteja. Nämä sukulaisten omakotitalot ja naapurin pihavalot on kätevä hoitaa yksityisliikkeen turvin.

On kuitenkin niin, että eri yhtiömuodoilla on yritystoiminnan käytännön järjestämisen kannalta erilaisia ominaisuuksia. Olennainen ratkaisuun vaikuttava tekijä on verotus. Osakeyhtiötä pidetään tällä hetkellä yleisesti ottaen verotuksellisesti edullisena vaihtoehtona harjoittaa yritystoimintaa. Verotuksen edullisuus riippuu kuitenkin sangen monista tekijöistä, kuten esimerkiksi yhtiöön sijoitetun nettovarallisuuden ja yhtiöstä nostettavien varojen määrästä. Lisäksi on otettava huomioon, että verolainsäädäntö muuttuu sangen tiheästi. Näin onkin käynyt juuri yritys- ja pääomaverouudistuksen myötä sekä uuden osakeyhtiölain astuessa voimaan syyskuussa 2006.

Kuten Juha-Pekka Huovinen (2005) toteaa: Yhtä ja oikeaa, kaikkiin tapauksiin soveltuvaa parasta yritysmuotoa ei ole. Hän huomauttaa, että poh-

dittaessa, mikä yritysmuoto itselle sopisi, tulisi huomiota kiinnittää niin verotuksellisiin syihin kuin moniin muihinkin tekijöihin, esimerkiksi: miten helppoa yrityksen käytännön toiminnan pyörittäminen säännösten puolesta on, miten yrittäjä vastaa yrityksen velvoitteista, kuinka osakaspohjaa voidaan jatkossa laajentaa ja miten vaivatonta uuden pääoman hankkiminen on yritykseen. Tärkeää on myös huomioida, saako yrittäjä ottaa varoja vapaasti yrityksestä, sekä mitä seuraa yritystoiminnan lopettamisesta.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että yksityisliike on yritysmuodoista kaikkein helpoin perustaa, ja siinä toimiminen on yksinkertaisinta. Toisaalta se ei ole varsinaisesti erillinen yhtiö. Tämä rajoittaa usein vaihtoehtoja ja jopa estää tiettyjen järjestelyjen tekemisen. Osakeyhtiö on yhtiömuotona kaikkein kehittynein, mutta samalla myös kaikkein tarkimmin säännelty ja raskassoutuisin. (Huovinen 2005)

1.1 Taustaa tutkielmalle

Suomessa on tähän mennessä julkaistu useita osakeyhtiöiden ja niiden osakkaiden tuloverotuksen ongelmia käsitteleviä tutkimuksia. Esimerkkinä mainittakoon Seppo Penttilältä vuonna 1997 väitöskirjan jatkeena ilmestynyt ”Yrityksen omistajan tuloverotus”, joka käsittelee kaikkien yritysmuotojen omistajan tuloverotuskysymyksiä. Matti Kukkonen (2004) paneutuu nimenomaan pienosakeyhtiön ja sen aktiiviosakkaan erityisvero-ongelmiin tuloverotuksessa kirjassaan ”Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus”. Raimo Immonen on taas tuotannossaan erikoistunut yritysjärjestelyjen yhtiö- ja vero-oikeudelliseen analysointiin esimerkkeinä ”Yritysjärjestelyt” (2006) ja ”Velkojainsuoja yritysrakenteiden muutoksissa” (1994). Myös osakeyhtiöitä yritysmuotoina käsittelevää kirjallisuutta on Suomessa julkaistu paljon. Veronmaksajain Keskusliitto on taas julkaissut useita opaskirjoja verotuksen eniten kysytyistä pulmakohdista. Esimerkkinä mainittakoon Tapio Tikkasen ja Marjo Salinin (2003) ”Liikkeen- ja ammatinharjoittajan verokirja”. Myös Veronmaksajain Keskusliiton julkaisema yritysvero-

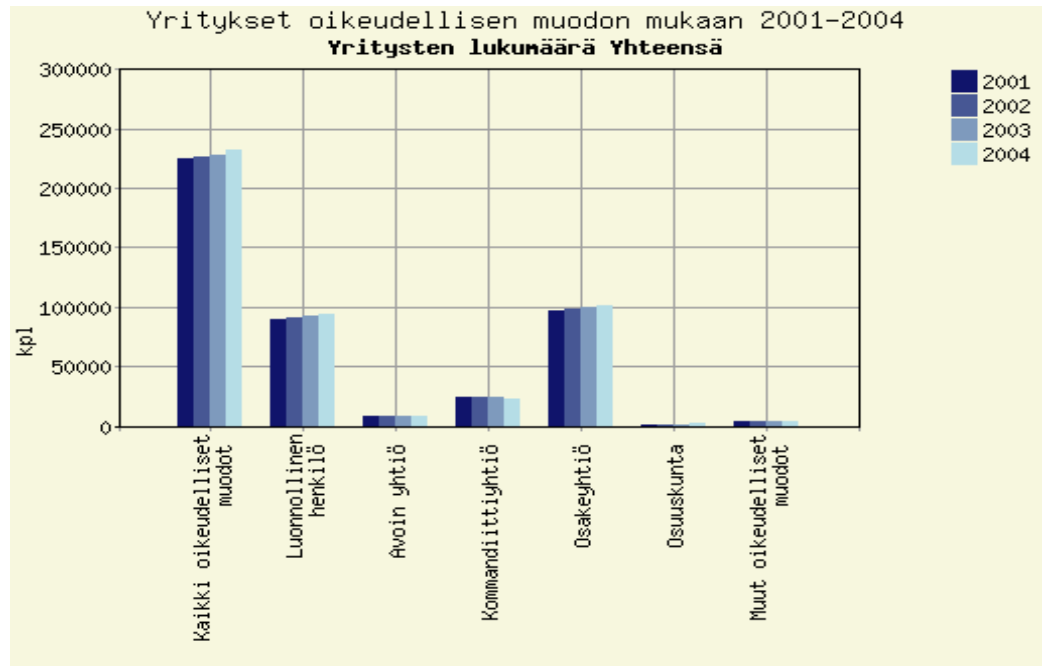
tuksen ja yritystalouden erikoislehti Taloustaito Yritys käsittelee laajasti yleisempiä yrittämiseen liittyviä kysymyksiä.

Yritysmuodonmuutoksiin liittyvää kirjallisuutta on myös julkaistu jonkin verran, mutta se on hyvin yleisluontoista. Taru Juotteelta ja Outi Ukkolalta on ilmestynyt vuonna 1998 kirja ”Yrityksen luovutus ja yritysmuodon muutokset” ja Ukkola on kirjoittanut myös Jouko Iolan kanssa käsikirjan ”Yritysmuodon muutokset” (1994). Yleisesti yritysmuodonmuutoksista on kirjoitettu osana muuta yhtiöoikeudellista kirjallisuutta, mutta niissäkin pääpaino on ollut muissa yritysjärjestelyissä.

Uusi osakeyhtiölaki astui voimaan 1.9.2006. Sen tavoitteet ovat varsin yhteneväiset vanhan lain kanssa. Suurin ero on asioiden kielellinen ilmaiseminen eri tavalla. Uuden lain normien päämääränä on huomion kiinnittäminen erityisesti pieniin yhtiöihin. On totta, että koko laki on muuttunut niin perusrakenteeltaan kuin periaatteiltaan. Tämän tutkielman teoreettinen osuus on kirjoitettu vanhan osakeyhtiölain voimassaoloaikana, joten lähdekirjallisuuskin tulkitsee vanhaa osakeyhtiölakia ja on ymmärrettävää, että sen käyttöön liittyy rajoitteita. Vanhaa lakia tulkitsevia teoksia käytettäessä täytyy huomioida uuden lain mukanaan tuomat muutokset. Tekstin pitäisi kuitenkin olla uuden osakeyhtiölain mukainen. Lakiviittaukset vastaavat uuden osakeyhtiölain pykälää. Uuden lain tulkinta on toistaiseksi hieman avointa ja sitä tulkitseva kirjallisuus on syksyllä 2006 pääosin vasta ilmestymässä. Esimerkiksi Manne Airaksiselta, Pekka Pulkkiselta ja Vesa Rasinaholta ilmestyy marraskuussa 2006 ajankohtaista tietoa osakeyhtiölain uudistuksesta teoksissa ”Osakeyhtiölaki I ja II”. Jukka Mähönen ja Seppo Villa käsittelevät uutta osakeyhtiölakia ”Osakeyhtiö I ja II” (2006) teoksissa. He ovat kirjoittaneet myös yhdessä Antti Säiläkiven kanssa teoksen ”Osakeyhtiölaki käytännössä” (2006).

Kuten alla olevasta kuvasta ilmenee, ovat yksityisliike eli luonnollisten henkilöiden harjoittama elinkeinotoiminta ja osakeyhtiö, kaikkein runsaslukuisimmat yritystoiminnanmuodot. Ja kuten edellä todettiin, on yrittä-

jjysura monesti helpointa aloittaa yksityisliikkeenä. Jossain vaiheessa elinkeinonharjoittajalle saattaa kuitenkin käydä niin, että yksityisliikkeen toiminta laajenee niin paljon, että on jo esimerkiksi verotuksellisesti järkevämpää toimia osakeyhtiömuodossa.



Kuva 1. Yritykset oikeudellisen muodon mukaan (Tilastokeskus 2005)

Tutkielmaan on valittu yritysmuodoiksi juuri yksityisliike ja osakeyhtiö, koska ne ovat niin runsaslukuiset yritysmuodot Suomessa, ja toisaalta koska niiden välisestä yhtiömuodonmuutoksesta on kirjoitettu ehkä vähemmän kuin henkilöyhtiöiden muuttamisesta osakeyhtiöiksi. Tämä saattaa johtua tietysti siitä, että yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi on yhtiöoikeudellisesti hyvin yksinkertaista. Syystä, että yksityisliike on hyvin yksinkertainen yritystoiminnanmuoto, voidaan ajatella, että moni elinkeinonharjoittaja harkitsee yhtiömuodonmuuttamista toiminnan laajentuessa. Osakeyhtiö on tällöin yksi mahdollisista vaihtoehdoista jo siitä syystä, että tällöin muutos on kaikkein kattavin, sillä yksityisliikkeellä ja henkilöyhtiöllä on paljon samankaltaisia piirteitä. On tietenkin totta, että henkilöyhtiö on usein myös hyvin varteenotettava vaihtoehto, mutta tämän tutkielman laajuudessa ei ole mahdollista pohtia muutosta suhteessa näihin molempiin yhtiömuotoihin.

Useat elinkeinonharjoittajat ovat neroja omalla alallaan, mutta jo pienenkin yrityksen pyörittämisessä tarvitaan myös liiketaloudellista osaamista. Kaikilla tätä liiketaloudellista osaamista ei ole siinä määrin, että he pystyisivät pohtimaan kaikkia yhtiö- ja vero-oikeudellisia seikkoja, jotka vaikuttavat esimerkiksi yhtiömuodonmuutoksissa. Eräs motiivi tälle tutkielmalle on juuri näiden yhtiömuodonmuutoksissa vaikuttavien seikkojen selventäminen ja pohtiminen.

1.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen päätutkimusongelmaksi on valittu kysymys: *Millainen prosessi on yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi, ja mitkä tekijät vaikuttavat muuttamispäätökseen?* Tutkielmassa haetaan pääongelman lisäksi vastauksia myös useisiin asetettuihin osaongelmiin. Niillä pyritään luomaan tausta tutkielman päätutkimusongelmalle ja vastaukset toimivat pohjana pääongelman vastauksen muodostamiselle. Tutkielman osaongelmia ovat:

- ✓ *Mitkä ovat osakeyhtiön yhtiöoikeudelliset erot suhteessa yksityisliikeseen?*
- ✓ *Miten yksityisliikkeen ja osakeyhtiön verotus eroavat toisistaan?*
- ✓ *Mikä on nettovarallisuuden merkitys kyseisissä yritysmuodoissa?*
- ✓ *Millaisia mahdollisuuksia yritysmuodon muutosta tehtäessä on verosuunnittelulle?*
- ✓ *Mitkä tekijät vaikuttavat toimintamuodonmuuttamispäätökseen?*
- ✓ *Miten yhtiömuodonmuutos käytännössä tapahtuu ja mitä siinä on huomioitava?*
- ✓ *Milloin toimintamuodon muuttaminen yksityisliikkeestä osakeyhtiöksi on kannattavaa tehdä?*

Tutkimuksen näkökulma on yrittäjän näkökulma. Tutkimus lähtee liikkeelle yksityisliikkeen ja osakeyhtiön kuvaamisella. Selvitetään yksityisliikkeen ja osakeyhtiön verotuksellisia ja juridisia eroavaisuuksia. Tutkimuksen pää-

tutkimusongelmana oli siis, millainen prosessi on yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi. Yhtiöoikeudellisesti - teknisesti asia on varmasti yksinkertainen, mutta se ei vielä riitä. Huomioon on otettava useita seikkoja. Hyvä tulostaso on varmasti yksi pääsyistä muutokselle, mutta lisäksi on olemassa muita syitä yritysmuodonmuutoksen järkevälle toteuttamiselle.

1.3 Rakenne ja rajaukset

Tutkimuksen ensimmäinen osa koostuu yhtiömuodonmuutoksen teoria- ja normitaustasta. Kirjallisuuden, artikkelien ja lakien avulla rakennetaan pohjaa case-yrityksen tilanteen selvittämiseksi sekä nostetaan esiin pohditavia asioita muiden vastaavien tilanteiden varalle. Tutkimuksen teoriaosassa kootaan teoriataustaa eri lähteistä, pohditaan erilaisia tilanteita ja selvennetään käsitteitä. Luku yksi on johdanto, jossa luodaan pohja tutkimukselle.

Luvussa kaksi käsitellään yksityisliikettä ja osakeyhtiötä yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta. Esille nostetaan vain tärkeimmät yhtiöoikeudelliset piirteet lyhyesti, sillä laajempi käsittely ei ole tämän tutkielman laajuudessa mahdollista eikä tarkoituksenmukaista. Kaiken kaikkiaan osakeyhtiöstä yritysmuotona on kirjoitettu Suomessa paljon ja yksityisliike taas on melko yksinkertainen yritysmuoto. Luvun kaksi päätteeksi kappaleessa 2.4 esitetään yhtiöoikeudellista vertailua kyseisistä yritysmuodoista.

Luku kolme keskittyy vero-oikeudelliseen tarkasteluun tarkastellen osakkeenomistajan ja elinkeinonharjoittajan verotusta. Teoriaosan lopuksi luvussa neljä tutkitaan varsinaista yhtiömuodonmuutosta ja siinä huomioon otettavia seikkoja.

Luku viisi on empiirinen osuus. Se koostuu case-yrityksen tilanteen miettimisestä. Edellisten lukujen teoriataustaa apuna käyttäen selvitetään asi-

aa case-yrityksen näkökulmasta. Materiaalina käytetään pääasiassa yrityksen tilinpäätöstietoja viimevuosilta. Niiden perusteella tehdään verolaskelmia vertaillen elinkeinonharjoittajan ja osakkaan verotusta sekä pohditaan muutaman tase-erän käyttäytymistä yritysmuodonmuutoksessa. Myös poistoja, varauksia ja omaa pääomaa tarkastellaan case-yrityksen näkökulmasta silmällä pitäen yritysmuodonmuutosta. Luvussa kuusi esitetään johtopäätöksiä ja jatkotutkimusehdotuksia.

Tutkimus on rajattu siis niin, että yritysmuodonmuutoksella tarkoitetaan vain yksityisliikkeen muuttamista osakeyhtiöksi. Myöskään perustettavaan osakeyhtiöön ei tule muita omistajia. Pääpaino on verotuksellisessa tarkastelussa. Tutkielmassa käsitellään vain yksityistä osakeyhtiötä, koska muutettaessa yksityisliikettä osakeyhtiöksi kyseeseen tulee juuri pienen yksityisen osakeyhtiön perustaminen, joka on vielä yleensä aluksi ns. yhdenyhtiö.

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkielma on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkielma. Kvalitatiivinen tutkimusote soveltuu erityisen hyvin tutkimukseen silloin, kun ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisesta rakenteesta. Tässä tutkielmassa ollaan siis esimerkinomaisesti kiinnostuneita juuri case-yrityksen tilanteesta eikä yritetä tehdä siitä yleisluontoista. Toisaalta halutaan tutkia todellista yritystä, koska ei ole mahdollista luoda yleispätevää esimerkkiyritystä eikä ole muutenkaan mahdollista kontrolloida kaikkia yritysten taustalla vaikuttavia tekijöitä. Tarkoituksena on saada tietoa yhtiömuodonmuutokseen liittyvistä syy-seuraussuhteista, joita ei voi tutkia kokeen avulla. (Metsämuuronen 2001, s. 14) Työssä korostuu myös normatiivisuus, sillä tutkimusongelman taustalla vaikuttaa lait ja asetukset mm. osakeyhtiölaki ja verolait.

Tutkielman tutkimusstrategiana on tapaus- eli case-tutkimus, sillä tarkoituksena on kerätä yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa case-yrityksestä. Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että valitaan yksittäinen tapaus. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen kohteena on case-yritys ja tätä yksittäistapausta tutkitaan yhteydessä ympäristöönsä. Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että aineistoa kerätään useita metodeja käyttämällä. Tässä tapauksessa aineistoa kerätään haastatteluin, dokumentteja esim. tilinpäätöksiä tutkimalla sekä analysoimalla case-yrityksen toimintaa. (Hirsjärvi et al. 2003, s. 125) Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu, että tutkittavasta tapauksesta pyritään kokoamaan monipuolisesti ja monella tavalla tietoja. Pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiötä entistä syvällisemmin. (Syrjälä 1994, s. 11–12) Tapaustutkimukseen liittyvä epistemologinen kysymys kuuluu: mitä voidaan oppia yhdestä tapauksesta? Case-tapaus ei yleisesti ole yleistettävissä, mutta toisaalta se voi olla esimerkki ja askel yleistämisessä, vaikka yleistäminen ei ole itse tarkoitus. (Metsämuuronen 2001, s. 18) Tämän tutkielman kannalta tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi case-yrityksen verolaskelmien perusteella voidaan saada suuntaa antavaa tietoa siitä, milloin yritysmuodonmuutos on verotuksellisesti kannattava. Casen tarkoitus on myös toimia käytännön esimerkkinä teoriaosuuden yhtiö- ja vero-oikeudelliselle normistolle.

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla yhtiömuodonmuutoksen luonnetta, yleisyyttä ja muita tunnuspiirteitä. Kuvaileva tutkimus vastaa kysymyksiin mitä ja miten. Tutkimusta voidaan pitää myös selittävänä, koska se pyrkii vastaamaan kysymykseen miksi. (Uusitalo 1991, s. 62–63) Tavoitteena on selittää yksityisliikkeen muuttamista osakeyhtiöksi ja etsiä sen toteuttamiselle syitä.

1.5 Käsitteiden valinta

Tässä tutkielmassa käytetään termiä yritysmuodonmuutos tai yhtiömuodonmuutos, kun käsitellään yksityisliikkeen muuttamista osakeyhtiöksi. Haluan kuitenkin korostaa, että kyseinen termi on tässä merkityksessä hieman harhaanjohtava. Sillä kun yksityisliikkeestä siirrytään toimimaan osakeyhtiömuodossa, niin mitään varsinaista yritysmuodonmuutosta ei tapahdu. Lyhykäisyydessään yksityisliike lopetetaan ja osakeyhtiö perustetaan. Yksityisliikettä ei voida välttämättä pitää edes yritysmuotona, koska se ei ole varsinaisesti erillinen yhtiö, mutta kansanomaisesti se voidaan ajatella luettavan yhdeksi yritysmuodoksi. Yritysmuodon muutoksesta voidaan paremminkin puhua, kun muutetaan esimerkiksi avoin yhtiö osakeyhtiöksi, koska tällöin on kyse kahdesta yhtiömuodosta ja yhtiömuodon muutos voidaan nähdä tapahtuvan.

Toinen käsitteellinen ongelma lienee se, mitä termiä käytetään luonnollisten henkilöiden harjoittamasta liiketoiminnasta. Tässä tutkielmassa pyritään käyttämään pääasiallisesti käsitettä yksityisliike ja elinkeinonharjoittaja. Yksityisliikkeestä puhuttaessa käytetään myös hyvin usein termiä toiminimi. Tähän voi olla syynä esimerkiksi se, että hyvin usein yksityinen elinkeinonharjoittaja käyttää toiminimessään tunnusta Tmi tai toiminimi esimerkkinä Tmi Eero Esimerkki. Tällainen tunnus ei ole kaupparekisterin nimiohjeiden mukaan kuitenkaan pakollinen. Termi toiminimi on harhaanjohtava siinä mielessä, että Esimerkki Oy on esimerkkinimisen osakeyhtiön toiminimi. Yleisesti yksityisliikkeestä näkee käytettävien termejä yksityinen toiminimi, toiminimi, yksityisyritys, yksityinen liike jne.

2 YKSITYISLIIKE JA OSAKEYHTIÖ

Kuten tutkimuksen alussa todettiin, ovat yksityisliike ja osakeyhtiö yleisimmät yritystoiminnanmuodot. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti näiden yhtiömuotojen yhtiöoikeudellisia piirteitä. Osakeyhtiön piirteistä nostetaan esille vain pääkohdat. Yksityisliike taas on kaiken kaikkiaan rakenteeltaan hyvin yksinkertainen.

2.1 Yksityisliike

Luonnollisten henkilöiden harjoittama yritystoiminta voidaan jakaa ammattitoimintaan ja yksityisliikkeeseen. Niitä koskevat samat oikeudelliset periaatteet, joten tarkkaa juridista rajaa ammattitoiminnan ja liiketoiminnan välille ei voida vetää. Ammatinharjoittaminen on usein luonnollisen henkilön päätyö, eikä se yleensä edellytä suurta pääomapanosta. Ammatinharjoittaja on itsenäinen, eikä muiden määräys- ja valvontavallan alainen. Itsenäisyydellä tarkoitetaan, että ammatinharjoittaja harjoittaa ammattiaan omaan lukuun, omalla riskillä ja omissa nimissään. Erityistä organisaatiota ei tarvita, koska organisaatioon sopimussuhteessa oleva voi solmia sopimuksen suoraan ammatinharjoittajan kanssa. Kaikki sitoumukset, joita hän toiminnassaan tekee, sitovat häntä itseään. Usein ammatinharjoittajina toimivat muun muassa parturit, suutarit ja asianajajat. (Villa 2002, s. 17) Ammatinharjoittaja on kirjanpitovelvollinen, mutta hänen ei tarvitse pitää kahdenkertaista kirjanpitoa (Kirjanpitolaki KPL 1336/1997 7luku 1 §).

Yksityisliikkeeksi kutsutaan sitä, kun luonnolliset henkilöt eli yksityiset liikkeenharjoittajat harjoittavat yritystoimintaa ilman sitä varten perustettua juridista organisaatiota. Yksityisliikkeenä siis pidetään luonnollisen henkilön ammatinharjoittamista laajemmissa puitteissa tapahtuvaa liiketoimintaa. Verotuksen näkökulmasta ammatin- ja liikkeenharjoittaja eroavat toisistaan siten, että liikkeenharjoittaja sijoittaa yleensä toimintaansa enemmän riskinalaista pääomaa ja hänen palveluksessaan on enemmän vie-

rasta työvoimaa kuin ammatinharjoittajalla. Verottaja katsoo elinkeinonharjoittajan aina liikkeenharjoittajaksi, jos hänellä on pysyvä osto- tai myyntipaikka. (Verohallitus 2005b)

Yksityisliikettä voidaan pitää yritystoiminnan yksinkertaisimpana oikeudellisenä muotona. Yksityisliikkeessä käytettävä omaisuus on yrittäjän välittömässä omistuksessa ja liikettä koskevat oikeustoimet hän tekee omissa nimissään. Yksityinen elinkeinonharjoittaja on toiminnastaan kirjanpitovelvollinen. Yrittäjän yksityistaloudessa ja yritystoiminnassa käytettävää omaisuutta ei erotella niiden kirjanpidollisesta erillisyydestä huolimatta. Näin myös ammatinharjoittajan kohdalla. Siis yksityisliike ja sen omistaja muodostavat yhtenäisen taloudellisen kokonaisuuden. Tällöin yritystoiminnasta syntyvät velvoitteet ovat yrittäjän omia velvoitteita, joista hän vastaa kaikella omaisuudellaan. Vastaavasti yritysvarallisuus vastaa liikkeenharjoittajan yksityisten velkojen ja velvoitteiden taloudellisesta täyttämisestä. Yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimimisesta ei ole olemassa erillistä lakia vaan toiminnan yleiset edellytykset on säännelty elinkeinolaissa 122/1919. (Villa 2002, s. 17–18)

Yksityinen liike tai ammatti ei ole erillinen oikeushenkilö. Siinä on kysymys yksittäisen henkilön, yrittäjän tai yrittäjäpuolisoiden toiminnasta. Myös verotuksessa liikkeen- tai ammatinharjoittajan veronalainen tulo ja varallisuus verotetaan yrittäjän tai yrittäjäpuolisoiden tulona ja varallisuutena. Rajoittamattomasta vastuusta johtuen yrittäjä ottaa suuren taloudellisen riskin lähtiessään liikkeelle yksityisliikkeen turvin. Moni yrittäjäksi aikova perustelee yksityisliikettä sillä, että yritystoiminta on pientä eikä suuria taloudellisia menetyksiä ole odotettavissa. Moni myös haluaa ”kokeilla” yritystoimintaa yksityisliikkeen kautta ja hakea kokemuksia. Yksityisliike on helppo muuttaa toiminnan laajentuessa ja verotettavan tulon kasvaessa muuksi yritysmuodoksi ilman raskaita veroseuraamuksia. (Ouluseutu Yrityspalvelut 2004, s. 9)

Yleisesti rajanveto ammattiharjoittajan ja liikkeenharjoittajan välillä on hämärtynyt. Käytännön merkitystä sillä on vain kirjanpitovelvollisuuden kannalta; ammatinharjoittaja saa pitää yhdenkertaista maksuperusteista kirjanpitoa, kun taas liikkeenharjoittaja on velvollinen pitämään kahdenkertaista kirjanpitoa. Siitä, että ammatinharjoittajan kirjanpito ja siitä johdettu tuloslaskelma voidaan pitää maksuperusteisesti, todetaan elinkeinoverolain EVL:n 360/1968 27 a §:ssä. Verottaja jakaa luonnollisen henkilön harjoittaman elinkeinotoiminnan joko liikkeenharjoittajaksi tai ammatinharjoittajaksi. Molemmat toimivat itsenäisesti ja yrittäjän omaksi hyväksi. Myös Mäkelä (2005) toteaa, että ammatinharjoittajan ja liikkeenharjoittajan välille ei ole mahdollista vetää ehdotonta ja selvää rajaa. Ammatinharjoittajan toiminta perustuu liikkeenharjoittajaa enemmän hänen henkilökohtaiseen ammattitaitoonsa ja työpanokseensa, mutta rajanveto on aina tapauskohtaista. Mäkelä muistuttaa, että yleensä yrittäjän tekemää valintaa noudatetaan verotuksessa sellaisenaan.

Laissa kilpailunrajoituksista (480/1992) elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka ammatillisesti pitää kaupan, ostaa, myy tai muutoin vastiketta vastaan hankkii tai luovuttaa tavaroita tai palveluksia. Kuluttajasuojalain 1 luvun 5 §:n määritelmä on asiallisesti hieman kilpailunrajoituslain vastaavaa määritelmää suppeampi.

Liikkeen- ja ammatinharjoittaja voi vapaasti sijoittaa yritystoimintaansa varoja ja omaisuutta. Hän voi myös ottaa elinkeinotoiminnasta varoja tai omaisuutta itselleen ilman, että häntä erikseen verotetaan yksityisotoista. Hän voi tehdä yksityisottoja enemmän kuin on yritystoimintaansa sijoittanut tai yritystoiminta on tuottanut tulosta. Yksityissijoitusten ja –ottojen määrällä voi kuitenkin olla verovaikutusta, vaikka niistä ei erikseen verotetaakaan. Esimerkiksi ylisuuret yksityisotot vaikuttavat korkojen vähennysoikeuteen, kun oma pääoma on negatiivinen. (Salin & Tikkanen 2003, s. 87) Toisaalta yksityisotto aiheuttaa yrityksen nettovarallisuuden alentumisen. Nettovarallisuus vähenee etuuden tai oikeuden poistamattoman hankin-

tamenon verran. Yksityiset elinkeinonharjoittajat suorittavat voitonjaon yksityisottoina, koska mitään muodollisia voitonjakomenettelyitä ei ole.

Yksityisliikkeessä yksityisotto ei aiheuta arvonnousun tuloutumista verotettavaan tuloon. EVL 51b.1 §:n mukaan, kun yksityisottona siirretään yksityistalouteen vaihto- tai käyttöomaisuutta tai muita etuuksia tai oikeuksia, on yrityksen veronalainen luovutushinta etuuden tai oikeuden alkuperäistä hankintamenoa vastaava määrä tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. Yksityisotto aiheuttaa siten kulumista nopeampien poistojen palautumisen. (Järvenoja 1999, s. 115) Esimerkiksi jos elinkeinotoiminnassa käytetty kiinteistö otetaan omaan henkilökohtaiseen käyttöön, arvostetaan siirto kiinteistön alkuperäiseen hankintahintaan tai tätä alempaan käypään arvoon. Tehdyt ylipoistot palautuvat tuloksi, jos rakennuksesta on tehty verotuksessa enemmän poistoja kuin sen arvo on tosiasiallisesti alentunut. Jos rakennuksen arvo on alkuperäisen hankinnan jälkeen noussut, arvonnousu ei kuitenkaan tuloudu, koska yksityiskäyttöön otossa on alkuperäisen hankintamenon kattosääntö. (Salin & Tikkanen 2003, s. 88)

Yksityisotoista on tehtävä sisäinen tositate, joka on varmennettava tosittteen laatijan allekirjoituksella. Kirjanpitäjän kannattaa omanetunsa vuoksi pyytää tosittteen allekirjoittajaksi yrittäjä, joka yksityisoton vastaanottaa. Usein yksityisottoja tehdään pienissä erissä tilikauden aikana esimerkiksi nostamalla erilaisia summia yrityksen pankkitililtä. Tällöin yksityisotot voidaan kirjata erilliselle tilille saatavaksi omistajalta ja tilikauden lopussa saaminen kirjataan yksityisotoksi tilin loppusumman suuruisena. Tätä kirjausta koskevaan tosittteeseen merkitään, että kysymyksessä on yksityisotto, ja omistaja varmentaa tosittteen allekirjoituksellaan. (Mäkinen 2002, s. 130)

Silloin kun yrittäjä siirtää yksityistaloudestaan hyödykkeitä elinkeinotoimintansa kirjanpitoon, hyödykkeen hankintahinnaksi katsotaan alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta eli siirtohetken käypä arvo. Jos elinkeinotoimintaan sijoitetaan auto, arvostetaan se alkuperäiseen hankintahintaan tai tätä alempaan käypään hintaan. Tällöin au-

toa ei arvosteta alkuperäistä ostohintaa korkeammaksi, vaikka käypä arvo siirtohetkellä olisikin suurempi. (Salin & Tikkanen 2003, s. 88)

2.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on pääomayhtiö, jolla tarkoitetaan sitä, että se muodostaa omistajistaan erillisen varallisuuspiirin. Osakkeenomistaja ei ole vastuussa yhtiön sitoumuksista. Rajoitettua vastuuta voidaankin pitää yhtenä osakeyhtiöoikeuden johtavana periaatteena. Rajoitetulla vastuulla tarkoitetaan sitä, että oman pääoman ehdoin yhtiöön sijoittaneet osakkeenomistajat kantavat riskin vain sijoittamansa pääoman menettämisestä, eikä heillä ole edes osakeyhtiön konkurssissa velvollisuutta sijoittaa lisöpääomaa yhtiöön. Osakas voi kyllä sopimusperusteisesti sitoutua vastaamaan osakeyhtiön sitoumuksista. Hahlo (1982, s. 139) erottaa osakeyhtiölle rajoitetun vastuun lisäksi vielä kuusi muutakin peruselementtiä. Nämä ovat 1) osakeyhtiö on voitontavoittelua varten perustettu henkilöyhteenliittymä, 2) oikeushenkilöllisyys, joka perustuu oikeusjärjestelmään, 3) oma pääoma, joka jaetaan osakkeisiin, 4) osakkeiden vaihdannan vapaus, 5) päätösvalan jakautuminen yhtiökokoukselle ja hallitukselle ja 6) voiton jakaminen osakkaiden kesken.

Osakkeenomistajalla ei ole velvollisuutta osakeomistuksensa perusteella toimia yhtiön johtotehtävissä vaan osakeyhtiön toiminnasta vastaavat hallitus, toimitusjohtaja ja mahdollinen hallintoneuvosto. Osakeyhtiölaissa (OYL 624/2006) onkin useita yksityiskohtaisia ja pakottavia säännöksiä, joilla pyritään suojaamaan velkojaa yhtiön varojen säilyttämiseksi sekä varmistamaan osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu. Osakkeenomistajilla on viimesijainen oikeus tuottoon ja pääoman palautukseen sekä viimesijainen riski. Näin ollen osakkeenomistajat kantavat riskin yhtiön menestymisestä ja haluavat maksimoida yrityksen arvoa ja näin vahvistaa varallisuusasemaansa. Kun osakkeenomistajilla on viimesijainen vaade

yrittäjien tuottoon ja pääoman palautukseen, on heillä vastapainona oikeus vaikuttaa yhtiön päätöksentekoon. Osakeyhtiömuodon kehittymiseen ja sen laajaan käyttämiseen yritysmuotona on vaikuttanut osakeyhtiön muodossa tapahtuvan pääoman keräämisen tehokkuus. Tehokkuus perustuu osakkaiden vastuun rajoittamiseen yhtiöön sijoitettuun pääomaan. Osakkaan muu yksityinen omaisuus on turvattu, vaikka osakeyhtiö joutuisi konkurssiin, sillä osakas ei vastaa yhtiön sitoumuksista muuta kuin siihen sijoittamallaan panoksella. Tämä alentaa pääoman sijoittamiseen liittyvää riskiä ja pääomasijoittamisen sekä yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä. (Villa 2002, s. 31–33)

Myös Mähönen (2001, s.177) toteaa osakeyhtiön olevan ennen kaikkea pääoman keräämisen ja kerryttämisen väline. Osakeyhtiöllä tulee olla osakepääoma, joka jakaantuu yhteen tai useampaan osakkeeseen. Osakkeen omistajat käyttävät päätösvaltaa yhtiökokouksessa. Yksi (luonnollinen tai oikeus)henkilö voi omistaa kaikki osakkeet. Näin osakeyhtiötä voidaan käyttää yksityisliikkeen juridisena muotona (ns. yhdenyhtiö). Osakeyhtiö ei näin ole pelkkä ”sopimusverkko”, joksi moderni yhtiöoikeus sen mieltää, sillä osakeyhtiö on monimutkainen sopimus, jonka osapuolia ovat pääomanluovuttajat, yhtiön johto ja yhtiön työntekijät. Osakeyhtiön tarkoituksena pidetään voiton tuottamista osakkeenomistajille.

Kun puhutaan yhdenyhtiöistä eli yhden osakkeenomistajan omistamista yhtiöistä, niin osakeyhtiölain peruseriaatteista tulevat esille lähinnä osakkaan rajoitettu vastuu ja yhtiön sijoitetun pääoman pysyvyys. Muilla peruseriaatteilla ei ole niinkään merkitystä. Enemmistöperiaatteen ja osakkaiden yhdenvertaisuuden merkitys kasvaa, mitä useampi osakas yhtiössä on. Tällaisessa yhtiössä ei juuri koskaan ole omistajasta erillistä johtoa, vaan yhtiön omistaja on samalla hallituksen jäsen, eikä johdon ja omistajien välille siten synny ristiriitoja.

2.2.1 Osakeyhtiön varojen jako ja oma pääoma

Osakeyhtiö ei voi vapaasti jakaa tai palauttaa varojaan osakkaalle, vaan sekä voitonjakoon että muihin varojen jakamiseen osakkaille käytettävissä oleva määrä on osakeyhtiölain määräyksillä rajoitettu. Yksityisliikkeestä hän elinkeinonharjoittaja voi nostaa varoja rajoittamattomasti. Rajoitukset on säädetty sekä osakeyhtiön velkojien suojaksi että osakkaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Osakeyhtiölain voitonjakoa koskevat määräykset ovat OYL:n 13 luvussa.

OYL:n 13 luvun 2 §:n mukaan varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden.

Varojen jakaminen perustuu viimeksi vahvistettuun tilintarkastettuun tilinpäätökseen. Jaossa on otettava huomioon tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset. (OYL 13 luku 3 §)

Jollei yhtiön maksukykyä koskevasta 2 §:stä muuta johdu, yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat. (OYL 13 luku 5 §)

Voitonjaon perustana on siis viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettu tase. Viimeksi päättyneeltä tilikaudelta syntyneen voiton ja tappion määrällä ei välttämättä ole merkitystä, vaan osinkoa voidaan myös jakaa tappioliselta tilikaudelta edellyttäen, että yhtiöllä on voitonjakokelpoista omaa pääomaa. Vastaavasti tilikaudelta syntynyt voitto ei oikeuta osingonjakoon, jos voitonjakokelpoista omaa pääomaa ei ole. Voitonjaosta päättää yhtiökokous, mutta OYL:n 8 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan hallituksen on toimintakertomuksessaan tehtävä esitys voittoa koskeviksi toimenpiteiksi.

Hallitus antoi syyskuussa 2005 eduskunnalle esityksen uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi. Uusi osakeyhtiölaki tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2006. Koskien voitonjakoa HE:ssä ehdotettiin, mikä toteutuikin, että voi-

tonjaon ja muun varojenjaon lisäedellytykseksi otetaan se, ettei jaosta päätettäessä tiedetä tai pitäisikään tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon johtavan maksukyvyttömyyteen. Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa, että yhtiö säilyttää toimintaedellytyksensä, ja näin tehostaa velkojien suojaa. Vanhassa osakeyhtiölaissa lähdettiin taas siitä, että taseen osoittama vapaa oma pääoma on eräin poikkeuksin jaettavissa osakkeenomistajille voittona. Laissa ei asetettu muita voittonjaon edellytyksiä. Johdon huolellisuusvelvollisuus sisälsi kuitenkin velvollisuuden varmistua siitä, että yhtiö on jaon jälkeen maksukykyinen. (HE 109/2005) Edellä mainittua voittonjaon lisäedellytystä kutsutaan maksukykyisyysvaatimukseksi. Toivon mukaan maksukykyisyysvaatimus ajaa yritykset huomioimaan paremmin tulevaisuuttaan. Kuten edellä mainittiin, myös vanhan osakeyhtiölain mukaan johdon huolellisuusvelvollisuus sisälsi velvollisuuden varmistua maksukykyisyydestä, mutta uusi osakeyhtiölaki lisää vielä tätä vastuuta.

Osakeyhtiön oma pääoma jaetaan sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan sillä perusteella, voidaanko varoja palauttaa toiminnan aikana ilman velkojien lupaa. Sidottua omaa pääomaa ei saa palauttaa osakkeenomistajille ilman velkojien suostumusta, mutta vapaa oma pääoma on käytettävissä edellä mainituin poikkeuksin voittonjakoon. Osakepääoma, ylikurssirahasto, vararahasto ja arvonkorotus rahasto ovat sidottua omaa pääomaa. Pääomalaina on erityinen, vapaan ja sidotun oman pääoman välissä oleva erä. Viime kädessä sidottu pääoma turvaa velkojien saattavia.

Osakkeesta yhtiötä perustettaessa ja uusia osakkeita annettaessa osakepääomaan merkittävää määrää kutsutaan kirjanpidolliseksi vasta-arvoksi. Yhtiön osakepääoma voi muodostua yhdestä osakkeesta. Normaalitytapauksessa kirjanpidollinen vasta-arvo on kaikille osakkeille samansuuruinen ja se saadaan jakamalla osakepääoma osakkeiden lukumäärällä, mutta erikseen niin päätettäessä kirjanpidollinen vasta-arvo voi olla eri osakkeilla erisuuruinen (OYL 3:5.1). Pääsääntönä uudessa osakeyhtiölaissa on osakkeiden nimellisarvottomuus. Mikäli yhtiöjärjestyksessä on määrätty

osakkeen nimellisarvosta, tämän on kuitenkin oltava kaikilla osakkeilla samanmääräinen (OYL 3:5.2). Yhtiön toiminnan aikana osakepääomaa voidaan korottaa tai alentaa. Osakepääoman vähimmäismäärä on 2500 euroa.

Tässä tutkielmassa ei käsitellä osakeyhtiön purkamista, mutta yhtiön toiminnan kannalta on tärkeää, että yhtiön oma pääoma ei laske alle puoleen osakepääomasta. Sillä jos yhtiön hallitus havaitsee, että yhtiön oma pääoma on alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus yhtiön taloudellisen tilan selvittämiseksi. Jos yhtiön oma pääoma on taseen mukaan alle puolet osakepääomasta, hallituksen on viipymättä kutsuttava yhtiökokous koolle päättämään toimenpiteistä yhtiön taloudellisen aseman tervehdyttämiseksi. Yhtiökokous on pidettävä kolmen kuukauden kuluessa tilinpäätöksen laatimisesta. Jos hallitus havaitsee, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen, hallituksen on viipymättä tehtävä osakepääoman menettämistä rekisteri-ilmoitus. Osakepääoman menettämistä koskeva rekisterimerkintä voidaan poistaa yhtiön tekemän rekisteri-ilmoituksen perusteella, jos yhtiön oma pääoma on rekisteri-ilmoitukseen liitetyn tilintarkastajien tarkastaman taseen mukaan yli puolet osakepääomasta. (OYL 20 luku 23 §)

Kun ollaan muuttamasta yksityisliikettä osakeyhtiöksi, on syytä pohtia juuri oman pääoman riittävyyttä jo siitä syystä, että oma pääoma ei saa laskea alle puoleen osakepääomasta. Suurella osalla vähimmäisosakepääomalla toimivista yhtiöistä omaa pääomaa on vähän ainakin ensimmäisten toimintavuosien ajan, mutta käytännössä ainakaan aloittavia yhtiöitä ei kovin usein pureta oman pääoman menettämisen johdosta. Jossain tilanteessa säännökset voivat kannustaa yrityksiä antamaan kaunisteltua tilinpäätösinformaatiota tai ne voivat aiheuttaa olennaisia kustannuksia erityisesti pitkäaikaista tuotekehittelyä vaativalle yritystoiminnalle.

2.2.2 Hallinto

Yhtiökokouksessa osakkaalla on mahdollisuus osallistua sijoituksensa arvoon vaikuttavaan päätöksentekoon. Yhtiössä on pidettävä vuosittain vähintään yksi varsinainen yhtiökokous, jossa on päätettävä ainakin OYL:ssä luetelluista asioista, jotka poikkeuksetta vaikuttavat osakesijoitusten arvoon (OYL 5:3 §). Vuosittain pidettävän lakimääräisen yhtiökokouksen tehtäviä ovat hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien valinta, tilinpäätöksen vahvistaminen sekä päätökset voitonjaosta ja johdon vastuuvapaudesta. Yhtiökokous päättää myös yhtiöjärjestyksen, osakepääoman ja yritysraakenteen muutoksista. Se tekee myös tärkeimmät liiketoimintaa koskevat päätökset.

OYL:n mukaan yhtiössä on oltava hallitus, joka vastaa yhtiön hallinnosta ja liiketoiminnan johtamisesta. Hallituksen valitsee yleensä yhtiökokous. Yhdenyhtiöissä hallituksen velvollisuudet rajoittuvat velkojansuojasäännösten noudattamiseen. Yhdenyhtiöissä kokouksia ei yleensä pidetä, sillä harvassa yhdenyhtiössä on useita hallituksen jäseniä. Yhdenyhtiöiden hallitustyöskentelyä koskee kuitenkin erityinen säännös, joka edellyttää osakkaan ja yhtiön välisten tavanomaisten sopimusten ja sitoumusten kirjaamista osaksi hallituksen kokouspöytäkirjaa. Tällöin on siis laadittava ainakin pöytäkirja hallituksen kokouksesta. (Airaksinen et al. 2001, s. 82)

Yksityisen osakeyhtiön hallituksessa on oltava vähintään yksi varsinainen jäsen. Yleensä hallituksen jäsenet valitsee ja erottaa yhtiökokous (OYL 6:9 §). Hallituksen jäsenten ja varajäsenten henkilötiedot on ilmoitettava merkittäviksi kaupparekisteriin (Kaupparekisterilaki 129/1979 9 ja 14§). Käytännössä hallituksen täydentäminen hoidetaan pienissä yhtiöissä ilman varsinaista kokousta niin, että valintapäätös kirjataan pöytäkirjamuotoon lähinnä valinnan rekisteröintiä varten. Kaupparekisterimerkinnän tarkoituksena on, että sivulliset voivat varmistua siitä, kuka edustaa yhtiötä ja ottaa vastaan yhtiötä koskevia haasteita ja tiedonantoja. Yksityisissä osakeyhtiöissä toimitusjohtajan nimeäminen on vapaaehtoista. OYL:n lähtökohtana

on, että toimitusjohtajalle kuuluu päivittäisen liiketoiminnan johtaminen (OYL 6:17 §).

Kuten edeltä käy ilmi, on osakeyhtiön hallinnoiminen raskaampaa kuin yksityisliikkeen. Toisaalta kun on kysymys yksityisestä osakeyhtiöstä tai vieläpä yhdenyhtiöstä niin on selvää, että hallinto on kuitenkin huomattavasti yksinkertaisemmin järjestettävissä kuin julkisissa osakeyhtiöissä. Toimitusjohtajan tehtävien eriyttämisen vuoksi hallituksen jäseneksi voivat ryhtyä myös ne, jotka eivät osallistu koko ajan yhtiön johtamiseen. Yhtiöön voi esimerkiksi osallistua sijoittaja, joka haluaa aktiivisesti ohjata ja valvoa sijoitustaan hallitusosallistumisen kautta, mutta ilman vastuuta päivittäisestä johtamisesta. Toimitusjohtaja vastaa hallituksen toimeksiannosta yhtiön päivittäisen liiketoiminnan johtamisesta. Sen sijaan jos yhdenyhtiössä ainoa osakas on myös ainoa hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja, mitään eriytymistä ei käytännössä tapahdu. Jos yhtiöllä on monijäseninen hallitus niin toimitusjohtajan nimeäminen ja esimerkiksi kirjanpidon, varainhoidon ja asiakassuhteiden hoidon keskittäminen hänelle voi vaikuttaa muiden hallitusten jäsenten vastuuseen. Toisaalta ei vastuussakaan voi olla olennaisia eroja pienyhtiöissä, joissa joku osakas on toimitusjohtaja ja muut hallituksen jäseniä ja joissa kaikki osallistuvat samalla tavalla yhtiön liiketoiminnan johtamiseen. (Airaksinen et al. 2001, s. 95–96)

HE:ssä (109/2005) uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi ehdotettiin yhtiön hallintoa koskevaan sääntelyyn kevennystä. Uuden osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön yhtiöjärjestys voi olla hyvin suppea. Siinä on pakko määrätä vain yhtiön toiminimestä, kotipaikasta ja toimialasta. Muista yhtiöjärjestyksessä määrättävistä seikoista on laissa olettamasäännökset, joita sovelletaan, jollei yhtiöjärjestykseen oteta niiden sijaan toisenlaisia määräyksiä. Yhtiökokousmenettelyä kevennettiin jossain määrin. Yhtiökokous voidaan yhtiöjärjestyksen mukaan pitää myös Suomen ulkopuolella ja eräitä kokouskutsuihin liittyviä määräyksiä helpotettiin. Erityisiä säännöksiä ei ole siitä, minkä kokoiseen yhtiöön on pakko valita toimitusjohtaja tai voidaan valita hallintoneuvosto. Hallintoelinten valinnassa on selvyiden

vuoksi lähtökohtana, että yhtiökokous valitsee yhtiön hallituksen ja hallitus puolestaan valitsee toimitusjohtajan. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, että hallintoneuvostolla on oikeus valita hallituksen jäsenet.

Myös tilintarkastus voidaan nähdä osana osakeyhtiön hallinnointia. Se että, osakeyhtiössä tulee olla yksi tai useampi tilintarkastaja, on yksi osakeyhtiön merkittävimmistä eroista suhteessa yksityisliikkeeseen. Tämä on myös eräs syy, miksi osakeyhtiötä pidetään raskassoutuisempana kuin yksityisliikettä. Seuraavassa luvussa käsitellään osakeyhtiön tilintarkastusta.

2.2.3 Tilintarkastus

Tilintarkastajaa ja tilintarkastusta koskevat yleissäännökset ovat tilintarkastuslaissa (TTL 936/1994), joka velvoittaa kaikki kirjanpitovelvolliset yhteisöt ja säätiöt valitsemaan tilintarkastajan. Tilintarkastuslain perusteella tilintarkastusvelvollisia yhteisöjä tai säätiöitä on Suomessa 370 000, joista on osakeyhtiöitä reilut 230 000. Niistäkin toimivina voidaan pitää vain 74 000. Yksityiset elinkeinonharjoittajat (130 000) ovat osakeyhtiöiden jälkeen yleisin yritysmuoto, mutta ne eivät ole velvollisia valitsemaan tilintarkastajaa. (Patentti- ja rekisterihallitus 2003) OYL:ssä on yleissäännöksiä vain tilintarkastajan valinnasta. OYL:n 7 luku käsittelee tilintarkastusta ja erityistä tarkastusta. Osakeyhtiössä tulee olla yksi tai useampi tilintarkastaja, sen mukaan kuin yhtiöjärjestyksessä määrätään. Tilintarkastajan valitsee yhtiökokous. Yhtiökokous voi lisäksi valita yhden tai useamman varatilintarkastajan. Tilintarkastajan toimikausi on määrättävä yhtiöjärjestyksessä. (OYL 7 luku 2§)

Tilintarkastuslain 3 luvun 11 §:n mukaan yhtiömiesten, yhtiökokouksen tai vastaavan toimielimen on valittava vähintään yksi hyväksytty tilintarkastaja, jos yhteisössä ja säätiössä vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä täyttyy: 1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätök-

sen mukaan on yli 340 000 euroa; 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 680 000 euroa; sekä 3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 10 henkilöä.

Vain hyväksytty tilintarkastaja voidaan valita tilintarkastajaksi, jos yhteisössä ja säätiössä vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä täyttyy: 1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 2 100 000 euroa; 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 4 200 000 euroa; sekä 3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä.

HE:ssä (109/2005) uudeksi osakeyhtiölainsäädännön osakeyhtiön tilintarkastusta koskevat säännökset ehdotettiin jätettäväksi olennaisiltaosin ennalleen, mikä toteutuikin. Tilintarkastuslainmuutos voi myöhemmin aiheuttaa muutostarpeita myös osakeyhtiölakiin. Hallituksen esitys eduskunnalle tilintarkastuslainmuutokseksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 194/2006) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2006. Pieniin yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa ehdotetaan vähennettäväksi vapauttamalla pienimmät yhteisöt lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta. Yhteisö voisi päättää olla valitsematta tilintarkastajaa, jos enintään yksi seuraavista edellytyksistä on ylittynyt: taseen loppusumma 100000 €, liikevaihto 200000 €, palveluksessa keskimäärin kolme henkilöä. Samalla luovutettiin maallikkotilintarkastuksesta, koska se ei enää täytä tilintarkastukselle asetettuja edellytyksiä. Tilintarkastajaksi voitaisiin jatkossa valita ainoastaan auktorisoitu tilintarkastaja. Lain voimaantulo ei itsessään vielä poista tilintarkastusvelvollisuutta. Voimaantulo edellyttää, että yhteisö, joka käyttää hyväkseen ehdotetun oikeuden olla valitsematta tilintarkastajaa, muuttaa yhtiöjärjestyksensä tai sääntöjään poistamalla tilintarkastajan valintaa koskevan määräyksen. Tilintarkastuslaki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2007. (HE 194/2006)

Horsmanheimo (2005, s. 37) toteaa kaikkien Euroopan maiden tasapainottelevan pienyrityksiä koskevan hallinnollisten velvoitteiden ja niitä koskevien vapautusten välillä. Suomessa vain alle 10-prosenttia yrityksistä ovat

velvollisia valitsemaan hyväksytyn tilintarkastajan, mutta todellisuudessa hyväksyttyä tilintarkastajaa käyttävien yritysten lukumäärä on suurempi. Joka toinen pienyritys valitsee hyväksytyn tilintarkastajan, vaikka laki ei siihen velvoita. Siitä katsotaan olevan hyötyä muun muassa luottokelpoisuuden kannalta. Oikeusministeriön asettama osakeyhtiölakityöryhmä on esittänyt, että hyväksytyn tilintarkastajan valitsemisvelvollisuuden rajat alitavissa osakeyhtiöissä luovuttaisiin pakollisesta tilintarkastuksesta. Rajat määräytyisivät tilintarkastuslain 11§:n rajojen mukaan (Osakeyhtiölakityöryhmä 2003).

Raja-arvojen asettaminen on vaikeaa, eivätkä kaikki raja-arvot sovellu kaikkiin tilanteisiin. Tilintarkastusvelvollisuuden rajojen asettaminen liittyy tilintarkastajan kelpoisuuden määrittämiseen. Voidaan pohtia kysymystä maallikkotilintarkastuksen tarkoituksenmukaisuudesta. Muiden kuin hyväksytyjen tilintarkastajien lausunnoille ei voida panna samaa painoarvoa kuin auktorisoitujen tilintarkastajien lausunnoille. Toinen ongelma on se, että maallikkotilintarkastaja ei ole samalla tavalla vastuussa kuin hyväksytty tilintarkastaja, vaikka laki on molemmille sama. Maallikkotilintarkastuksesta luopumisen puolesta puhuu myös tilintarkastajan vastuiden ja velvoitteiden jatkuva kasvaminen. Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama tilintarkastuslakityöryhmä otti kantaa pienyritysten tilintarkastukseen marraskuussa 2003 julkaisemassa loppuraportissaan. Tarkoitus oli selvittää tilintarkastuslain muutostarpeita ja muita keinoja lakisääteisen tilintarkastuksen kehittämiseksi. Työryhmän mukaan pienyrityksissä tilintarkastuksen tarpeellisuus on jätettävä omistajan arvioitavaksi. Tällöin tilintarkastuksen suorittaisi hyväksytty tilintarkastaja. (ks. lisää tilintarkastuslakityöryhmä 2003)

Edellä mainittuun ehdotukseen eriävän mielipiteen jättäneet perustelivat osakeyhtiömuotoisten pienyritysten tilintarkastuspakkoa sillä, että velvollisuus palvelee yrityksen omaa etua ja varmistaa jatkuvuuden. Kaikkia osakeyhtiöitä olisi kohdeltava yhdenmukaisesti. Lausuntokierros tilintarkastuslakityöryhmän ehdotuksista jakoi mielipiteet. Keskeiset perustelut tilintar-

kastusvelvollisuuden säilyttämiselle liittyivät tarpeeseen varmistaa kaikkien tilinpäätöstietojen luotettavuus, verotulojen turvaaminen sekä tarve ehkäistä harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Vähemmistö lausunnonantajista kuitenkin näki maallikkotilintarkastuksen säilyttämisen perusteltuna, mutta sitä pidettiin tyhjää parempana. (Salonen 2004, s. 10–20)

Tilalle olisi hyvä saada korvaava valvontajärjestelmä esim. auktorisoidun tilitoimiston käyttäminen, jotta valinnan vapaus ei johtaisi väärinkäyttöihin yrityksissä. Kaikissa muissa EU-maissa paitsi Suomessa ja Ruotsissa maallikkotilintarkastus on tuntematon asia. Ruotsalainen tilintarkastaja Stefan Persson antaa mielestäni osuvan vastauksen pienyritysten tilintarkastuksen tarpeellisuudesta. Perssonin mukaan kaikki yritykset tarvitsevat tilintarkastajaa, mutta eivät tilintarkastusta. Pienen yrityksen omistajan asiana on arvioida, onko tilintarkastuksen suorittaminen perusteltua. Pienyrittäjä tarvitsee yleensä asiantuntevaa apua kirjanpidossa, verotuksessa ja yhteisöainsäädännössä. Tilintarkastaja voi auttaa näissä asioissa. Sen sijaan pienyrittäjä ei tarvitse tilintarkastusta, joka useimmiten tehdään ulkopuolisten tilinpäätösten käyttäjien intressin vuoksi ja omistajan edun vuoksi silloin, kun omistajat eivät itse toimi yrityksen johdossa. (Persson 2004)

2.3 Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön yhtiöoikeudellista vertailua

Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön yhtiöoikeudelliset erot liittyvät pääasiassa päätösvaltaan ja vastuuseen. Yksityisliikkeessä päätösvalta keskittyy kokonaisuudessaan elinkeinonharjoittajalle itselleen. Osakeyhtiössä päätösvalta on enemmän yhteisöllistä. Päätöksiä tekevät osakkeenomistajat, hallitus ja toimitusjohtaja. Pienyhtiöissä päätösvalta tiivistyy muutamille avainhenkilöille, koska omistajia on vähän ja he usein pyörittävät myös käytännönliiketoimintaa. Yhdenyhtiöissä päätösvalta on samankaltaista kuin yksityisliikkeissä.

Eroja yritysmuotojen välillä on nähtävissä myös voitonjakoa ja omaa pääomaa koskevissa vaatimuksissa. Osakeyhtiön oma pääoma ei saa laskea alle puoleen osakepääomasta, joten tästä syystä on tärkeää, että osakeyhtiöllä on riittävästi pääomaa toiminnan pyörittämiseen. Osakeyhtiön varojen jakamiseen liittyy myös maksukykyisyysedellytys eli varoja ei saa jakaa, jos siitä seuraa yhtiön maksukyvyttömyys. Yksityisliikkeen kohdalla on mahdollista, että omapääoma on negatiivinen johtuen yksityisotoista. Varojen jakoon liittyviä kysymyksiä ja voitonjaon verotusta käsitellään enemmän luvussa 4.

Osakeyhtiötä pidetään raskassoutuisempana kuin yksityisliikettä. Voi daankin ehkä sanoa, että osakeyhtiön hallinnointi on sitä raskaampaa mitä enemmän omistajia yhtiössä on. Yksityisliikkeen kohdalla ei tunneta esimerkiksi käsitteitä yhtiöjärjestys, yhtiökokous, hallitus tai toimitusjohtaja, joten on selvää, että sen pyörittäminen on hallinnollisesti yksinkertaisempaa. Yksityisliikkeiltä ei myöskään vaadita tilintarkastusta, joka on osakeyhtiöille pakollista. Osakeyhtiötä velvoittaa toiminnassaan tietty lain velvoittama julkisuus esimerkiksi tilinpäätösasiakirjat on toimitettava rekisteröitäväksi Patentti- ja rekisterihallitukselle. Yksityisliikkeen kohdalla julkisuus on vähäistä. Tyypillistä osakeyhtiötä on vaikea määrittää, joten konkreettisten erojen tuominen esille on vaikeaa. Onhan ymmärrettävää, että esimerkiksi hallinnollisesta näkökulmasta katsoen yhdenyhtiön ja suuren pörssiyhtiön ero on suuri, vaikka molempien taustalla vaikuttaa sama laki. Pienemmissä yksityisissä osakeyhtiöissä asiat hoituvat yksinkertaisemmin kuin raskaissa julkisissa pörssiyhtiöissä.

Nykyään osakeyhtiö on mahdollista muuttaa henkilöyhtiöksi tai yksityisliikkeeksi, mutta vanhan osakeyhtiölain mukaan yritysmuodonmuutos ei ollut mahdollinen osakeyhtiölle. Vanhaan lakiin kyllä sisältyi säännöksiä yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta julkiseksi osakeyhtiöksi ja päinvastoin. Uuteen osakeyhtiölakiin ehdotettiin otettavaksi säännökset osakeyhtiön muuttamisesta osuuskunnaksi, avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi sekä toiminnan jatkamisesta yksityisenä elinkeinonharjoittajana (HE

109/2005). Ehdotus toteutui ja uudessa osakeyhtiölaissa todetaankin, että kaikkien osakkeenomistajien ja optio-oikeuksien sekä muiden osakkeeseen oikeuttavien erityisten oikeuksien haltijoiden suostumus vaaditaan päätettäessä yksityisen osakeyhtiön muuttamisesta osuuskunnaksi, kommandiittiyhtiöksi, avoimeksi yhtiöksi tai yksityisliikkeeksi (OYL 5:29.2, 19:4 ja 19:5.1). Tällaisen yritysmuodonmuutoksen verotuksellinen käsittely on vielä epäselvä. Alla olevassa taulukossa tiivistetään yksityisliikkeen ja osakeyhtiön yhtiöoikeudellisia eroja.

Taulukko 1. Yritysmuotojen yhtiöoikeudelliset erot

	YKSITYISLIIKE	OSAKEYHTIÖ
Päätösvalta	Elinkeinonharjoittajalla itsel- lään	Yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja
Vastuu	Elinkeinonharjoittajalla itsel- lään	Yhtiöllä (osakkailla ja hallintoelinten jäsenillä vahingonkorvausvelvollisuus)
Voitonjako	Kaikki elinkeinonharjoittajalle	Osakkaille osinkoa yhtiökokouksen päätök- sellä
Varojen jako	Yksityisotot	Osinko, palkka, luontoisedut, eläkkeet, osa- kaslaina, takausprovisio, vuokrasopimukset, osakepääoman järjestelyt
Voitonjaon rajoit- teet	Vapaasti yrityksen sietokyvyn mukaan	Vapaan oman pääoman rajoissa, yhtiöjärjes- tyksen säännökset huomioiden
Julkisuus	Vähäistä	Lain velvoittama julkisuus
Yritysmuodon muutos	Mahdollista henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi	Uuden osakeyhtiölain mukaan nykyään mahdollista
Tilintarkastus	Ei tilintarkastusta	Pakollinen tilintarkastus

3 YKSITYISLIIKKEEN JA OSAKEYHTIÖN VEROTUSKOHTELU

Eri yritysmuotoihin sovelletaan tuloverotuksessa pitkälti samankaltaisia säännöksiä. Yritysmuotojen rakenteellisista eroista kuitenkin johtuu, että esimerkiksi yrityksen jakaman voiton verotus on eri yritysmuodoissa eri tavoin säädelty. Yritysmuotojen erilainen verokohtelu johtuu pääasiassa tuloverolain (TVL 1535/1992) säännöksistä. Elinkeinoverolaki puolestaan sisältää säännökset siitä, kuinka elinkeinotoiminnan tulolähteen nettotulos on laskettava. EVL rakentuu laajalle tulokäsitteelle eli miltei kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saatavat tulot ovat veronlaista tuloa. Ja vastaavasti miltei kaikki tulon hankkimisesta aiheutuvat menot ovat vähennyskelpoisia menoja. (Airaksinen et al. 2001, s. 238)

Verotuksen keskeisiä periaatteita on tulojen jakaminen yrittäjän tuloverotuksessa ansio- ja pääomatuloihin. Kyseessä on eriytetty tuloverojärjestelmä. Verotettava tulo lasketaan tulolajeittain erikseen, ja kummastakin tulolajista määrätään erikseen vero. Pääomatuloja verotetaan suhteellisen verokannan mukaan, joka on 2006 vuonna 28 prosenttia. Ansiotuloista menee valtionvero progressiivisen tuloveroasteikon mukaan (ks. liite 2). Lisäksi ansiotuloista maksetaan kunnallis- ja kirkollisvero sekä sairausvakuutus- ja kansaneläkevakuutusmaksut.

Lievemmän verokannan omaavan pääomatulon hankkiminen edellyttää kaikissa yritysmuodoissa yritysvarallisuuden kertymistä. Näin ollen mitä varakkaampi yritys on, sitä suurempi osa yrityksen verotettavasta tuloksesta on pääomatuloa. Yksityisliikkeen tulos verotetaan osana sen omistajan tuloa, kun taas osakeyhtiön sama tulo verotetaan lähtökohtaisesti vain yhtiöllä, ja osakkaalla (jos ylipäättään verotetaan) vasta saadun osingon muodossa. Yritystulo jaetaan pääomatuloksi ja ansiotuloksi erottamalla yritystulosta ensiksi pääomatulo-osuus. Loppuosa yritystulosta on ansiotuloa. Suomessa vuodelta 2000 toimitetussa verotuksessa yksityisten elinkeinonharjoittajien elinkeinotoiminnan tulot olivat yhteensä 186 miljoo-

naa euroa. Tästä oli pääomatuloa 9,2 prosenttia ja ansiotuloa 90,8 prosenttia. Luonnollisten henkilöiden saamat osinkotulot olivat yhteensä 2 056 miljoonaa euroa. Osinkotuloista pääomatuloa oli 85,8 prosenttia ja ansiotuloa 14,2 prosenttia. Pääomatulona verotettujen osinkojen suurta suhteellista osuutta selittää osin se, että luonnollisten henkilöiden pörssiyhtiöistä saamat osingot sisältyvät mainittuihin osinkotuloihin ja ne verotettiin kokonaan pääomatulona. (Penttilä 2003, s. 4)

Kun nettovarallisuus määrää yrityksen omistajan verorasituksen tai ainakin vaikuttaa siihen, yritystulon jakaminen nettovarallisuuden perusteella pääomatuloksi ja ansiotuloksi merkitsee yritysvarallisuuden kautta tapahtuvaa yrityksen ja sen omistajan tuloverotuksen yhteensovittamista. Kun nettovarallisuus lasketaan taseen pohjalta, yrityksen ja sen omistajan tuloverotus on integroitu myös taseen välityksellä. Verosuunnittelussa tämä näkyy siten, että verosuunnittelukeinojen tasevaikutuksella on korostuneempi asema. Kun yritystulo jaetaan pääoma- ja ansiotulo-osuuksiin nettovarallisuuden perusteella, on tarkoituksena ollut, että pääomatulona verotettaisiin yritystoimintaan sitoutuneen pääomantuotto (Järvenoja 1999, s. 94).

3.1 Yksityisliike

Jos yrittäjä ei perusta elinkeinotoimintaa varten yhtiötä, häntä verotetaan liike- ja ammattitoiminnan tulosta yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Yritystulo verotetaan suoraan hänen omana tulonaan. Liike- ja ammattitoiminnan veronalainen voitto lasketaan elinkeinoverolain mukaan. Liikkeen- ja ammatinharjoittajan veronalaisen voiton laskennassa noudatettavat periaatteet eroavat joiltakin osin siitä, miten oikeushenkilön veronalainen voitto lasketaan. Liikkeen- ja ammatinharjoittajan mahdollisuus vähennysten tekemiseen on oikeushenkilöä suppeampi. Elinkeinotoimintaa ei veroteta erikseen, vaan sen tulos (veronalainen tulos vähennettynä vähennyskelpoisilla menoilla) jaetaan elinkeinonharjoittajan henkilökohtaiseksi pääoma- ja ansiotuloksi elinkeinotoimintaan kuuluvan nettovarallisuuden pe-

rusteella. Yksityisliike ei ole erillinen verosubjekti. Elinkeinotoiminnan tulon jako yrittäjän pääoma- ja ansiotuloksi suoritetaan TVL:n 38 §:n mukaisesti.

Pääomatuloa on määrä, joka vastaa 20 prosentin vuotuista tuottoa elinkeinotoiminnan nettovarallisuudelle. Verovelvollinen tai yrittäjäpuolisot voivat kuitenkin vaatia, että pääomatuloa on 10 prosentin vuotuista tuottoa vastaava määrä. Jos yritystoiminta on aloitettu verovuoden aikana, pääomatulo-osuus lasketaan verovuoden päättymishetken nettovarallisuuden perusteella. Loppuosa yrityksen voitosta on ansiotuloa. (TVL 38§) Ansiotulo-osuudella ei ole ylärajaa; sen määrään ei vaikuta myöskään henkilön tosiasiallinen työskentely yrityksessä. Ansiotulosta maksetaan valtionveroa progressiivisen veroasteikon mukaan (ks. liite 2). Progressiivinen veroasteikko tarkoittaa sitä että, veroprosentti nousee tulon noustessa. Alle 12 000 euron tulosta ei mene valtionveroa lainkaan. Ansiotulosta maksetaan kunnallisveroa kotikunnan tuloveroprosentin mukaan ja kirkollisveroa oman seurakunnan tuloveroprosentin mukaan (tavallisesti yhteensä n. 20 %). Lisäksi YEL-työtulon perusteella maksetaan 1,5 prosentin suuruinen sairausvakuutusmaksu.

Jos yrittäjän veronalainen ansiotulo on alhainen, 28 prosentin suuruinen pääomatuloverokanta voi johtaa korkeampaan verorasitukseen kuin yritystulon verottaminen ansiotulona. Verohallinnon mukaan ansiotulo on noin 21 000 euron rajaan asti kevyemmin verotettua kuin pääomatulo. Esimerkiksi osakeyhtiön osakkaille saadaan halutessa ansiotuloa maksamalla palkkaa. Yksityisliikkeellä ei ole tätä mahdollisuutta. Puutetta kompensoi edellä mainittu huojennus, jolloin yksityinen elinkeinonharjoittaja voi valita pääomatulon kertymisprosentiksi 10 prosenttia nettovarallisuudesta. Vaatimus 10 prosentin käyttämisestä on esitettävä ennen verovuodelta toimitettavan verotuksen päättymistä kultakin verovuodelta erikseen. Kummankin yrittäjäpuolison on vaadittava tätä erikseen; toiseen yrittäjäpuolisoon ei voida soveltaa 10 prosentin ja toiseen 20 prosentin kertymäprosenttia. (Tikka & Nykänen 2005)

Ojala (2002, s. 31) huomauttaa, että käytännössä prosenttivalinta kannattaa laskea. Eräänlaisena rajapyykkinä toimii 12 000 euron suuruinen yrittäjätulo (marginaaliveroraja pääomaverokannan ja ansiotuloveron välillä). Vuonna 2006 valtiontuloveroasteikon alaraja oli siis 12 200 euroa, eli tätä alemmilla tulotasoilla ansiotulosta määrätään vain kunnallis- ja kirkollisvero sekä sairausvakuutusmaksu. Näitäkin veroja lieventävät ansiotulosta kunnallisverotuksessa tehtävät ansiotulovähennys ja perusvähennys. Edullisimman pääomatuloperusteen valintaan ei vaikuta yksinomaan yritystulon suuruus. Huomioon on otettava yrittäjäpuolisoiden muut mahdolliset ansiotulot ja niistä tehtävät vähennykset.

Jos yrittäjällä on merkittävä nettovarallisuus ja paljon ansiotuloja joko yrityksestä tai sen ulkopuolelta, kannattaa lähes aina valita 20 prosenttia. Sen sijaan jos yritystulon ansiotulo-osuus 10 prosentilla laskettuna on alle 12 000 euroa tai sen lähellä, kannattaa vaatia 10 prosentin käyttämistä. Tällöin ansiotulo-osuuden kasvattaminen pääomatulo-osuuden kustannuksella pienentää verojen kokonaismäärää, koska tällä tuloalueella ansiotulon lisäyksestä menevä vero jää pienemmäksi kuin pääomatulon vero. Vaikeampaa valinta on sitä vastoin silloin, kun yrittäjän ansiotulo 20 prosentin perustetta sovellettaessa jää alle 12 000 euron, mutta 10 prosentin perustetta sovellettaessa nousee sitä suuremmaksi. Kaksi ensimmäistä sääntöä eivät silloin sovellu valinnan perusteeksi. On vain laskettava, kumpi peruste johtaa pienempään kokonaisveroon. Jos yrittäjä vaatii 10 prosentin perustetta sovellettavaksi, osa pääomatulosta siirtyy ansiotulona verotettavaksi. Verovelvollisen on laskettava, pieneneekö pääomatulon vero tämän vuoksi enemmän kuin ansiotulon vero kasvaa. Jos pääomatulon veron pienennys on suurempi, vaatimus kannattaa tehdä. Suuntaa antavana ohjeena voidaan pitää sitä, että verovelvollisen kannattaa valita se pääomatuloperuste, jonka mukaan laskettuna ansiotulo jää lähemmäksi 12 000 euron määrää. (Ojala 2002, s. 31–35)

Jos molemmat puoliset harjoittavat yhdessä elinkeinotoimintaa, yritystulon ansiotulo-osuus jaetaan puolisoitten kesken työpanosten mukaisessa suh-

teessa (TVL 14§). Pääomatulon jakautumisella puolisoitten kesken ei yleensä ole verotuksellista merkitystä, koska pääomatulo-osuutta yritystulosta verotetaan suhteellisella verokannalla. Ansiotulojen verorasituksen jako vaikuttaa progressiivisen valtioveroasteikon ja mahdollisten henkilökohtaisten ansiotulosta tehtävien vähennysten vuoksi. Yritysvarallisuuden jako puolisoitten välillä tapahtuu suhteessa kummankin osuuteen yrityksen nettovarallisuudesta. Muun selvityksen puuttuessa heidän osuutensa katsotaan yhtä suuriksi. (Ojala 2005, s. 59)

Pääomatulona verotettava 20 prosentin tuotto nettovarallisuudelle lasketaan ensimmäisen kerran vuodelta 2005 toimitettavassa verotuksessa. Muut hallituksen esityksessä (92/2004) ehdotetut muutokset koskevat lähinnä osakeyhtiömuodossa harjoitettavaa yritystoimintaa. Uudistus keventää useimmissa tapauksissa osakeyhtiömuotoisen yritystoiminnan verotusta erityisesti sen vuoksi, että yhteisöverokantaa ehdotettiin alennettavaksi kolmella prosenttiyksiköllä. Ehdotetut muutokset keventävät yksityisyrittäjän ja yhtymän osakkaan verotusta pääomaverokannan yhden prosentin alennuksen kautta. Näissä yritysmuodoissa tulosta noin 80 prosenttia verotetaan ansiotulona, jolloin suurempi merkitys on toteutetuilla ansiotulon verotuksen alennuksilla. Yksityisyrittäjien ja yhtymämuodossa harjoitetun yritystoiminnan suhteellisen aseman yhteisömuotoiseen verrattuna ei tulisi heikentyä. Tämän vuoksi nettovarallisuudelle lasketun vuotuisen tuoton raja korotettiin 18 prosentista 20 prosentiksi. Rajan korotus keventää erityisesti niiden yrittäjien verotusta, joilla on yritystoiminnassa nettovarallisuutta ja joiden yritystulo ylittää tason, jolla ansiotulon marginaalivero on pääomatuloverokantaa alempi. (HE 92/2004)

Edellisen kerran pääomatulo-osuuden suuruuden määräävä osuus nettovarallisuudesta korotettiin vuoden 1997 alusta. Tällöin korotus oli 15 prosentista 18 prosenttiin. Tällöin hallituksen esityksessä korotusta perusteltiin sillä, että yritysmuodot, joita kyseinen prosentti koskee, ovat verotuksessa osakeyhtiötä epäedullisemmassa asemassa siinä mielessä, että myös yrityksessä pidätetty voitto tulee useimmiten verotetuksi ainakin osit-

tain yrittäjän ansiotulona. Muiden yritysmuotojen verotuksen osakeyhtiöverotusta edullisemmat piirteet, kuten toimintavarausmahdollisuus, eivät läheskään aina korvaa osakeyhtiön tarjoamia verotuksellisia etuja, eikä eri yritysmuotojen verotusta yleisesti koeta tasapuoliseksi. Tästä aiheutuu osaltaan myös kannustimia muuttaa muita yrityksiä osakeyhtiöiksi. (HE 105/1996)

Edelliseen liittyen valtiovarainministeriön asettama pienyritysten verotuksen uudistamistyöryhmä teki keväällä 1996 ehdotuksen niin sanotusta laajennusrahostosta, joka olisi mahdollistanut tulon säästämisen yhtiöverokannalla myös muissa yrityksissä kuin osakeyhtiöissä (VM 1996). Ehdotus sai osakseen voimakasta arvostelua muun muassa monimutkaisuudesta sekä verovelvollisten että verohallinnon kannalta samoin kuin siitä, että järjestelmä olisi koskenut vain pienehköä osaa yrityksistä. Järjestelmän laajentaminen olennaisesti suurempaan yritysjoukkoon olisi puolestaan kärjistänyt verotuksen tasapuolisuusongelmia ja johtanut huomattaviin verotulojen menetyksiin. Näin ollen oli perustellumpaa vahvistaa tulorahoitusmahdollisuuksia yksinkertaisemmalla ja suurempaa yritysjoukkoa hyödyttävällä tavalla nostamalla pääomatulo-osuuden määrää nettovarallisuudesta. Tällainen muutos parantaa muiden yritysmuotojen verotuksellista kilpailukykyä osakeyhtiöihin verrattuna. Sillä pidättämällä tulon yrityksessä, yrittäjä voi lisätä yrityksen nettovarallisuutta ja sitä kautta pääomatulona verotettavaa määrää. Pääomatulo-osuuden määrittävän prosentin nostamisen taloudelliset vaikutukset ovat siten samansuuntaiset kuin jakamattoman voiton lievemmän verotuksen. (HE 105/1996)

3.1.1 Vähennykset

Liikkeen- ja ammatinharjoittajia koskevasta vähennysoikeuden rajoituksesta on säädetty EVL 16§:n 1 kohdassa. Tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuvia menoja eivät ole verovelvollisen puolison eikä alle 14-vuotiaan lapsen palkka, eläke tai muu etuus. Säännös koskee vain liikkeen- tai ammatinharjoittajaa; oikeushenkilöllä kuten osakeyhtiöllä ei ole

puolisoa tai muitakaan perheenjäseniä. Muita pelkästään yksityisliikettä koskevia erityissäännöksiä EVL:ssä ei olekaan. Tämä palkkoja koskeva vähennysoikeuden rajoitus rajoittaa merkittävästi yksityisliikkeen tilinpäätös- ja verosuunnittelun mahdollisuuksia. Toisaalta jos yrittäjäperheen lapsi on täyttänyt ennen verovuoden alkua 14 vuotta, hänelle maksettu palkka on verotuksessa vähennyskelpoista. Yleisenä palkan vähentämisen edellytyksenä kuitenkin on, että palkansaaja antaa palkkaa vastaavan työpanoksen palkanmaksajalle. Vastaavuutta arvioidaan vertaamalla palkan määrä siihen, mitä ulkopuoliselle olisi maksettava vastaavasta työstä. (Kukkonen 2004, s. 14–15)

Yksityisliikkeen matkakustannusten vähentämisestä on erityissäännös EVL 55§, jolla korvaukset on yhtenäistetty palkansaajille maksettavien korvausten kanssa. Lähtökohta on, että elinkeinonharjoittajan verotuksessa saadaan ensinnäkin vähentää lisääntyneet elantokustannukset ja todelliset elinkeinotoimintaan liittyvät autokulut. Todellisten menojen lisäksi saa vähentää tietyt säännöksessä määritellyt vähennykset.

Jos jaettava yritystulo on negatiivinen eli yksityisliikkeestä on syntynyt tappiota, voi yrittäjä päättää vahvistetaanko tappio elinkeinotulolähteeseen, jolloin tappio vähennetään tulevien vuosien elinkeinotoiminnan tuloksesta vai siirretäänkö se yrittäjän pääomatuloista tehtäväksi vähennykseksi. Jälkimmäiseen liittyen, jos yrittäjällä ei ole pääomatuloja, on hänellä kaksi vaihtoehtoa, joko vahvistaa tappio pääomatulolajiin tai vaatia alijäämähyvitys ansiotulojen verosta. (Alhola et al. 2001, s. 391)

3.1.2 Toimintavaraus

EVL:ssä todetaan, että yksityinen liikkeen- ja ammatinharjoittaja saa vähentää verovuonna tekemänsä toimintavarauksen. Verovuonna ja aikaisemmin tehtyjen purkamattomien toimintavarausten yhteismäärä ei kuitenkaan saa ylittää 30 prosenttia tilikauden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen ennakonpidätyksen alaisten palkkojen

määrästä. Se osa toimintavarausten määrästä, joka ylittää toimintavarausten enimmäismäärän, luetaan sen verovuoden veronalaiseksi tuloksi, jona enimmäismäärä on ylitetty. Taas jos verovelvollinen lopettaa elinkeinotoimintansa taikka liikkeen tai ammatin harjoittamista jatketaan tuloverolain 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla osakeyhtiön muodossa, toimintavaraukset luetaan sen verovuoden veronalaiseksi tuloksi, jona toiminta on päättynyt tai muutos on tapahtunut. (EVL 46 a §)

Toimintavarauksella voidaan 12 kuukauden aikana maksetut ennakonpidätyksen alaiset palkat hyödyntää verotuksellisessa mielessä kahteen kertaan. Ensinnäkin itse toimintavaraus pienentää verotettavaa tuloa ja toisaalta samat toimintavarauksen perusteena olevat palkat voidaan lukea nettovarallisuuteen, joka taas ratkaisee pääomatulo-osuuden määrän. (Alhola et al. 2001, s. 401) Toimintavarausta voidaan käyttää myös tulosuunnittelun keinona, koska verovelvollinen voi hyvänä vuonna tehdä varauksen tai lisätä sitä maksimimäärään ja huonona purkaa sen tulostaan parantaen. On kuitenkin muistettava, että kyse ei ole välttämättä lopullisesta edusta, vaan itse asiassa verojen maksun lykkäämisestä tulevaisuuteen. Näin on koska, toimintavaraus purkautuu kun yksityisliike lopetetaan tai muutetaan osakeyhtiöksi. Tietenkin, jos purkaminen onnistutaan ajoittamaan tilikauteen, jona yksityisliikkeen muun toiminnan tulot ovat vähäisiä, voidaan onnistua myös todella säästämään veroissa. (Koponen 2003b, s. 172) Yhtiömuodon muutos tulisivin ajoittaa siten, ettei yrittäjälle juurikaan tulisi muuta ansiotulona verotettavaa tuloa kuin toimintavarauksen purusta muodostuu (KPMG 2001, s. 160). Toimintavaraus on tietyin edellytyksin yksityisliikkeen ja henkilöyhtiön käytettävissä, ei osakeyhtiön.

3.1.3 Nettovarallisuuden laskeminen

Yrityksen nettovarallisuus on jäännös, joka jää, kun yrityksen veronalaisista varoista vähennetään velat: yksityisen elinkeinon, yhtymän sekä muun yhteisön kuin osakeyhtiön ja osuuskunnan varallisuus lasketaan siis brut-

tomenetelmällä. Velkana ei pidetä yrityksen omaa pääomaa, rahastoja ja varauksia eikä myöskään liittymismaksuja, jotka verovelvollinen on sitoutunut palauttamaan maksajalle, kun tämä luopuu liittymiseduistaan (Niskakangas 2006). Tässä kappaleessa käsitellään pääasiassa yksityisliikkeen nettovarallisuuden laskemista. Osakeyhtiön nettovarallisuuden laskeminen poikkeaa jonkin verran yksityisliikkeen nettovarallisuuslaskennasta ja kappaleessa esitetäänkin joitakin huomautuksia koskien osakeyhtiön nettovarallisuuslaskentaa. Toisin kuin yksityisliikkeen tapauksessa osakeyhtiön nettovarallisuudenlaskennassa otetaan huomioon kaikki yhtiön omaisuus siitä riippumatta, mihin tulolähteeseen se kuuluu. Tietoa osakeyhtiön nettovarallisuudesta tarvitaan esimerkiksi, kun lasketaan osakkeen matemaattista arvoa.

Yksityisliikkeen nettovarallisuutta laskettaessa varoina ja velkoina huomioidaan vain elinkeinotoimintaan liittyvät varat ja velat, koska pääomatulo-osuus lasketaan vain yksityisliikkeen elinkeinotoimintaan kuuluvan nettovarallisuuden perusteella (TVL 38 §). Pääomatulomäärää ei voi kasvattaa siirtämällä elinkeinon (taseeseen) elinkeinonharjoittajan muuta, elinkeinotoimintaan kuulumatonta varallisuutta. Esimerkiksi yritykseen (taseeseen) siirretyt vuokrahuoneistot yms. muut TVL:n mukaan verotettavat kohteet eivät lisää nettovarallisuutta. Sitä ei myöskään kasvata yrityksen kirjanpitoon ja taseeseen sisällytetty yrittäjän yksityiskäytössä oleva auto tai huoneisto-osake (ks. KHO 1998/3248). (Kukkonen 2004, s. 16)

Ennen pääomatulo-osuuteen vaikuttava nettovarallisuus laskettiin varallisuusverolaissa (VVL 1537/1992) määrätyllä tavalla. Tältä osin on todettava, että varallisuusverolaki kumottiin vuodesta 2006 alkaen, ja sen tilalle säädettiin uusi laki varojen arvostamisesta verotuksessa (VAL 1142/2005) eli ns. arvostamislaki. Ojalan (2005, s. 59) mukaan uudessa laissa nettovarallisuuden määrittämistä koskevat periaatteet tulevat säilymään todennäköisesti pääosin ennallaan. Nettovarallisuuteen lasketaan vain varat, jotka vanhan VVL:n mukaan olivat veronalaisia (Niskakangas 2006). Ar-

vostamislain lähtökohtana on siis säilyttää varallisuusverolain mukainen arvostus.

Yksityisliikkeen kohdalla yksityistalouteen kuuluvia eriä ei siis huomioida, vaikka ne olisivat mukana yrityksen kirjanpidossa. Säännös koskee sekä varoja että velkoja. Jos esimerkiksi yrityksen oma pääoma on yksityisottojen vuoksi negatiivinen, osan veloista katsotaan kuuluvan yksityistalouteen. Tätä osaa ei oteta huomioon velkana nettovarallisuutta laskettaessa. (Salin & Tikkanen 2003, s. 50) Jotta varat siis lisäisivät yrittäjällä pääomatuloina verotettavaa määrää, pitää varojen kuulua elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Varat luetaan elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, jos ne pääasiallisesti (yli 50-prosenttisesti) palvelevat elinkeinotoimintaa. Henkilökohtaiseen tai maatalouden tulolähteeseen kuuluvat varat eivät täten lisää elinkeinotoiminnan tuloksen pääomatulo-osuutta. Huovinen (2005) muistuttaa, että tämä voi osoittautua ongelmalliseksi silloin, kun yrityksen voittoa ei nosteta ulos yhtiöstä, vaan varat lipastoidaan yhtiöön. Tällöin pitää pystyä osoittamaan, että varat palvelevat nimenomaan elinkeinotoimintaa eivätkä ole esimerkiksi passiivisia pitkäaikaisia sijoituksia, jotka voitaisiin lukea henkilökohtaisen tulolähteen varoiksi.

Kun pääomatulo-osuus lasketaan nimenomaan vuotuisena tuottona nettovarallisuudelle, yrittäjän tilikauden pituus vaikuttaa pääomatulon kertymiseen. Tällöin esimerkiksi 18 kuukauden pituisen tilikauden pääomatulo-osuus voidaan laskea 30 prosentin ($18/12 \times 20 = 30$) tai 15 prosentin ($18/12 \times 10 = 15$) mukaan nettovarallisuudesta. (Kukkonen 2004, s. 16) Yrityksestä saatava pääomatulo-osuus voi myös eräissä tapauksissa olla laskennallista 10 tai 20 prosentin vuotuisesta tuottoa suurempi. Tämä johtuu siitä, että nettovarallisuudesta riippumatta pääomatuloksi katsotaan käyttöomaisuuskiinteistöstä ja -arvopapereista saatu luovutusvoitto, vaikka pääomatulo-osuudeksi katsottava osa tällöin ylittäisikin laskennallisen 10 tai 20 prosentin tuoton. Luovutusvoitto kuitenkin ”syö” varsinaisen toiminnan pääomatulo-osuudeksi katsottavaa määrää. (Salin & Tikkanen 2003, s. 50) Luovutusvoitto on luovutushinnan ja poistamattoman hankintame-

non erotus. Jos tästä erotuksesta on kokonaisuudessaan tai osaksi muodostettu jälleenhankintavarausta, pääomatuloksi katsottavaa luovutusvoittoa on luonnollisesti vain se osa voitosta, josta ei ole tehty ko. varausta. (Veronmaksajain Keskusliitto 2005)

Esimerkki 1

Liikkeenharjoittaja myy toimitiloinaan käyttämänsä liikehuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet 25 000 euron voitolla. Varsinaisen toiminnan tulos on tämän lisäksi 40 000 euroa. Yrityksen nettovarallisuus on edellisenä vuonna ollut 35 000 euroa. Pääomatulo-osuus olisi normaalisti ollut 7000 euroa (20 % x 35 000 €), mutta koska tilikauteen kohdistuu 25 000 euron luovutusvoitto, pidetään pääomatulo-osuutena 25 000 euroa. Tämän määrän ylittävä osa verotetaan ansiotulona, joten varsinaisen toiminnan koko tulos menee ansiotuloksi.

Näin ollen omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on pääomatuloa ja se voi täyttää pääomatulo-osuuden kiintiön, jolloin nettovarallisuuden perusteella laskettu pääomatulo-osuus verotetaankin ansiotulona. Tästä voidaan päätellä, että myyntivoittojen ajoittaminen kannattaa ottaa verosuunnittelussa huomioon. (Ojala 2005, s. 61; Salin & Tikkanen 2003, s. 50)

3.1.3.1 Verovapaat varat

Koska yksityisliikkeen nettovarallisuuteen lasketaan vain veronalaiset varat, laskentaperusteeseen ei sisälly verovapaita varoja. Nettovarallisuuteen eivät siten kuulu esim. verovapaat talletukset, korkotulon lähdeverolaissa tarkoitettut talletukset ja joukkovelkakirjat riippumatta siitä, kuuluvatko ne elinkeinotoiminnan varoihin vai eivät (VVL 10 § 16 k; VAL 15.3 §). Yleisesti nettovarallisuuslaskennassa ongelmallisia saattavat siis olla yrityksen likvidivarat. Kuten edellä mainittiin, korkotulon lähdeverosta annettussa laissa tarkoitettuja talletuksia, ei lueta nettovarallisuuteen, josta esimerkkinä Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 1997/1231. Myöskään ratkaisussa KHO 1997/3139 asianajajan verovapaalle tilille saamaa ennakkomaksua ei pidetty varoina, mutta ennakkoon saadut maksut olivat kuitenkin velkaa. Näin ollen ennakkomaksujärjestely vähensi asianajajan

pääomatulo-osuutta. Järvenoja (1999, s. 93) huomauttaa, että kyseisessä tapauksessa nettovarallisuuslaskentaa voidaan pitää epäsymmetrisenä, koska velka vähennetään, jos se liittyy elinkeinotoimintaan, mutta varoja ei oteta huomioon, mikäli ne ovat lähdeverotettavalla pankkitilillä. Eikä Järvenojalle riitä perusteeksi se, että talletuksen tuottama korko verotetaan 28 prosentin lähdeverokannalla, koska korkotuotto on oleellisesti alempi kuin pääomatulon laskennassa käytettävä tuotto prosentti (Järvenoja 1999, s. 94).

Elinkeinonharjoittaja voi taas lisätä pääomatulo-osuuttaan siirtämällä pankkitalletuksia varallisuusveronalaisiksi saamisiksi. Näitä ovat esim. sijoitusrahasto-osuudet, ulkomaiset saamiset ja pankkien välittämät notariaattilainat. Näin ne voidaan ottaa huomioon nettovarallisuuslaskennassa. Huomioitava on, että hyvin lyhytaikaiset sijoitukset saatetaan tulkita veronkiertämiseksi, jolloin se ei tuota tavoiteltua hyötyä. Esimerkiksi kassassa olevat varat sen sijaan huomioidaan nettovarallisuutena samoin kuin sellaiset talletukset, jotka eivät ole verovapaita tai lähdeveron alaisia. (Kukkonen 2004, s. 16) Tällaiset pankkitilit ovat kuitenkin poikkeuksellisia, koska tiliehtojen pitäisi tällöin olla yksilöllisiä. Korkotulojen lähdeverotus on koskenut 1.6.2000 alkaen lähes kaikkia luonnollisille henkilöille tarkoitettuja tilejä.

Osakeyhtiön nettovarallisuuslaskennassa ei ole samoja rajoitteita kuin yksityisliikkeellä ja henkilöyhtiöllä. Näin ollen varat luetaan nettovarallisuuteen riippumatta siitä, mihin tulolähteeseen varat kuuluvat. Myös verovapaat varat lasketaan mukaan. Nämä seikat yhdessä mahdollistavat sen, että voittovarojen lipastointi on helppoa osakeyhtiössä eikä nettovarallisuuden kasvattamiselle voitot yhtiöön jättämällä ole samoja esteitä kuin muilla yritysmuodoilla. (Huovinen 2005)

Yksityisliikkeen ylisuureksi katsottu kassa saatetaan tulkita elinkeinon kuulumattomaksi. Esimerkiksi kaikkien kassassa olevien varojen ei katsota olevan kassassa vaan ne katsotaan nostetuiksi yksityiskäyttöön. Houkutte-

levalta saattaisi tuntua pankkitalletusten nosto kassaan. Kuitenkin tällaisen menettelyn suhteen on syytä olla varovainen, sillä tilanteissa, joissa rahat nostetaan kassaan tilinpäätöspäiväksi ja viedään sen jälkeen takaisin pankkiin, veronkiertosäännöksen (Laki verotusmenettelystä VML 1558/1995 28 §) soveltaminen saattaa tulla kyseeseen. (Salin & Tikkanen 2003, s. 55). Elinkeinoon kuuluvaksi luetaan helpoimmin sellaiset likvidit varat, jotka yritys on itse toiminnallaan ansainnut. Riski, ettei kaikkia likvidiä varoja lueta elinkeinoon kuuluvaksi, kasvaa mitä lähempänä tilinpäätösajankohtaa omistaja yritykseen tilapäisiä sijoituksia tekee. Etenkin yritykseen sijoitettujen likvidien varojen kuulumista elinkeinoon arvioidaan siitä näkökulmasta, ovatko ne tarpeen yritystoiminnassa. Tarpeellisuutta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa yrityksen toimintarytmin mukaiset vaihtelut sekä elinkeinotoimintaan liittyvä yleinen varovaisuusnäkökulma ja siitä aiheutuva likviditeettireservin tarve.

Näiden näkökulmien sovelluksena voidaan pitää keskusverolautakunnan ratkaisua (KVL 1996/282 vastaavasti KVL 1997/198), jossa lyhytaikaisten sijoitustoimintaan käytettyjen varojen katsottiin kuuluvan elinkeinotoimintaan siltä osin kuin niiden määrä ei ylittänyt alle yhdessä vuodessa maksettavien velkojen määrää (taseen lyhytaikaista vierasta pääomaa). Salin ja Tikkanen (2003, s. 55) kommentoivat, että ratkaisu on sikäli perusteltu, että helposti rahaksi muutettavien varojen huomioiminen vähintäänkin elinkeinotoimintaan liittyvien lyhytaikaisten velkojen suuruusena pelastaa siltä kohtuuttomuudelta, että nettovarallisuuslaskennassa huomioitaisiin vain elinkeinotoiminnasta johtuvat velat, muttei niiden maksuun varattuja varoja, vaikka varat olisi ansaittu elinkeinotoiminnalla ja niitä olisi tilinpäätöshetkellä rahoitusomaisuutena olemassa. Päätöksissä huomioitavat sijoitusrahasto-osuudet sidotaan siis lyhytaikaisten velkojen määrään. Päätös koskee kuitenkin vain sijoitusrahasto-osuuksia, tavallisiin pankkitileihin liittyvää epäkohtaa se ei poista. Pankkitilien epäkohta korostuu edellä mainitussa KHO:n päätöksessä 1997/3139. Lisäksi on huomioitava, että silloin kun alle puolet verovelvollisen asunnosta on elinkeinotoiminnan

käytössä, elinkeinotoiminnan osuutta ei lueta lainkaan yksityisliikkeen nettovarallisuuteen (esim. KHO 1998/3248).

Osakeyhtiöllä ei voi olla VVL 10 § 16; VAL 15.3 § kohdassa tarkoitettuja verovapaita talletuksia. Tämän perusteella yritysmuodon muutos yksityisliikkeestä yhtiömuotoiseksi voi siis lisätä nettovarallisuutta. Penttilä huomauttaa, että tältä kannalta katsoen VVL 10 §:n 16 kohtaa voidaan pitää yritysmuotoneutraliteetin vastaisena. Penttilä perustelee edellä mainittujen talletusten jäämistä yritystulon pääomatulo-osuuden laskentaperustan ulkopuolelle symmetrianäkökohdilla. Kun korkotulo ei ole veronalaista yritystuloa, ei talletuksen pääomaakaan tule lukea varoiksi. Talletusten kuuluminen nettovarallisuuteen saattaisi myös Penttilän mielestä kannustaa menettelyyn, jossa elinkeinonharjoittaja mahdollisimman laaja-alaisesti kirjaisi rahoitusomaisuuteensa kaikki pankkitalletuksensa. Tällöin olisi vaikeaa arvioida sitä, onko rahoitusomaisuus kokonaisuudessaan katsottava elinkeinotoiminnan varoiksi vai ei. (Penttilä 2003, s. 190)

Kehitysalueiden veronhuojennuksista annetun lain (290/1982) mukaan käyttöomaisuutta ei aina oteta huomioon yrityksen varallisuutta laskettaessa. Jottei tämä alentaisi yrittäjän pääomatulo-osuutta, lain 3 §:ään on otettu säännös, jonka mukaan verovapaiksi varoiksi säädetty käyttöomaisuus otetaan huomioon varoina jaettavan yritystulon ja elinkeinoyhtymän osakkaan tulo-osuuden pääomatulo-osuutta määrättäessä. Näin ollen kehitysalueiden veronhuojennus ei vähennä yrittäjän pääomatulo-osuutta.

3.1.3.2 Arvostuksen pääsäännöt

Nettovarallisuutta laskettaessa yksityisliikkeen ja osakeyhtiön nettovarallisuus arvostetaan siten kuin VAL 3.1–6 §:ssä säädetään. Rahoitusomaisuuteen kuuluvan saamisen arvoksi katsotaan nimellisarvo ja muun rahoitusomaisuuden arvoksi hankintameno, joista molemmista on tehty EVL 17 §:ssä tarkoitettu arvonalentumisvähennys. Vaihto-omaisuuden arvoksi

katsotaan hankintameno, josta on vähennetty EVL 28.1 §:ssä tarkoitettu arvonalentumisvähennys. Sijoitusomaisuuden arvoksi katsotaan hankintamenon ja arvonkorotuksen yhteismäärä, josta on vähennetty EVL 29 §:ssä tarkoitettu arvonalentumisvähennys. Käyttöomaisuuden arvoksi katsotaan verovuoden päättyessä tuloverotuksessa poistamatta oleva omaisuuden hankintameno. (Niskakangas 2006)

Käyttöomaisuuden arvostamisen pääsäännöstä on kiinteistöjä ja arvopapereita koskeva poikkeus. Kiinteistön, rakennuksen ja rakennelman arvona pidetään nimittäin vertailuarvoa, jos se on omaisuuden poistamatonta hankintamenoa suurempi. Jos siis kiinteistöjen vertailuarvo ylittää ilman arvonkorotuksia lasketun tasearvon, käytetään vertailuarvoa. Tämä merkitsee sitä, että nettovarallisuus kasvaa taseen osoittamasta nettovarallisuuden määrästä. (Niskakangas 2006) Vertailu tehdään kiinteistöittäin. Tontin ja rakennusten kirjanpitoarvo lasketaan yhteen vertailua tehdessä. Kiinteistöt kuuluvat elinkeinotoiminnan varoihin, jos niitä käytetään pelkästään tai pääasiallisesti (yli 50 %) elinkeinotoiminnassa. (Salin & Tikkanen 2003, s. 52)

Käyttöomaisuusarvopapereita kohdellaan nettovarallisuuslaskennassa periaatteessa samalla tavalla kuin kiinteistöjä. Arvopaperit lasketaan siis yrityksen veronalaisiin varoihin verotusarvostaan tai poistamattomasta hankintamenosta riippuen siitä, kumpi on suurempi. Arvopapereiden arvostuksessa on kuitenkin yksi merkittävä ero kiinteistöjen arvostukseen verrattuna: arvopapereiden arvona pidetään vertailuarvoa vain siinä tapauksessa, että papereiden yhteenlaskettu vertailuarvo on suurempi kuin niiden yhteenlaskettu poistamaton hankintameno. Kiinteistöjen vertailuarvoa verrataan poistamattomaan hankintamenoon siis kiinteistökohtaisesti, kun taas arvopapereissa vastaava vertailu tehdään niiden yhteenlasketusta arvosta. Asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osakkeiden kohtelu muuttui, kun arvostuslaki tuli varallisuusverolain tilalle. Niille ei enää vahvisteta verotusarvoja eikä taseen arvoa näin ollen enää koroteta verotusarvoon kuten aikaisemmin. Tämä muutos merkitsee sitä, että nettovarallisuus pienenee

niissä yrityksissä, joissa omistuksessa olevien osakkeiden verotusarvot ovat olleet tasearvojen yläpuolella. Samalla osingon pääomatulo-osuus pienenee. (Niskakangas 2006)

Siitä syystä, että käyttöomaisuusrakennuksia ja – arvopapereita käsitellään nettovarallisuuslaskennassa poikkeuksellisesti, voidaan tätä hyödyntää. Jos esimerkiksi yrityksen omistaman kiinteistön vertailuarvo on kirjanpitoarvoa suurempi ja tilinpäätöksessä yrityksellä ei ole tarvetta tehdä täysiä poistoja (esim. halutaan näyttää suurempaa voittoa), tarvittavat poistot on edullisempaa tehdä rakennuksesta kuin esimerkiksi koneista ja kalustosta. Tällöin rakennuksen poistot pienentävät tilikauden tulosta, mutta nettovarallisuutena huomioidaan kuitenkin rakennuksen vertailuarvo, johon tehdyt poistot eivät vaikuta. Koneista ja kalustosta tehtynä poisto sen sijaan alentaisi nettovarallisuutta. Kirjanpidossa poistot on kuitenkin tehtävä poistosuunnitelman mukaisina kaikesta käyttöomaisuudesta. Veroilmoituksella tarvittava osa kirjanpidon poistoista tuloutetaan, jotta päästään tavoiteltuun tulokseen. Näin syntyy ns. ”hyllypoistoja”, joita voidaan käyttää verotuksessa myöhempinä tilikausina. (Salin & Tikkanen 2003, s. 56)

Yrityksen tase saattaa sisältää myös ns. pitkävaikutteisia menoja. Näistä otetaan nettovarallisuuslaskelmaan mukaan ne, joilla on varallisuusarvoa. Hallituksen esityksen 201/1992 perusteluissa varallisuusarvoisina pitkävaikutteisina menoina mainitaan tutkimustoiminnan menot, perustamis- ja järjestelytoimista aiheutuneet menot, koulutusmenot, siirtokelvottomat liittymismaksut ja good willin hankintamenot. Näiden lisäksi varallisuusarvoa on katsottava olevan esim. vuokrahuoneiston perusparannusmenoilla. Oikeuskäytännön mukaan myös taseeseen kirjattu fuusiotappio voi olla sellainen pitkävaikutteinen meno, jolla on varallisuusarvoa (KHO 1994/2450).

3.1.3.3 Yksityisliikkeen nettovarallisuuteen lisättävät palkat

Nettovarallisuus laskettiin siis vähentämällä yrityksen varoista yrityksen velat. Arvostuslakiin pääosin nojautuvassa nettovarallisuuslaskennassa

poiketaan yksityisliikkeissä niin, että myös osa palkoista luetaan nettovarallisuuteen. Tällöin TVL 41 §:n 6 momentin mukaan yksityisen elinkeinonharjoittajan nettovarallisuuteen lisätään 30 prosenttia verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen elinkeinotoiminnan ennakonpidätyksen alaisten palkkojen määrästä. Nettovarallisuuteen luettavan lisäyksen pohjana oleva palkkasumma vastaa elinkeinotoiminnan osalta EVL 46a §:n mukaista toimintavarauksen mukaista enimmäismäärää. Lisäyksen tekemiseen ei vaikuta, onko yritys tehnyt toimintavarauksen vai ei. (Alhola et al. 2001. s. 398) Toimintavarauksen tekemisellä voidaan lykätä verotettavan tulon esittämistä ja saada siten korotonta maksuaikaa. Varauksen tekeminen on vapaaehtoista, mutta palkkojen osittainen lisääminen nettovarallisuuteen ei ole vapaaehtoista. (Järvenoja 1999, s. 114)

Esim. vuoden 2001 verotuksessa nettovarallisuus määräytyy pääsääntöisesti vuoden 2000 taseen perusteella, mutta palkkasumma vuonna 2001 päättyneeltä tilikaudelta (12 kuukaudelta). Lain sanamuodon mukaan las kentaperusteeseen tulevat mukaan maksuperusteiset – ei siis suoriteperusteiset – palkat. Säännös tuli voimaan vuoden 1997 alusta. Sitä perusteltiin yritysneutraliteetin lisäksi sillä, että lisäys tasapuolistaa työvaltaisten ja pääomavalttaisten yritysten asemaa, koska työvaltaisten yritysten nettovarallisuus on yleensä pääomavalttaisia pienempi. Palkkalisäystä puoltavana tekijänä mainitaan myös sen työllistämiseen kannustava vaikutus, koska työntekijän palkkaamisen nettokustannus pienenesi, kun palkkamenojen lisääminen nettovarallisuuteen keventäisi yrittäjän omaa verotusta. Tarkoitus oli myös auttaa osaa niistä yrityksistä, joiden oma pääoma on negatiivinen. (Helminen & Ossa 1998, s. 228) Huomionarvoista on että, palkkasumma lisätään nettovarallisuuteen, vaikka tämä lisäisi veroja. Näin käy silloin, kun verovelvollisen ansiotulojen marginaalivero on pääomatulojen marginaaliveroa alempi. (Huovinen 2005)

3.1.3.4 Velat

Nettovarallisuutta laskettaessa varoista vähennetään velat. Tällöin otetaan huomioon vain elinkeinotoimintaan liittyvät velat. Yrityksen taseessa saattaa olla myös velkoja, joiden lainapääoma on todellisuudessa otettu yksityisotona omistajien käyttöön. Tällaisissa tapauksissa yrityksen oma pääoma voi olla negatiivinen. Negatiivista omaa pääomaa vastaavaa määrää (EVL 18.2 §) vieraasta pääomasta ei lasketa elinkeinotulolähteeseen nettovarallisuutta laskettaessa. Muun selvityksen puuttuessa pääoman negatiivisuus katsotaan rahoitetuksi pitkäaikaisella vieraalla pääomalla, joten negatiivisuuden perusteella tehty oikaisutoimenpide pienentää pitkäaikaisen velkojen määrää. Laskennallista verovelkaa ei oteta huomioon nettovarallisuutta laskettaessa (KHO 1996/3409). Sen sijaan suoriteperusteisesti määräytyvä apteekkimaksu katsottiin velaksi, vaikka maksu tuli suorittaa vasta seuraavana vuonna (KHO 1998/49). Velkana ei pidetä yrityksen omaa pääomaa, rahastoja, varauksia eikä liittymismaksuja, jotka verovelvollinen on sitoutunut palauttamaan maksajalle tämän luopuessa liittymisedustaan tai jotka ovat siirrettävissä kolmannelle henkilölle. Ulkomaan rahan määräinen velka arvostetaan Suomen Pankin verovuoden viimeisenä päivänä käyttämään viralliseen arvoon. (Niskakangas 2005; Ojala 2005 s. 60)

3.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiötä koskevat yksityisoikeudelliset säännökset ovat OYL:ssa. Osakeyhtiö syntyy lopullisesti vasta, kun se on merkitty kaupparekisteriin. Sitä ennen osakeyhtiötä käsitellään verotuksessa samalla tavalla kuin elinkeinoyhtymää. Kaupparekisteriin merkitty osakeyhtiö on itsenäinen verovelvollinen. Sitä ei verotuksessa voida purkaa veronkiertosäännöksen perusteella. Eräissä tapauksissa osakeyhtiön tuloa on kuitenkin verotettu osakkeenomistajan tulona. Yhtiön tuottama voitto luetaan yhtiön tuloksi eikä se sellaisenaan vaikuta yhtiön osakkaan henkilökohtaiseen verotuk-

seen. (Airaksinen et al. 2001, s. 240) Osakeyhtiön voittoa ei jaeta ansio- ja pääomaosuuksiin, vaan koko voitto verotetaan yhtenäisen 26 prosentin verokannan mukaan. Osakeyhtiölle ei myöskään lasketa erikseen verotettavaa tuloa valtionverotuksessa ja kunnallisverotuksessa. Huomattavaa verrattuna yksityisliikkeeseen on myös, että yhtiön ainoakin osakas on oman yhtiönsä työntekijä, jolloin tuloa voidaan nostaa vain palkkana tai osinkona, ei milloinkaan yksityisnostona. Palkkatulo kuuluu normaaliin tuloverotuksen piiriin. Osakeyhtiön osakkaan pääomatuloksi katsotaan jaetusta osingosta osakkeen matemaattiselle arvolle laskettua 9 prosentin vuotuista tuottoa vastaava määrä.

3.2.1 Tulolähteet

Koska osakeyhtiö voi harjoittaa toimintoja, joiden tulokset lasketaan eri verolakien (EVL:n, MVL ja TVL:n) mukaan, osakeyhtiöiden verotuksessa ei ole voitu kokonaan irtaantua tulolähdejaosta. TVL 30 §:n mukaan osakeyhtiön elinkeinotoiminnan verotettava tulo, maatalouden verotettava tulo ja muun toiminnan verotettava tulo lasketaan erikseen vähentämällä verovuoden tulosta aikaisemmilta verovuosilta vahvistetut samanlaiset tappiot. Tulolähteiden verotettavat tulot lasketaan yhteen ja yhteismäärään kohdistuu yhteisön tulovero.

TVL 29.2 §:n mukaan luonnollisen henkilön ja kuolinpesän tulo jaetaan pääomatuloon ja ansiotuloon. Yhteisön ja yhteisetyuden muuhun tuloon kuin elinkeinotuloon ja maatalouden tuloon sovelletaan pääomatulon laskemista koskevia säännöksiä. Pääomatuloa koskevien laskentasääntöjen soveltaminen voi koskea esim. elinkeinotoimintaa harjoittavan yhteisön sellaista sijoitustoiminnan tuloa, jonka ei voida katsoa kuuluvan elinkeinotulolähteeseen, vaan jota verotetaan TVL:n mukaan. Tällaisen toiminnan tuloon sovelletaan samoja säännöksiä kuin luonnollisten henkilöiden saamiin pääomatuloihin. Myös tuohon toimintaan kohdistuvat korot vähennetään samaan tapaan kuin luonnollisella henkilöllä. Ne eivät kuitenkaan oi-

keuta verosta tehtävään alijäämähyvitykseen, koska muilla kuin luonnollisilla henkilöillä ei voi olla ansiotuloa eikä siten siitä määrättävää veroakaan. Tämän vuoksi TVL:n mukaisen toiminnan negatiiviset tulokset vähennetään yhteisöillä ainoastaan seuraavien vuosien pääomatuloihin rinnastettavista tuloista.

3.2.2 Osakeyhtiön sivuuttaminen verotuksessa

Niissä tapauksissa, joissa osakkaan henkilökohtaisia tuloja on pyritty kannoimaan osakeyhtiöön, tulot on saatettu kuitenkin verottaa osakkaan eikä yhtiön tulona. Eli osakeyhtiömuodossa harjoitettu toiminta poikkeuksellisesti sivuutetaan, jos yhtiöön on kohdistettu henkilön palkkatuloksi tai siihen rinnastettavaksi tuloksi katsottavia eriä. Tällöin siis yhtiömuodossa harjoitettu elinkeinotoiminta verotetaan omistajayrittäjän tulona kuten yksityisliikkeessä. Tällaisia veroratkaisuja on tehty mm. erilaisten sivutoimista maksettujen palkkioiden kohdalla esimerkkinä henkilökohtainen esitelmä- ja luennointipalkkio. Osakeyhtiömuodossa toimiminen ei siis yksin välttämättä takaa tulojen verottamista yhtiön tulona. (KPMG 2001, s. 32) Jos osakeyhtiön tulonmuodostus perustuu osakkaan henkilökohtaiseen ammattitaitoon ja työpanokseen, on mahdollista esittää väite, että muodonmuutos on tapahtunut veronkiertämistarkoituksessa. KHO:n ratkaisussa 1997:73 otettiin kantaa osakeyhtiön sivuuttamiseen.

Osakeyhtiö oli jatkanut osakeyhtiön koko osakekannan omistavan A:n yksityisenä liikkeenharjoittajana harjoittamaa kuljetusliikettä. Toiminta tapahtui ulkomailla yhdellä kuorma-autolla yhden ulkomaantavaratilausliikenneluvan nojalla, joka mahdollisti jatkuvan ulkomailla oleskelun. Yhtiöllä ei ollut toimipaikkaa enempää Suomessa kuin ulkomaillakaan. Yhtiöllä oli ensimmäisellä tilikaudella ollut kaksi toimeksiantajaa, joilta oli saatu liikennöitsijäsopimusten mukaisina kuljetuspalkkioina yhteensä 713.005 markkaa. Käyttöomaisuuteen sisältyneen kaluston arvo taseen mukaan oli ollut 189.954 markkaa. Palkkoja oli maksettu 128.998 markkaa, josta 100.000 markkaa oli maksettu A:lle. Yhtiö oli lisäksi maksanut ulkomaanpäivärahoja 90.386 markkaa, joista 79.725 markkaa oli maksettu A:lle. A:n

palkkatulon yhtiö on ulkomaantyötulona katsonut olevan verovapaata tuloa. Yhtiön elinkeinotoiminnan tulokseksi ennen verojen suorittamista ilmoitettiin 22.414 markkaa. Kun liikennelupa ja kuorma-auto olivat olleet osakeyhtiön nimissä ja kun otettiin huomioon osakeyhtiön liikevaihdon määrä ja käyttöomaisuuden arvo sekä harjoitetun toiminnan laatu, jossa tulon syntymiseen vaikutti sekä kuljettajan että auton osuus, korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei yhtiön nimissä ilmoitettua tuloa tullut verottaa verotuslain 56 §:n nojalla A:n ammattitulona. Merkitystä asiassa ei ollut sillä, että A:n yhtiöltä saama palkkatulo ei tulo- ja varallisuusverolain (1240/88) 54 §:n mukaan ollut A:n veronalaista tuloa. Verovuosi_1992. Äänestys 7-1.

Verohallituksen vuodelle 2005 antaman yhtenäistämisohjeen mukaan lähtökohtaisesti osakeyhtiön saamaa tuloa verotetaan aina osakeyhtiön tulona. Poikkeuksellisesti osakeyhtiö voidaan kuitenkin verotuksessa sivuuttaa, jos sen kautta kanavoitu tulo katsotaan osakkaan tai muun henkilön palkkatuloksi tai siihen rinnastettavaksi henkilökohtaiseksi tuloksi. Sivuttamisessa ja tulon uudelleen kohdistamisessa verotuksessa on kysymys siitä, kuka on toiminut todellisena tulonhankkijana. Kun osakeyhtiö sivuutetaan, on kysymys siitä, että osakas verosta välttyäkseen on ohjannut omia tulojaan osakeyhtiön tuloksi. Vaikka yhtiö hankkii työsuorituksen vastikkeetta tai vähäisellä palkan maksulla osakkaaltaan, osakeyhtiön osakkaan voidaan kuitenkin katsoa toimineen omistamansa osakeyhtiön lukuun. Tällöin osakeyhtiön saama tulo verotetaan osakkaalla osingonjaon yhteydessä joko ansio- tai pääomatulona. (Verohallitus 2006)

Poikkeuksellisesti pelkästään veronkiertotarkoituksessa yhtiöön ohjattu elinkeinotulokin voidaan verottaa osakkaalla. Perusteettomia veroetuja voidaan tavoitella esimerkiksi jakamalla yhtiön osakekanta toimivan osakkaan lähipiirin kesken siten, että se käytännössä johtaa toimivan osakkaan ansiotulon jakaantumiseen osinkoina esim. hänen lapsilleen. Osakkaan suuri määräysvalta yhden henkilön tai perheen muodostamassa yhtiössä antaa mahdollisuuden myös muihin keinotekoisiiinkin järjestelyihin. Tällaisissa tapauksissa yhtiö ei maksa lainkaan tai maksaa vain minimaalista

palkkaa toimivalle osakkaalle. Yhtiön tuotto kuitenkin jaetaan osakkaana oleville lapsille tai muille henkilöille. Tällöin osakeyhtiöllä saatetaan pyrkiä välttämään toiminnasta määräytyvän ansiotulon vero ja osakeyhtiön kautta myös lahjaveron varojen siirtämisestä toisille henkilöille. Verotuksessa tulisi menetellä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa ja verottaa tulo toimivan osakkaan tulona. (Verohallitus 2006) Yritysmuodon muutoksen suunnitteluun kuuluu sen varmistaminen, että osakeyhtiöksi muutettua yksityisliikettä verotetaan itsenäisenä verovelvollisena. Sillä jos perustettu osakeyhtiö sivuutetaan verotuksessa, muutoksella ei ole juurikaan vaikutuksia elinkeinonharjoittajan verotukseen.

3.2.3 Osinkoverotus

Vaikka verotuksessa useat oikeusvaikutukset liitetään osinkoon, ei osingon käsitettä ole nimenomaisesti määritelty veronlainsäädännössä. Lähtökohta on se, että osinkona pidetään vain yhtiöoikeudellisesti voitonjakona jaettuja erinä. Osingolla tarkoitetaan yhtiöoikeudessa yhtiökokouksen päätökseen perustuvaa voitonjakokelpoisten varojen puitteissa tapahtuvaa osakeyhtiön voitonjakoa. Sille on ominaista myös voitonjaon jakautuminen osakkeiden antamien osinko-oikeuksien suhteessa. Esim. pääomallainalle maksettavaa korkoa ei pidetä osinkona, vaikka sen suuruus riippuisi yhtiön voitosta ja vaikka sen maksamisen tulee tapahtua voitonjakokelpoisten varojen puitteissa. Omien osakkeiden hankkiminen tai varojen palauttaminen jako-osana yhtiötä purettaessa ei ole osingonjakoa. (Tikka & Nykänen 2005)

Lakia yhtiöveron hyvityksestä (1232/1988), joka on kumottu erillislailla 725/04, sovellettiin viimeisen kerran verovuodelta 2004 toimitetussa verotuksessa. Osinkoihin, jotka olivat nostettavissa vuonna 2005, ei siten enää sovellettu hyvitysjärjestelmää siitä riippumatta, miltä tilikaudelta osinko oli jaettu. Yhteisö maksaa verovuodesta 2005 alkaen tulostaan 26 prosentin tuloveron. Yhtiölle vahvistetut veroylijäämät eivät siirry tuleville vuosille.

Käyttämättömät hyvitykset ovat verosaatavan tyyppisiä, minkä vuoksi ne voidaan hyvitysjärjestelmästä luopumisesta huolimatta hyödyntää 10 vuoden määräajassa.

Uusi osinkoverotus edustaa lähtökohdiltaan ns. klassista järjestelmää, jossa osakeyhtiötä verotetaan sen saamasta voitosta ja osakkeenomistajaa tämän saamasta osingosta. Kahdenkertaista verotusta lievennetään osingonsaajalla kuitenkin monin tavoin, ja eräissä tapauksissa verotus jää yhdenkertaiseksi. Osinkotuloja saavat luonnolliset henkilöt voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään: yrittäjiin ja sijoittajiin. Yrittäjät harjoittavat yritystoimintaa usein osakeyhtiön muodossa, jolloin osakkeet ovat yleensä yhden tai muutaman henkilön ja mahdollisesti heidän perheenjäsentensä omistuksessa. Osakeyhtiön tulovero ja osingosta menevä vero nähdään yhtenä kokonaisuutena, mikä kuvaa yritystuloon kohdistuvaa verorasitusta. Sijoittajat sijoittavat yleensä listattuihin yhtiöihin. Heillä osakesijoitus rinnastuu muihin sijoituksiin, eikä pörssiyhtiön maksamaa veroa mielletä osakkaan veroksi.

Osinkoverotusuudistus pyrkii turvaamaan yrittäjien toimintaedellytykset ja kannustamaan yksityishenkilöitä yrittämiseen, millä voidaan luoda uusia työpaikkoja. Yrittäjien verotusta ei ole siten perusteltua kiristää, minkä vuoksi yrittäjien saamia osinkoja tulee verottaa eri tavalla kuin passiivisten sijoittajien. Käytännöllistä syistä erotteluperusteeksi on valittu se, onko osingon jakava yhtiö julkisesti noteerattu vai ei (ks. HE 92/2004).

Pääomatulo-osinko listaamattomasta yhtiöstä verotetaan niin että, listaamattomasta yhtiöstä saatava osinko jaetaan verotettavaksi pääomatulona ja ansiotulona yhtiön nettovarallisuuden ja osakkeiden matemaattisen arvon perusteella kuten aikaisemminkin. Pääomatuloa on 9 prosenttia osakkeen matemaattisesta arvosta. Ansiotuloverotukseen siirrytään, jos osinko ylittää 9 prosentin rajan.

Pääomatulo-osingosta on verovapaata tuloa 90 000 euroa. Tämä raja on

verovelvolliskohtainen. Esim. nelihenkinen perhe voi saada verovapaita osinkoja listaamattomista yhtiöistä 360 000 euroon asti, mikä kuitenkin edellyttää osakkeiden omistamista (TVL 33b.1 §). Tämä luo paineen hajauttaa osakeomistusta perheen piirissä. Pääomatulo-osinkoa, joka ylittää 90 000 euron rajan, verotetaan samalla tavoin kuin listayhtiöstä saatua osinkoa (TVL 33b.2 §). Osingosta on siten 70 prosenttia (57 % 2005) veronalaista ja 30 prosenttia (43 % 2005) verovapaata tuloa. Verorasituksen tasoa voidaan kuvata seuraavalla esimerkillä.

Esimerkki 2

Pääomatuloksi katsottavan osingon määrä on 200 000 euroa. Tästä verovapaa osa on 90 000 euroa.

Osakkeenomistajan vero: $28/100 \times 70/100 \times (200\,000 - 90\,000) = 21\,560$ euroa.

Yhtiön voitto, josta on voitu jakaa 200 000 euron osinko, on 270 270 euroa. Yhtiön vero: $26/100 \times 270\,270 = 70\,270$. Verot yhteensä: $70\,270 + 21\,560 = 91\,830$ euroa.

Luonnollisen henkilön listaamattomasta yhtiöstä saama osinko, joka ylittää osakkeiden matemaattisen arvon perusteella lasketun 9 prosentin vuotuisen tuoton, verotetaan ansiotulona. Tähän ansiotulo-osinkoon sovelletaan 70/30-sääntöä, jonka mukaan 70 prosenttia (57 % 2005) osingosta verotetaan ansiotulona ja 30 prosenttia on verovapaata tuloa (TVL 33b.2 §). Ansiotulo-osinkoon kohdistuu osittainen kahdenkertainen verotus. Verotuksen kahdenkertaisuus voidaan yhtiössä työskentelevän osakkaan osalta välttää siten, että yhtiö maksaa siinä työskentelevälle osakkeenomistajalle palkkaa. Palkkaan ei kohdistu kahdenkertaista verotusta, sillä enintään työn arvoa vastaava palkka on yhtiölle vähennyskelpoista menoa. Ansiotulo-osinkojen verotusta lievennetään laajentamalla kunnallisverotuksessa ansiotulovähennyksen soveltamisalaa siten, että vähennys myönnetään myös ansiotulona verotettavan osinkotulon perusteella (TVL 105 §). Kyseinen vähennys on jo aikaisemmin myönnetty palkkatulon lisäksi jaettavan yritystulon ansiotulo-osuuden ja yhtymän osakkaan ansiotulo-osuuden perusteella.

3.2.4 Osakkeen matemaattinen arvo

Uuden arvostuslain toinen luku käsittelee osakeyhtiön nettovarallisuutta ja osakkeen matemaattista arvoa. Pääomatulon kannalta ratkaisevaa on niminomaan osakkeen matemaattinen arvo, eikä sen verotusarvo. Osakkeen matemaattinen arvo ja verotusarvo voivat poiketa toisistaan. Osakkeen matemaattisen arvon laskennassa voidaan erottaa kaksi vaihetta (Järvenoja 2002, s. 257):

- 1) Yhtiön nettovarallisuuden laskeminen
- 2) Nettovarallisuuden jakaminen ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä, jolloin yhtiön lunastamat osakkeet jätetään lukuun ottamatta.

Nettovarallisuuden jakaminen ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä merkitsee sitä, että jokaisen osakkeen matemaattinen arvo on yhtä suuri riippumatta siitä, minkälaiset taloudelliset ja hallinnolliset oikeudet osakkeeseen liittyvät. Jakajana olevien osakkeiden lukumäärä määräytyy saman ajankohdan mukaan kuin mikä on yhtiön nettovarallisuuden laskentaajankohta. Osakeyhtiön nettovarallisuuden laskenta poikkeaa yksityisliikkeen nettovarallisuuslaskennasta jonkin verran. Toisin kuin yksityisliikkeen tapauksessa osakeyhtiön nettovarallisuuden laskennassa otetaan huomioon kaikki yhtiön omaisuus siitä riippumatta, mihin tulolähteeseen se kuuluu. Tämä antaa mahdollisuuden nettovarallisuuden kasvattamiseen sijoittamalla apporttina osakeyhtiöön myös sen elinkeinotoiminnan kannalta tarpeetonta omaisuutta. (Järvenoja 2002, s. 257–260)

Määritettäessä osingon pääomatulo-osuutta on laskentaperusteena osakkeiden matemaattinen arvo, mutta lisäksi laskennassa tehdään erinäisiä osakaskohtaisia oikaisuja. Jos osakas, jota ei pidetä yhtiöön työsuhteessa olevana, on verovuonna käyttänyt omana tai perheensä asuntona yhtiön varoihin kuuluvaa asuntoa, asunnon arvo vähennetään hänen osakkeidensa arvosta pääomatulo-osuutta laskettaessa (TVL 33b.3 §). Elinkeinoimintaa harjoittavan osakeyhtiön osakkaan ja hänen perheenjäsenensä ottama, yhtiön varoihin kuuluva osakaslaina vähennetään hänen osak-

keidensa matemaattisesta arvosta, jos osakas yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista tai heillä on vastaava osuus yhtiön kaikkien osakkeiden tuomasta äänimäärästä (TVL 33b.4 §).

Uuden yhtiön, jonka ensimmäinen tilikausi ei ole päättynyt ennen verovuotta, osakkeen matemaattiseksi arvoksi ja verotusarvoksi katsotaan osakkeen nimellisarvo tai yhtiön tai sen osakkaan vaatimuksesta nimellisarvoa korkeampi merkintähinta. Tämä laskentatapa voi tuoda ikävän yllätyksen esimerkiksi silloin, kun yhtiön ensimmäinen tilikausi on erittäin voitollinen ja tältä tilikaudelta päätetään jakaa osinkoa niin, että osinko on nostettavissa samana vuonna kuin yhtiön ensimmäinen tilikausi päättyi. Pääomatulo-osuutta laskettaessa käytetään tällöin osakkeen nimellisarvoa eikä yhtiön todellista nettovarallisuutta. Laskupohja voi olla pieni, sillä usein osakeyhtiö on perustettu minipääomalla. Tämä voidaan välttää niin, että osinkoa ei vielä jaeta tai osingonjakopäätös tehdään niin, että osinko on nostettavissa vasta seuraavana vuonna, jona tilikausi päättyy. (Koponen 2003, s. 159)

3.2.5 Palkkaa, korkoa, vuokraa vai osinkoa

Yrittäjä haluaa luonnollisesti löytää verotuksellisesti edullisimman muodon, millä yhtiöön kertynyt voitto jaetaan osakkeenomistajille. Osingonjaon lisäksi voittoa voidaan nostaa yhtiöstä rahapalkkana, luontoisetuna, vuokrana, korkona, takausprovisiona ja lainana. Yhtä ainoaa oikeaa verotuksellista ratkaisua ei ole olemassa, vaan tapauskohtaisesti on pystyttävä löytämään itselle paras yhdistelmä eri vaihtoehdoista. Suunnittelussa tärkeää on muistaa kokonaisuus, sillä veron säästäminen jossakin vaiheessa voi kostautua jossakin toisessa vaiheessa.

Osakeyhtiöstä ei voi ensimmäisen tilikauden aikana jakaa osinkoa, koska vapaata omaa pääomaa ei ole. Osingonjako on mahdollista ensimmäisen vahvistetun tilinpäätöksen jälkeen. Vähennykset voivat puoltaa palkan

maksua. Esimerkiksi itse maksettu vapaaehtoinen eläkevakuutusmaksu ja suuret henkilökohtaiset matkakulut kotoa työpaikalle voi vähentää vain henkilökohtaisista ansioista. Jos yritys on niin varakas, että sieltä nostettu osinko on aina pääomatuloa, voi olla hyötyä nostaa myös palkkaa sen verran, että siitä perittävien verojen määrä on alle 28 prosenttia. Tällöin on muistettava, että verotuksessa yhdistetään kaikki muutkin ansiotulot yrityksestä nostetun palkan kanssa. Toisaalta palkan nostamatta jättäminen merkitsee yhtiön tuloveron kasvua, koska palkkaa ei tällöin ole voitu vähentää verotuksessa. Osingon jakaminen tai jakamatta jättäminen ei vaikuta samalla tavalla yhtiön vuotuisia veroja lisäävästi. Mikäli yhtiön voitto otetaan ulos osakkeiden myyntihinnan muodossa, maksaa yhtiö ensin voitostaan veron ja tämän jälkeen osakas maksaa uudestaan veron luovutusvoiton perusteella. Rahapalkan lisäksi osakas voi saada yhtiöstä luontoisetuja. Luontoisetujen antamisella on pyritty hyötymään arvoerosta: edusta yhtiölle aiheutuvat vähennyskelpoiset kustannukset ovat suurempia kuin yhtiömiehen veronalaista tuloa olevan luontoisedun arvo. (Koponen 2003, s. 105)

Palkkaa ja osinkoa kohdellaan toisaalta yhtiön ja toisaalta omistajayrittäjän puolelta eri tavoin. Osinkohan ei ole yritykselle vähennyskelpoinen erä, mutta palkka sosiaalikuuluineen on. Omistajayrittäjälle palkka on ansiotuloa, mutta osinko on joko verovapaata tai pääomatulo- tai ansiotuloverokannalla verotettavaa tuloa. Kaikki "verotusmuodot" toteutuvat vain, jos osakkaan osakkeiden matemaattinen arvo on yli 1 000 000 euroa ja tällöin osinkoa nostetaan yli 9 prosenttia matemaattisesta arvosta. Yleisimpänä tilanteena voidaan pitää sitä, että ensin nostetaan verovapaa osinko eli enintään 9 prosenttia matemaattisesta arvosta ja mahdollinen lisäosinko tulee verotettavaksi ansiotulona. Pääomatuloverokannalla verotettava osinko on pienyrittäjälle jatkossa melko harvinaista. (Alhola 2005, s. 61)

Alhola (2005, s. 61) esittää laskelmia erilaisista tilanteista, joiden perusteella voidaan esittää johtopäätöksiä siitä, kannattaako nostaa osinkoa vai palkkaa osakeyhtiöstä. Laskelmien perusteella, jos omista-

jayrittäjän rahantarve voidaan tyydyttää verovapaalla osingolla, on osinko yleisesti ottaen palkkaa edullisempi vaihtoehto. Kun omistajayrittäjällä ei ole nettovarallisuutta ja rahantarve tyydytetään osingon nostolla, se tulee (osin) ansiotulona verotettavaksi. Tässä tilanteessa palkka on osingonjako edullisempi vaihtoehto. Osinkovaihtoehdossa verotettava tulo on kuitenkin pienempi, ja käytännön tilanteessa, kun tiedetään yrittäjän muutkin tulot sekä vähennykset, päästään tarkkaan vertailuun. Kun omistajayrittäjällä on nettovarallisuutta riittävästi, niin ensin nostetaan verovapaa osinko 90 000, ja sen jälkeen pohditaan, olisiko loppuosa edullisempää nostaa osinkona vai palkkana. Tällöinkin Alhola pääsee tulokseen, että osinkovaihtoehto on edullisempi. Mutta jos rahantarve on yli 9 prosenttia nettovarallisuudesta, muuttuu palkkavaihtoehto tietyssä pisteessä edullisemmaksi. Nämä päätelmät on tehty kokonaisuus huomioon ottaen – oma ja yrityksen tilanne yhteen laskien. Käytännötilanteissa on aina käytössä yksityiskohtaiset tiedot esim. vähennyksistä. Verotuksellinen edullisuus on tapauskohtaista. Esimerkiksi jos yrittäjällä ei ole muita ansiotuloja kuin hie-man ansiotuloina verotettavia osinkotuloja, saattaa ns. ansiotulo-osingon nostaminen olla erittäin järkevää. Muistettava kun on esimerkiksi se, että kunnallisveron ansiotulovähennys (TVL 105 a §) koskee nykyisin myös ansiotulona verotettavaa osinkoa. (Alhola 2005, s. 63–65)

Kysymykseen siitä, nostaisiko yrittäjä palkkaa vai ansiotulo-osinkoa verojuristi Juha-Pekka Huovinen (26.1.2006) vastaa, että jos on kyse YEL-osakkaasta ja tarkastellaan kokonaisverorasitusta, muodostuu palkan ja ansiotulo-osingon verokustannustaso keskimäärin melko samaksi tulotasoilla 95 000–105 000 euroa. Vuonna 2005 raja oli huomattavasti matalampi suuruusluokkaa 40 000–50 000 euroa. Näitä rajoja pienemmillä tulotasoilla palkka muodostuu edullisemmaksi ja vastaavasti rajojen ylimeneviltä osin osinkojen verotus muuttuu edullisemmaksi. Edullisuuskalkelmia tehtäessä pitää aina ensin selvittää osakkaan muut tulot ja vähennykset. Palkkaa ei aina hyväksytä verotuksessa, koska sen pitää perustua tehdyn työn määrään ja sen arvoon.

Kun osakas sijoittaa yhtiöön uutta osakepääomaa, lisätään tällä määrällä samalla yhtiön nettovarallisuutta. Ja näin ollen voidaan nostaa enemmän pääomatulo-osinkoa. Jos osakas lainaa yhtiölle rahaa ja tämä on tarpeen yhtiön toiminnalle esimerkiksi investoinnin rahoittamiseksi, voi yhtiö maksaa osakkaalleen vastaavan koron kuin rahalaitoksetkin olisivat perineet. Yhtiön verotuksessa korot ovat vähennyskelpoisia elinkeinotoiminnan tulolähteessä, jos laina on ollut tarpeen elinkeinotoiminnalle. Hyväksyttävä korko lienee tällä hetkellä noin 4-5 prosenttia. Lainantaja maksaa korkotulosta veron ja tämän jälkeen korkotuotoksi jää noin 2,8–3,6 prosenttia. Jos lainattavat varat eivät ole tarpeellisia yhtiön toiminnalle, vaan kyseessä on sijoitus, vertailukohdaksi otetaan vastaaville sijoituksille saatu korkotasoa, jona verohallitus pitää valtiovarainministeriön peruskorkoa. Lainasijoittamisen kohdalla maksettu korko vähentää yhtiön tulosta ja sitä kautta yhtiön nettovarallisuutta, jolloin pääomatulona jaettu osinkosuus samalla alenee. Korko on saajalleen kuitenkin kokonaan pääomatuloa. Yhtiön nettovarallisuuteen osakkaan lainaamat varat eivät yleensä vaikuta, koska taseen toiselle puolelle tulee vastaava rahoitusomaisuus tai muu hankittu omaisuus. Rahan lainaaminen omalle yhtiölle ei ole välttämättä tuoton kannalta paras vaihtoehto. Päätöksen teossa vaikuttavat myös riski rahan menettämisestä ja usko oman yrityksen tuloksenteekokykyyn. Kannattaa huomioida myös, että osakepääoman palauttaminen osakeyhtiöstä ei ole kovin helppoa, sillä se edellyttää joko osakepääoman alentamista tai yhtiön omien osakkeiden lunastamista. Yhtiön kannalta osakkaalta saatu laina on edullista, koska se ei syö niukkoja vakuusreservejä eikä luotosta tarvitse maksaa leimaveroa eikä pankin perimiä kuluja. (Koponen 2003, s. 106)

Ei ole olemassa selvää yksiselitteistä pääsääntöä sille, kannattaako osakeyhtiöltä periä vuokraa vai ottaa osinkoja. Asiaa on mietittävä tapauskohtaisesti, sillä lopputulokseen vaikuttavat vuokrattavan omaisuuden kulut, verotusarvo, verotuksessa poistamaton hankintameno, yhtiön nettovarallisuus, käypä vuokrataso, hankinnan rahoitus ja osakkaan henkilökohtainen verotus. Taas toimitilasta vuokran maksaminen itselle ei käy päinsä yksityisliikkeen kohdalla. Näissä tapauksissa elinkeinonharjoittaja vähentää

toimitilan ylläpitämisestä aiheutuneet todelliset kulut elinkeinotoiminnan tuloksesta. Ulkopuoliselle maksettu toimitilan vuokra on kokonaan vähennuskelpoinen (Koponen 2003, s. 139).

Mikäli verosuunnittelun tavoitteena on saada osakeyhtiöstä mahdollisimman paljon pääomatuloa, vuokrausjärjestelyt yrityksen ja yrittäjän välillä ovat hyvä keino saavuttaa tavoiteltu lopputulos. Jos kyseessä on kiinteistö, jonka verotusarvo ylittää hankintahinnan, voi hankinta kuitenkin olla mielekästä yhtiön nimiin. Yrityksen nimiin hankittuna omaisuus ei yleensä kasvata nettovarallisuutta. Jos yhtiöllä on rahat hankintaan, yhtiön omaisuus ei muutu miksiään vain erä, missä omaisuus taseessa on, vaihtuu. Omiin nimiin hankinta voi olla järkevää myös yrityksen myöhemmän myynnin tai muun luovutuksen kannalta. Yrityksen omien toimitilojen siirtämistä yksityisomaisuudeksi kannattaa harkita tarkkaan. Siirrolla alennetaan nettovarallisuutta ja samalla osingon pääomatulo-osuutta. Toisaalta se voi aiheuttaa yhtiölle verotettavaa tuloa ja antaa verottajalle mahdollisuuden miettiä peitellyn osingonjaon soveltamista. Kustannuksia aiheuttaa myös varainsiirtovero. Yleisesti verottaja voi puuttua ilmeisen keinotekoiisiin järjestelyihin. Esimerkiksi osittain tästä syystä koneiden ja laitteiden hankkimista omiin nimiin ja vuokraamista yritykselleen kannattaa harkita. Tällöin myös jää hyödyntämättä ostoksiin liittyvä arvonalisävero, mikä tekee yleensä järjestelystä kannattamattoman. (Koponen 2003, s. 108)

Voidaan ajatella, että verojen maksun lykkääminen ja varojen kerääminen yhtiöön on edullista sen vuoksi, että toisen vaiheen veroihin menevät varat ovat yhtiön käytössä. Mikäli nämä varat onnistutaan sijoittamaan tuottavasti, saadaan muutoin veroihin menevät varat tuottamaan, mikä on omistajan kannalta edullista. Lopputulos on sama, vaikka kertyneet voittovarot otettaisiin yhtiöstä purkamalla yhtiö. Sukupolvenvaihdos synnyttää taas erilaisen tilanteen. (Koponen 2003, s. 109)

3.2.6 Peitelty osingonjako

Mahdollinen peitelty osingonjako tulee kyseeseen lähinnä osakeyhtiön ja sen osakkaiden verotuksessa. Peiteltyä osingonjakoa koskee lain verotusmenettelystä VML (1558/1995) 29§. Peitellyn osingonjaon verotus merkitsee kaksinkertaista verotusta ja se verotetaan aina ansiotulona. Peitellyn osingon saajalle myönnettiin kuitenkin yhtiöveronhyvitys ennen vuotta 2005. Tämä sääntö lievensi jonkin verran peitellyn osingonjaon veroseuraamuksia. Vuoden 2005 alusta osinkoverotuksen uudistamisen jälkeen tilanne on edelleen se, että yksityishenkilön saama peitelty osinko verotetaan ansiotulona. Uudistuksen jälkeen peiteltynä osinkona verotetaan 70 prosenttia peiteltynä osinkona pidetystä edusta. Kokonaisveroaste on tällöin 26 prosenttia (jos verovaikutus yhtiön puolella) plus 70 prosenttia osakkaan tuloveroasteesta eli marginaalitasolla maksimissaan noin 55 prosenttia. Käytännössä peitellyn osingon kokonaisverorasitus ei siis välttämättä muodostu kovinkaan suureksi, jos saatu etu on verraten pieni ja jos osakkaalle ei ole muita ansiotuloja. Peitelty osinko ei rajoitu jakokelpoihin varoihin, eikä siihen enää liity täydennysverovelvollisuutta. Peitellyn osingonjaon verotus merkitsee veroseuraamuksia sekä yhtiölle että osakkeenomistajille. (Veronmaksajain Keskusliitto 2005; Kukkonen 2004, s. 299)

Esimerkki 3

Osakas on saanut pääosin omistamaltaan pieniyhtiöltä 20 000 euron ylihinnan kiinteistöstään. Hänen marginaalinen tuloveroprosenttinsa on 45 prosenttia. Peitelty osinko ei vaikuta välittömästi yhtiön verotukseen (hankintameno muuttuu). Osakkaan kohdalla veronalaiseksi peiteltyksi osingoksi tulee 70 prosenttia 20 000 eurosta eli 14 000 euroa. Peitellyn osingon verorasitukseksi tulee $0,7 \times 45 \% = 31,5 \%$.

Peitellyn osingon veroseuraamukset rajoittuvat kuitenkin vain harvoin edellä sanottuun lähtötilanteeseen. Näin voidaan ajatella, koska peitelty osingonjako selviää usein vasta verotarkastuksen yhteydessä, jolloin veroon voi liittyä tilanteesta riippuen erilaisia oheisseuraamuksia kuten ve-

ronlisäys ja veronkorotus (VML 32 §). Veronkorotuksen edellytyksenä on kuitenkin verovelvollisen moitittava menettely, joten peiteltyyn osinkoon ei pidä automaattisesti liittää veronkorotusta. Veronkorotuksen määrittämisestä peiteltyyn osingonjaon tilanteissa ks. Verohallituksen ohje 19.9.2000 (2499/39/2000).

VML 29 § asettaa kaikkiaan viisi perusedellytystä peiteltyyn osingon verotilanteelle. Ensimmäinen kysymys täytyy olla osakeyhtiöstä tai siihen rinnastuvasta yhteisöstä. Toisena on osakasrelaatiovaatimus eli säännöksen soveltuvuuden rajautuminen osakassuhdetilanteisiin tai niihin rinnastuviin tapauksiin. Säännöksen kolmantena edellytyksenä on tavanomaisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun tai vastikkeettomuuden tuoman rahanarvoisen etuuden siirtyminen yhteisöltä osakkaalle. Pykälään yleisemmin sisältyvän ilmeisyysvaatimuksen myötä säännöksen soveltaminen edellyttää siis itse asiassa rahanarvoisen edun olennaisuuden ilmeisyyttä. Neljäs edellytys on saadun edun realisoituminen. Viidentenä edellytyksenä on, liittyen jo edellä esillä olleeseen osakassuhterelaatioon, vaatimus saadun edun perustumisesta osakasasemaan. (Kukkonen 2004, s. 299)

VML 29 § määrittelee kaksi tunnusmerkistöä peiteltylle osingolle.

- 1) Ensimmäinen peiteltyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusase-
man perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta. (VML 29,1 §)
- 2) Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja. (VML 29,2 §)

Näyttövelvollisuus peiteltyyn osingonjaon olemassa olosta on lähtökohtaisesti verottajalla, mutta verottajan ei kuitenkaan edellytetä esittävän näyttöä verosta vapauttamisen tarkoituksesta. Soveltamisperustaksi riittääkin yleensä se, että osakeyhtiön ja osakkaan välisessä hinnoittelussa on poi-

kettu siitä, mitä objektiivisesti tarkastellen näyttäisi "kohtuulliselta" tai luvaliselta. Verovelvollisen on pystyttävä selvittämään ne erityiset syyt, joiden perusteella normaalihinnoittelusta on poikettu. (Veronmaksajain Keskusliitto 2005)

Peitellyn osingon tulkinta voi siis johtua tahallisesta peittelystä osingosta, kuten ylihinnasta, tai tahattomasta hinnoitteluvirheestä. Erityistä tuottamuksellisuutta ei siis edellytetä. Erityisesti silloin kun siirretyn omaisuuden arvon määrittäminen on tulkinnanvarainen, erän katsominen peitellyksi osingoksi edellyttää hinnoitteluvirheen olennaisuutta. Silloin kun "oikea" hinta on riidaton, vähäinenkin hinnoittelupoikkeama saattaa johtaa peitellyn osingonjaon tulkintaan. Peitelty osingonjako saattaa tulla kyseeseen, vaikka hinnoittelupoikkeamaa olisikaan. Esimerkiksi silloin kun yhtiö ostaa osakkeenomistajiltaan omia osakkeitaan, tutkitaan mahdollisen ylihinnan lisäksi, että osakkeiden ostamiseen on olemassa riittävät liiketaloudelliset, muista kuin verosäästöön tähtäävistä syistä johtuvat perusteet. Ellei tällaisia perusteita ole, koko osakkeista maksettu hinta voidaan tulkita peitellyksi osingoksi, vaikka osakkeista suoritettu hinta olisikin "oikea". (Leppiniemi 1999, s. 102)

Verottajan tulkittua, että joku toimenpide on peiteltyä osingonjakoa, tehdään oikaisu siten, että hyväksyttävän hinnan ja käytetyn hinnan ero palautetaan yhtiön tuloon. Myös osakasta verotetaan saamastaan edusta. Peitelty osingonjako voi tulla kyseeseen lähinnä ylihyvitystilanteissa (liikasuoritus) ja aliveloitustilanteissa (osakkailta peritty liian vähän). Ylihyvitys voi olla kyseessä esim. palkanmaksun yhteydessä, eläkekulujen järjestyksessä tai otettaessa henkivakuutuksia. Suoritusta arvosteltaessa on merkitystä lisäksi sillä, mitä etuja ovat saaneet ne työntekijät, jotka eivät ole osakkaita. Milloin kaikille työntekijöille osakkuusasemasta riippumatta on järjestetty palkaksi katsottavia etuja, myös epätavallisia, ne on osakastyöntekijällekin annettuina katsottava palkaksi. Yhtiön maksaessa ylihintaa osakkaan luovuttamasta hyödykkeestä on ilmeistä, että kyseessä katsotaan olevan peittelystä osingonjaosta. Käyvän arvon esittäminen on mo-

nasti, varsinkin jälkikäteen, vaikeaa ja sen vuoksi on syytä varautua selvittämään käypä arvo esim. vastaavia hyödykkeitä koskevilla vertailukauppahinnoilla. (Veronmaksajain Keskusliitto 2005)

Osakaslainoista perittävä korko pitäisi periaatteessa arvioida käyvän korkotason pohjalta, mutta verohallituksen ohjeen mukaan. Koron pitäisi siis olla ainakin valtiovarainministeriön peruskoron suuruinen, muuten on kyseessä peitelty osingonjako. Verotuksessa koronmaksuvelvollisuutta ei kuitenkaan ole niiden lainojen osalta, jotka on verotettu pääomatulona. Aliveloitustilanne voi olla kyseessä silloin kun yhtiö luovuttaa osakkaalleen esim. vaihto-omaisuutta tai käyttöomaisuutta alihinnalla. Siten autoa yhtiöltä ostaessaan osakkaan pitää maksaa autosta käypä hinta. (Veronmaksajain Keskusliitto 2005)

3.3 Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön vero-oikeudellista vertailua

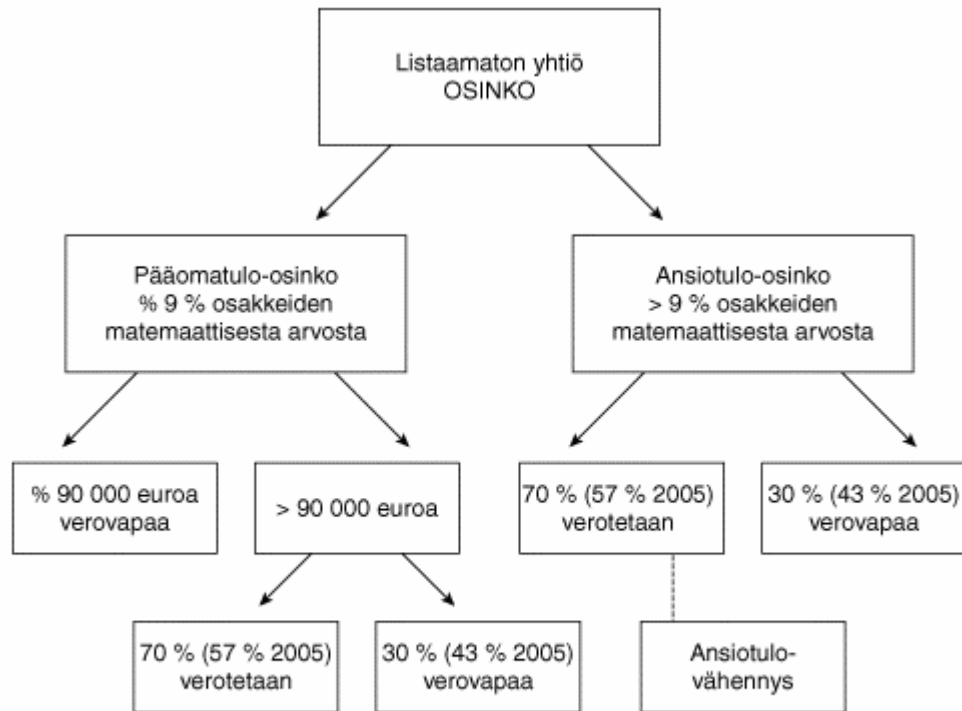
Nettovarallisuus lasketaan ja varat sekä velat arvostetaan arvostuslaissa säädetyllä tavalla. Nettovarallisuuden laskennassa on oleellista varojen ja velkojen erotus. Jos erotus on negatiivinen, nolla taikka muutoin pieni, varojen sijoittamisella yritykseen tilanne luonnollisesti paranee. Yksityisliikkeen kohdalla varojen huomioon ottamisessa on kuitenkin ratkaisevaa niiden kuuluminen elinkeinotoimintaan, eikä kirjanpidollinen käsittely. Siten yksityisvarallisuuden siirtämisellä yksityisliikkeen kirjanpitoon ei onnistuta kasvattamaan nettovarallisuutta. Elinkeinotoimintaan kuuluvia varoja eivät siten ole esimerkiksi liikkeen- tai ammatinharjoittajan omana vakituisena asuntona käytetty kiinteistö tai huoneisto, ulkopuoliselle vuokrattu kiinteistö tai huoneisto ja liiketoimintaan liittymättömät arvopaperit. Varallisuuteen ei myöskään lasketa rahoitusomaisuuteen kuuluvia korkotulon lähdeveron alaisia talletuksia. Kassassa olevat rahat sen sijaan huomioidaan. Nettovarallisuuteen luetaan laskennallisesti 30 prosenttia verovuoden päätty-

mistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen elinkeinotoiminnan ennakonpidätyksen alaisten palkkojen määrästä.

Yksityisliikkeen yritystulo jaetaan yleensä kokonaisuudessaan pääomatuloksi ja ansiotuloksi pääomatulon kertymäprosentin (20 %) ja nettovarallisuuden perusteella. Jos nettovarallisuus on vähäinen, myös sellaiset erät, jotka henkilön suoraan saamina olisivat pääomatuloa, voidaan yrityksen saamina lukea ansiotuloksi. Tällainen on esimerkiksi muu kuin korkotulon lähdeveron alainen korkotulo. Pääomatuloksi luetaan nettovarallisuudesta riippumatta verovelvollisen omistamien elinkeinotoiminnan käyttöomaisuuteen kuuluvien kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutusvoitot (TVL 38.2 §). Luovutusvoitot lasketaan osaksi pääomatuloa, joten tämä poikkeus lisää pääomatulo-osuutta ainoastaan, jos nettovarallisuuden vähäisyyden takia osa puheena olevista luovutusvoitoista olisi muutoin katsottu ansiotuloksi.

Koska normaalien pankkitilien nettovarallisuuskäsittely ei paranna elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta saada jatkossa suurempaa osaa yksityisliikkeen tuloista pääomatulona, on kyseisille varoille etsittävä vaihtoehtoisia kohteita ennen tilinpäätöstä. Syystä, että normaaleilla pankkitileillä olevat varat eivät ole veronalaisia varoja, niitä ei oteta huomioon nettovarallisuutta laskettaessa. Jos nettovarallisuutta halutaan kasvattaa, kannattaa esimerkiksi ostovelkoja maksaa ennen tilinpäätöstä. Sillä, jos hankinnat ovat tilinpäätöksessä lisäämässä ostovelkojen määrää, ei nettovarallisuus parane. Vastaavasti seuraavalle tilikaudelle kohdistuvien erien maksaminen etukäteen parantaa nettovarallisuutta, sillä pankkitilillä olevat rahat muuttuvat siirtosaamisiksi. Tikkanen ja Salin kuitenkin huomauttavat, että ylilyönnejä kannattaa välttää, jos ennakkomaksumenettelylle ei ole muita syitä kuin verotuksellinen nettovarallisuuden parantaminen. (Salin & Tikkanen 2003, s. 54)

Tikka ja Nykänen (2005) havainnollistavat listaamattomasta osakeyhtiöstä saadun osingon verokohtelua oheisella kuviolla.



Kuva 2. Listaamattoman osakeyhtiön osingon verokohtelu. (Tikka & Nykänen 2005)

Kuvasta nähdään, että listaamattomasta osakeyhtiöstä saatu osinko voi käsittää kolme verovapaata osaa: pääomatulo-osingon 90 000 euron koon osan, ylimenevän pääomatulo-osingon 30 prosentin verovapaan osan sekä ansiotulo-osingon 30 prosentin verovapaan osan

Kun vertaa vain pääomatuloprosentteja voi sanoa, että vähävaraisen pienyrityksen olisi edullisempi harjoittaa toimintaa muussa kuin osakeyhtiö muodossa, sillä laskuprosentti osakeyhtiössä on 9 ja yksityisliikkeessä 20 prosenttia. Pääomatuloon kohdistuva 28 prosentin verokanta on yleensä ansiotulojen verokantaa alempi. Tästä syystä verosuunnittelulla saataan pyrkiä saamaan tulo pääomatulona verotettavaksi. Varallisuuden kasvaessa osakeyhtiön verotuksellinen edullisuus paranee sitä mukaa, kun verovapaan pääomatulo-osuuden määrä lisääntyy. Varallisuuden ke-

rääminen yhtiöön onnistuu todennäköisesti paremmin osakeyhtiömuodossa, koska yhtiöön jätettyä voittoa ei veroteta progressiivisesti. Yksityisliik-
keessä voiton verorasitukseen ei vaikuta, jätetäänkö aikaansaatu voitto
yhtiöön vai nostavatko omistajat sen heti itselleen.

Myös Huovinen (2005) toteaa, että osakeyhtiö ei ole voiton ja voitonjaon
verotuksen kannalta suinkaan aina edullisin yritysmuoto. Varsinkin, jos
yhtiön tulos ei ole kovin suuri (esimerkiksi alle 20 000 euroa vuodessa) ja
voitto nostetaan kokonaan yrittäjän käyttöön, on yksityisliike tai henkilöyh-
tiö yritysmuotona kokonaisverorasitukseltaan parempi vaihtoehto. Huo-
mattava on, että kun osakeyhtiön osinko ei ole yrittäjälle verovapaata,
kohdistuu voittoon osittain kahdenkertainen verotus. Ensin osakeyhtiö
maksaa voitosta veroa ja sitten yrittäjä maksaa vielä saamastaan osingos-
ta.

Kuten edellä mainittiin, jos yksityisliikkeellä on paljon nettovarallisuutta voi
se olla hyvä ratkaisu harjoittaa liiketoimintaa. Yksityisliikkeestä saatavan
pääomatulo-osuuden tuottoprosentti on 20, kun taas osakeyhtiöstä saata-
van verovapaan osingon tuottoprosentti on ainoastaan 9. On tosin huo-
mattava, että osakeyhtiön voitosta maksama veroprocentti on 26 ja henki-
lön pääomatuloista maksettava veroprocentti on 28. Jos siis verrataan ko-
konaisverorasitusta yksityisliikkeestä saatavan pääomatulo-osuuden ja
verovapaan osinkotulon kesken, huomataan osakeyhtiöllä olevan 2 pro-
sentin etulyöntiasema. Molempiin voittoihin kohdistuu tällöin yhdenkertai-
nen verotus. (Huovinen 2005) Osakeyhtiömuoto taas mahdollistaa pa-
remmin sen, että omistajat voivat itse päättää siitä, milloin he nostavat yh-
tiöstä tuloa ja missä muodossa.

Ennen osakeyhtiöstä saatu osinkotulo, joka verotettiin ansiotulona, oli ki-
reämmin verotettua kuin yksityisliikkeestä kertyvä yritystulo-osuus, joka
verotettiin ansiotulona. Ero johtui kunnallisverotuksessa myönnettävästi
ansiotulovähennyksestä, jota ei laskettu lainkaan osinkotulosta. Nyt ansio-

tulovähennys myönnetään myös ansiotulona verotettavan osinkotulon perusteella.

Elinkeinonharjoittajan ja osakeyhtiön verotusmenettelyt poikkeavat huomattavasti toisistaan. Elinkeinonharjoittaja henkilöityy yritykseensä hyvin vahvasti toisin kuin osakkeen omistaja. Osakeyhtiö on itsessään verovelvollinen. Taulukkoon 2 on koottu tiivistelmämuodossa yritysmuotojen eroja verotusmenettelyssä.

Taulukko 2. Yksityisliikkeen ja osakeyhtiön erot verotusmenettelyssä.

	YKSITYISLIIKE	OSAKEYHTIÖ
Verovelvollinen	Itse elinkeinonharjoittaja	Osakeyhtiö
Verottaminen	Koko tilikauden tulos, nostettiin voittoja tai ei (tulo jaetaan verotettavaksi elinkeinonharjoittajan ansio- ja pääomatulona)	Tilikauden tuloksen perusteella, yhteisöverokanta 26%; osakasta verotetaan vain jos osinkoa jaetaan (jako ansio- ja pääomatuloksi)
Pääomatulon määrä	20% (pyynnöstä 10%) nettovarallisuudesta	9 % osakkeiden matemaattisesta arvosta
Oikaisut nettovarallisuuteen	Lisätään 30%:a 12 kk:n aikana maksetuista palkoista	Esim. osakkaan käytössä oleva asunto, osakaslaina
Nettovarallisuuden kasvattaminen	Ei merkittäviä mahdollisuuksia	Jätetään esim. osinkoa jakamatta
Toimintavaraus	Mahdollinen	Ei
Päivärahat, kilometrikorvaus	Vähennysoikeus	Veroton korvaus

Yksityisliike voidaan muuttaa osakeyhtiöksi ilman tuloveroseuraamuksia. Uuden osakeyhtiölain astuttua voimaan voidaan osakeyhtiö myös muuttaa esimerkiksi yksityisliikkeeksi. Tosin vielä syksyllä 2006 ei tarkkaan tiedetä, miten se käytännössä tapahtuu. Tästä syystä ainakin toistaiseksi yhtiön, jolla on vähäinen nettovarallisuus, tulisi toimia aluksi yksityisliikkeenä tai henkilöyhtiönä. Tällöin toiminta kannattaa muuttaa vasta myöhemmin osakeyhtiömuotoiseksi. Läheskään kaikessa yritystoiminnassa tulotaso ei kuitenkaan ole niin korkea, että tulon verottaminen pääomatulona olisi ansiotulojen verotusta edullisempaa. Vertailuihin vaikuttavat tilannekohtaiset

tekijät, kuten harjoitetaanko yksityisliikettä yksin vai yhdessä puolison kanssa, kunnallisveroprosentti ja kirkollisveroprosentti, ansiotuloista tehtävät verovähennykset jne.

Koska yhteisöverokanta (26 %) on pääomatulojen verokannan (28 %) tavanomainen ansiotulojen tavanomaisiin veroasteisiin verrattuna, tulotason kasvaessa tulee usein harkittavaksi osakeyhtiömuotoon siirtyminen. Yritysmuotoa valittaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon lukuisia eri tekijöitä. Pelkästään verotettavan tulon määrän perusteella yritysmuotovalintaa ei verotuksenkaan osalta tule tehdä. On myös otettava huomioon esimerkiksi, että osakeyhtiömuodon muuttaminen on hankalaa, verolainsäädäntönsä sijaan muuttuu usein, pääomatulo- ja ansiotulojakoperusteet, voitonjaon verokohtelu, veroasteikot, veroprosentit ja yhteisöverokanta.

4 YKSITYISLIIKE OSAKEYHTIÖKSI

Yritystoiminta aloitetaan usein yksityisliikkeen muodossa. Liiketoiminnan laajentuessa voivat mm. vastuu- ja vakuuskysymykset olla syynä siihen, että yritys muutetaan esimerkiksi osakeyhtiöksi. Yrityksen ja sen omistajien verokustannusten minimointi tai yrityksen myynnin tai sukupolvenvaihdoksen suunnittelu saattavat myös olla perusteena yritysmuodon muuttamiselle.

Yritysmuotoa voidaan useissa tapauksissa muuttaa ilman välittömiä vero-seuraamuksia. Tuloveroseuraamuksilta vältytään, kun noudatetaan tase-jatkuvuutta. Varaukset eivät purkaudu eivätkä poistot palaudu, jos liikkeenharjoittaja merkitsee kaikki perustettavan yhtiön osakkeet. Poikkeuksena on toimintavaraus. Koska yritysmuodon muutokseen liittyvät verokysymykset ovat monitahoisia ja tehtyjä virheitä on myöhemmin vaikea korjata, muutos on syytä suunnitella ja toteuttaa huolellisesti. Esimerkiksi omistajayrittäjän verosuunnittelun näkökulmasta muodonmuutoksessa syntyy mahdollisuus saada saman nettovarallisuuden perusteella samana vuonna verovapaata osinkoa (pääomatuloa) kahteen kertaan. Yritysmuodon muutoksista on olemassa aiemman säännönsuunnitelman vuoksi melko runsaasti KHO:n ja KVL:n oikeuskäytäntöjä. (Kukkonen 2004, s. 101)

4.1 Syitä yhtiömuodon muutokselle

Osakeyhtiö on yrittäjästä erillinen itsenäinen yhtiö, sillä se muodostaa erillisen varallisuuspiirin. Yksityisliike taas ei ole erillinen yhtiö. Yksityisliikkeessä ainoastaan osa yrittäjän varoista erotetaan kirjanpidollisesti yritystoiminnan käyttöön. Tästä seuraa, että yrittäjä voi itse tehdä erilaisia toimia osakeyhtiön kanssa, mutta ei yksityisliikkeen. Yksi tyypillisimmistä järjestelyistä on, että yrittäjä vuokraa omalle yritykselleen esimerkiksi toimitilaa ja saa itselleen pääomatuloina verotettavaa vuokratuloa. Yrittäjä voi myös lainata rahaa yritykselle tai antaa yrityksen lainoista vakuuksia ja saada

siten pääomatuloina verotettavia tuloja. Myös erilaisten luontoisetujen käyttö on mahdollista, kun on kyse osakeyhtiöstä.

Yrittäjä voi myös järjestää itselleen auto-, asunto- tai ravintoedun ja päästä hyötymään näiden käypää arvoa alemmasta verotusarvosta. Toisaalta pitää muistaa, että varojen nosto yksityisliikkeestä on huomattavasti helpompaa kuin osakeyhtiöstä, jossa yrittäjän ja osakeyhtiön välisissä järjestyksissä pitää aina muistaa huomioida peitelty osingon säännökset. Yksityisottoja voidaan tehdä yksityisliikkeestä, mutta ei osakeyhtiöstä. (Huovinen 2005)

Osakeyhtiönä toimiminen mahdollistaa erilaisten rahoitusratkaisujen käyttämisen. Esimerkiksi valtion omistama Finnvera Oyj parantaa ja monipuolistaa yritysten rahoitusmahdollisuuksia lainoin, takauksin ja vienninrahoituspalveluin. Finnveran yrittäjälaina on tarkoitettu uuden yrityksen perustamiseen, jo toimivan yrityksen osakkeiden tai yhtiömiesosuuksien ostamiseen sukupolvenvaihtotilanteissa tai osakekaupoissa sekä toimivan yrityksen osakepääoman korotukseen. Yrittäjälainaa hakevan on oltava osakeyhtiön osakas, jonka osuus osakepääomasta ja äänivallasta on vähintään 20 prosenttia, avoimen yhtiön yhtiömies tai kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies. Näin ollen yksityisliikemuodossa toimiva elinkeinonharjoittaja ei voi hakea Finnveran yrittäjälainaa. Toisaalta Finnveran pienlainaa myönnetään kaikille yritysmuodoille. (Finnvera Oyj 2006)

Osakeyhtiön verotuksellisia etuja käsiteltiin kappaleessa 4.4. Osakeyhtiömuodon keskeinen etu on myös se, etteivät osakkaat ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista. Koska osakkaiden vastuu rajoittuu sijoitettuun osakepääomaan, puhutaan rajoitetusta vastuusta. On tietenkin totta, että tämä etu ei pääse välttämättä toteutumaan ihan pienimmissä yhtiöissä. Näissä tapauksissa osakkeenomistaja saattaa olla henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön veloista, esimerkiksi yrityksen lainan vakuutena on hänen henkilökohtaista omaisuuttaan. Etu rajoitetusta vastuusta korostuu yhtiön laajentuessa ja vaurastuessa. Tällöin yhtiö pystyy paremmin

vastaamaan omista velvoitteistaan, eikä osakkeenomistajien tarvitse asettaa esim. vakuuksia yhtiön lainoille.

Eräs syy siirtymiselle osakeyhtiömuotoon on mahdollisuus laajentaa yhtiön omistuspohjaa. Elinkeinonharjoittaja saattaa suunnitella yhtiökumppania tai halutaan varautua tulevaisuudessa häämöttävään sukupolvenvaihdokseen. Osakeyhtiöön on mahdollista hankkia vaikkapa sijoittaja, joka voi valvoa sijoitustaan hallitustyöskentelyn kautta puuttumatta varsinaiseen käytännön liiketoimintaan. Koska Suomessa suurten ikäpolvien eläkeaika on lähestymässä, on monelle yrittäjälle ajankohtaista miettiä mahdollista sukupolvenvaihdosta. Usein sukupolvenvaihdokseen valmistaudutaan osakeyhtiössä hyvissä ajoin esim. ottamalla yritystoimintaa jatkava yhtiökumppaniksi yritykseen, suunnatulla osakeannilla tai osakkeiden lunastuksella. Sukupolvenvaihdosluovutukset, jotka koskevat yritysomaisuuden luovuttamista lähiomaisille, eivät TVL 48.1 § 3 kohdan mukaan ole veronalaisia. Kun yksityinen liikkeenharjoittaja myy yrityksensä sukupolvenvaihdostarkoituksessa, kyseessä on liiketapahtuma, johon sovelletaan EVL:n säännöksiä.

4.2 Säännöspohja, identtisyys ja kirjanpidon jatkuvuus

Yritysmuodon muutoksia koskevat säännökset ovat TVL:ssa ja EVL:ssa. EVL 51c §:n mukaan yritysmuodon muutosten osalta noudatetaan, mitä TVL:ssa on toimintamuodon muutoksista säädetty. Yritysmuodon muutos vaikuttaa myös yrityksen omistajien verotukseen. Tällöin voivat tulla sovellettaviksi TVL:n luovutusvoittoa koskevat verotussäännökset sekä perintö- ja lahjaverolain (378/1940) säännökset. Yritysmuodon muutoksista on aiemman säännösten niukkuuden vuoksi runsaasti oikeuskäytäntöä.

TVL 24 §:ssä on lueteltu eräitä tyypillisiä yritysmuodon muutostilanteita, joissa muutos voidaan toteuttaa ilman välittömiä veroseuraamuksia siltä

osin kuin aiempaan toimintaan liittyvät varat ja velat siirtyvät samoista kirjanpitoarvoista toimintaa jatkavalle verovelvolliselle. TVL 24 §, jota on sovellettu verovuodesta 1993 alkaen, vastaa verovuosina 1989–1992 sovellettua vuoden 1988 tulo- ja varallisuusverolain (1240/1988) 38 §:n säännöstä. Kyseisen lain 38 §:ää säädettäessä otettiin huomioon silloinen yritysmuodon muutoksia koskenut oikeuskäytäntö. Muutos aiempaan oikeuskäytäntöön perustuneeseen oikeustilaan oli se, että yksityisliikkeen tai ammatin harjoittamista voitiin varauksia purkamatta jatkaa suoraan osakeyhtiönmuodossa käyttämättä välivaiheena henkilöyhtiömuotoa. (Kukkonen 2004, s. 101; Tikka- Nykänen 2005)

TVL 24 §:n mukaan toteutettu toimintamuodon muutos ei yleensä aiheuta välittömiä arvonnlisäveroseuraamuksia, kun kaikki aiemmin harjoitettuun toimintaan liittyvä omaisuus "siirretään" toimintamuodon muutoksen mukana ja toiminta jatkuu sellaisenaan. Useimmat toimintamuodon muutos tilanteet käsitellään arvonnlisäverotuksessa ns. nimenmuutosasioina. Tällöin saman arvonnlisäverosubjektin katsotaan jatkavan toimintaa toimintamuodon muutoksesta huolimatta. (KPMG 2001, s. 244)

TVL 24 §:n nojalla yritysmuodon muutos ei aiheuta varausten purkautumista eikä muita välittömiä veroseuraamuksia, jos kirjanpidossa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta ja jos yrityksen identtisyys muodonmuutoksesta huolimatta säilyy. Kirjanpidon jatkuvuus tarkoittaa sitä, että aikaisemmin harjoitettuun toimintaan liittyvät varat ja velat siirtyvät yritysmuodon muutoksessa kirjanpitoarvoja muuttamatta. Esim. tapauksessa KHO 1986/2211 käyttöomaisuuden alkuperäinen hankintameno luettiin laivanisännistöyhtiön veronalaiseksi tuloksi, kun yhtiön toimintaa jatkamaan perustettu osakeyhtiö oli korottanut sille siirtyneen käyttöomaisuuden kirjanpitoarvoja. (Tikka- Nykänen 2005)

Jatkuvuusperiaate toimintamuodon muutoksissa sisältää periaatteessa useita osa-alueita. Voidaan erottaa luonne-, arvo- ja toimintajatkuvuudet. Luonnejatkuvuus säilyy, jos siirtyvät varat pysyvät laadullisesti ennallaan.

Arvojatkuvuus tarkoittaa edellä mainittua kirjanpidon ja verotuksen arvojen ennallaan säilymistä. Toimintajatkuvuus puolestaan merkitsee sitä, että yrityksen toiminnan luonteen on säilyttävä ainakin oleellisilta osin entisenlaisena. Toimintajatkuvuuteen kuuluu erityisesti se, että elinkeinotoiminnan on muodon muutoksessa jatkuttava. Jatkuvuus voidaan myös liittää yrityksen omistajaan eli omistajan omistusajan ja yritysomaisuuden hankintamenon jatkuvuuteen. (Kukkonen 2004, s. 102)

Yrityksen identtisuuden katsotaan säilyvän, jos yritystä voidaan yritysmuodon muutoksen jälkeen pitää pääasiallisesti samana kuin ennen sitä. Identtisuuden säilyminen edellyttää ensinnäkin, etteivät yrityksen omistussuhteet yritysmuodon muutoksen yhteydessä olennaisesti muutu. Kun yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi tämä tarkoittaa sitä, että liikkeen- tai ammatinharjoittaja merkitsee kaikki osakkeet. Muita osakkaita ei voi osakeyhtiöön muodonmuutoksessa tulla. Käytännössä tämä vaatimus rajoittaa puolisoiden yhdessä harjoittaman elinkeinotoiminnan muuttamista suoraan osakeyhtiöksi, koska molemmat puoliset eivät voi merkitä osakkeita. Toisaalta käyttämällä apuna avointa yhtiötä vaatimuksesta selvittää nopeasti. Tältä osin TVL 24 §:n säännökset perustuvat oikeuskäytäntöön ja lain avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä (389/1988) 8 luvun säännöksiin. Identtisuuden säilyminen edellyttää niin ikään, että liikkeeseen kuuluva varallisuus olennaisilta osiltaan siirtyy toimintaa jatkavaan yritykseen. Koska laissa ei tästä ole nimenomaisia säännöksiä, on noudatettava oikeuskäytännössä syntyneitä periaatteita. (Tikka- Nykänen 2005)

Yrityksen identtisyys säilyy ainakin, jos koko yritysvarallisuus siirretään uuteen yritysmuotoon. Oikeuskäytännössä yrityksen on katsottu pysyneen samana myös niissä tapauksissa, joissa yritysmuodon muutoksen yhteydessä kaikkea liikkeeseen kuulunutta omaisuutta ei ole siirretty uuteen yritysmuotoon. Kun yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi, liiketoiminnassa käytettävä kiinteistö usein jätetään mm. varainsiirtoveron suorittamisen välttämiseksi liikkeenharjoittajan yksityisomaisuudeksi. Yrityksen identtisuuden on tällöin yleensä katsottu säilyvän (KHO 1981/742). Kiinteistön

ottamiseen yksityiskäyttöön sovelletaan EVL 51a.1 §:n tulolähdesiirtosäännöstä tai EVL 51b.1 §:n yksityiskäyttöönottosäännöstä. (Tikka- Nykänen 2005)

Identtisuuden säilyminen vaarantuu, jos yritysmuodon muutoksen yhteydessä taseesta ja samalla myös yrityksen liiketoiminnan käytöstä poistettun omaisuuden määrä ja merkitys on olennainen yritykselle. Näin kävi tapauksessa KHO 1973/1865, jossa yrityksen identtisuuden ei katsottu säilyneen, kun vain puolet yksityisliikkeen vaihto- ja käyttöomaisuudesta oli siirretty toimintaa jatkamaan avoimeen yhtiöön. Identtisuuden ei ole katsottu säilyneen myöskään niissä tapauksissa, joissa yrityksen toimintaa jatkamaan on perustettu kaksi tai useampia uusia yrityksiä (KHO 1981/4394 ja KVL 1985/819).

Yritysmuodonmuutos merkitsee yrityksen lopettamista niissä tapauksissa, joissa identtisyys ei säily. Tällöin muun muassa varaukset purkautuvat. Yrityksen lopettamista merkitsevään yritysmuodon muutokseen, samoin kuin yritysvarallisuuden jättämiseen liikkeenharjoittajan yksityisomaisuudeksi, sovelletaan EVL 51b §:ää ja EVL 51d §:ää. (Tikka- Nykänen 2005) TVL 24 §:n mukaista muodonmuutoksissa osakeyhtiön osakkeiden hankinta-aika riippuu siitä, mistä yritysmuodosta osakeyhtiöön on siirrytty. Yksityisliikkeen muodonmuutos aloittaa omistajalla uuden omistajan. Tästä esimerkkinä KHO 1995/474, jossa yhtiöosuuden omistusaika oli laskettava avoimen yhtiön perustamisesta eikä siitä, kun toiminta oli aloitettu yksityisliikkeenä.

4.3 Muutos yhtiöoikeudellisesti

Kuten edellä mainittiin, TVL 24.1 § 1 kohdan mukaan yksityisliike voidaan muuttaa osakeyhtiöksi ilman välittömiä veroseuraamuksia. Tällöin yksityisen liikkeenharjoittajan tulee merkitä kaikki osakeyhtiön osakkeet. Muodonmuutos toteutetaan perustamalla uusi osakeyhtiö. Uusien osakkeenomistajien ottaminen perustettavaan osakeyhtiöön on mahdollista esim.

korottamalla osakepääomaa perustamisen jälkeen, järjestämällä suunnattu osakeanti uusille osakkaille tai yrittäjä voi ottaa osakeyhtiöön uusia osakkaita myymällä merkitsemiään osakkeita. Osakaspuhjan laajentuminen vaarantaa tappioiden vähennysoikeuden, jos yli puolet osakkeista on siirtynyt tilikauden aikana uudelle omistajalle muuten kuin perinnön tai testamentin kautta. (Tikkanen-Salin 2003, s. 96).

Kun kaksi ammatin- tai liikkeenharjoittajaa yhdistää toiminimellä aiemmin harjoittamansa toiminnat ja perustaa niitä jatkamaan osakeyhtiön, jonka osakkeet he yhdessä merkitsevät, on katsottu, ettei yrityksen identtisyys ja verojatkuvuus toteudu (esimerkkinä KHO 2002/35). Jos kaksi liikkeen tai ammatinharjoittajaa haluaa yhdistää toimintansa, yritysmuodon muutos voidaan kuitenkin tehdä kaksivaiheisena eli ensin avoimeksi yhtiöksi ja sitten osakeyhtiöksi. (Kukkonen 2004, s. 104; Tikka – Nykänen 2005) Yksityisliikkeen velvoitteet siirtyvät osakeyhtiön vastattaviksi, kun osakeyhtiö jatkaa yksityisliikkeen toimintaa. Elinkeinonharjoittaja ei kuitenkaan vapaudu yksityisliikkeen aikaisista velvoitteista, mukaan lukien verovastuut, elleivät velkojat vapauta häntä vastuusta. Osakeyhtiön osakas vastaa yhtiön sitoumuksista ainoastaan yhtiöön sijoittamallaan omaisuudellaan. Osakeyhtiön perustaja, hallituksen jäsen, hallintoneuvoston jäsen ja toimitusjohtaja tulevat yhtiötä kohtaan vahingonkorvausvelvollisiksi niistä toimituksista, joilla he ovat tahallisesti tai tuottamuksellisesti lakia tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla aiheuttaneet yhtiölle vahinkoa. (Ilola & Ukkola 1994, s. 66)

TVL 24 §:n puitteissa varaukset eivät purkaudu toimintavarausta lukuun ottamatta. Poistoja ei tarvitse tulouttaa ja tappiotkin siirtyvät osakeyhtiölle. Poisto-oikeutta on kuitenkin rajoitettu saman pykälän toisen kohdan erityissääöksellä. Nimittäin poistojen vähentäminen sekä vanhassa yritysmuodossa että osakeyhtiössä ei onnistu, jos kaupparekisterimerkintä ja osakeyhtiön tilinpäätöshetki ovat samana verovuonna. (Kukkonen 2004, s. 105; Salin & Tikkanen 2003, s. 97) Kiinteistöjen ja arvopapereiden siirrosta osakeyhtiöön (apportti) menee varainsiirtovero. Arvonlisäverotuksessa yrityksen identiteetin säilyminen merkitsee veroseuraamuksilta välttymistä.

4.3.1 Apporttiperustaminen

Yhtiöoikeudellisesti yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi tarkoittaa siis uuden yhtiön perustamista. Yksityisliike ei ole itsenäinen oikeussubjekti kuten osakeyhtiö. Toiminnassa olevan liikeyrityksen siirtymisestä perustettavaan yhtiöön on erityissäännöksiä.

Perustamissopimukseen voidaan ottaa ehto, jonka mukaan yhtiölle hankitaan tietty toiminnassa oleva yksityisliike, joka voidaan panna yhtiöön apporttiomaisuudeksi. Apportista säädetään osakeyhtiölain 2 luvun 6 §:ssä. Tällöin on Kyläkallion et al. (2002 s. 84) mukaan kysymys yhtiön perustamisesta erityisin ehdoin eli kvalifioidusta perustamisesta. Ehdot voivat olla taloudellisesti vaarallisia osakkeiden merkitsijöiden, yhtiön tai yhtiön velkojien kannalta, joten näiden ehtojen katsotaan olevan erityisen sääntelyn tarpeessa. Kun ehdon tarkoituksena on oikeuttaa osakkeiden merkitsijä maksamaan osakkeiden merkintähinta joko kokonaan tai osaksi muuna kuin rahana, puhutaan apporttiehdosta. Apporttiomaisuudeksi tulevan yksityisliikkeen taloudellisesta asemasta ja tuloksesta on annettava tiettyjä selvityksiä (OYL 2 luku 6.2 §). Sääntelyn tarkoituksena on, että taseen sidottua omaa pääomaa vastaava omaisuus todella tulee yhtiöön ja vähentää yhtiön velkojien yhtiöön liittyvää riskiä. Siksi apportin arvostuksessa ei ole merkitystä sillä, kuinka suuret kulut apporttiomaisuuden luovuttajalle on omaisuudesta aiheutunut, vaan ratkaisevaa on omaisuuden arvo vastaanottavan yhtiön kannalta. Apporttiomaisuuden arvostamisessa on noudatettava kirjanpidollista varovaisuuden periaatetta. (Airaksinen et al. 2001, s. 46)

Apporttiomaisuutena voidaan periaatteessa käyttää kaikkia sellaisia aineellisia tai aineettomia hyödykkeitä, joilla on varallisuusarvoa ja jotka voidaan merkitä yhtiön taseeseen varoiksi. Apporttiomaisuudella on oltava taloudellista arvoa vastaanottavalle yhtiölle ja sen on oltava yhtiön (tulevalle) toiminnalle tarpeellista ja hyödyllistä. Kiinteistöt, kalustot, koneet, osakkeet ja muut arvopaperit sekä patentti- ja tavaramerkkioikeudet ovat täl-

laista omaisuutta. Yhtiölle apporttina tulevan kiinteistön luovuttamisessa on noudatettava maakaaren (540/1995) 2:1 §:n muutosäännöksiä ja suoritettava varainsiirtovero. Apporttiomaisuuden käyvän arvon tulee kattaa omaisuudella saatavien osakkeiden merkintähinta. (Kukkonen 2004, s.84) Työsuoritusta tai palvelun suorittamista koskeva sitoumus ei voi olla apporttiomaisuutta. Yhtiön perustamiseen liittyviä kuluja ja perustamistyöstä maksettaviksi tulevia palkkioita ei voida siten myöskään käyttää apporttina, vaikka yhtiö on velvollinen maksamaan tavanomaiset palkkiot yhtiön perustamisen yhteydessä tapahtuvasta normaalista asioinnista. Apporttiomaisuuden arvo yhtiölle on siis arvioitava tapauskohtaisesti. (Kyläkallio 2002, s. 85) Tapauksessa KKO 2001:35 syntyi apporttiin kohdistuneiden panttioikeuksien vuoksi tilanne, jossa apportin arvo ei kattanut osakkeiden merkintähintaa. Osakkeenmerkitsijä veloitettiin suorittamaan puuttuva erotus rahassa. Omaisuuden kirjanpitoarvo vastaa tällöin osakkeiden nimellisarvoa tai kirjanpidollista vasta-arvoa ja mahdollista ylikurssia. Jos käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon ja merkintähinnan, erotus jää yhtiöön piileväksi varallisuudeksi, joka on otettavissa huomioon yhtiön pakkoselvitystilaedellytyksiä arvioitaessa. Syntyvä arvostusero on verotuksellisestikin pääomasijoitus eikä siihen sovelleta lahjaverotusta. (Kukkonen 2004, s. 84)

Merkintähinnan maksamisesta apporttiomaisuudella on määrättävä perustamissopimuksessa. Kaupparekisterin mukaan perustamissopimuksessa on tällöin erityisesti mainittava muutamia seikkoja. Perustamissopimuksessa on oltava ehto, jonka mukaan osakkeenmerkitsijällä on oikeus tai velvollisuus maksaa merkintähinta apporttiomaisuudella. Perustamissopimuksessa on oltava lisäksi selvitys apporttiomaisuudesta, jossa yksilöidään apporttiomaisuus ja siitä suoritettava maksu. Siinä on myös mainittava omaisuuden arvostamiseen vaikuttavat seikat ja omaisuuden arvostamisessa noudatetut menetelmät. Kaupparekisteriin on oheistettava liitteeksi hyväksytyn tilintarkastajan antama lausunto apporttiomaisuuden selvityksestä ja siitä oliko omaisuudella vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. Jos liike sijoitetaan apporttina yhtiöön, on tästä otet-

tava perustamissopimukseen maininta. Perustamissopimuksessa on oltava riittävä selvitys liikkeen taloudellisesta asemasta (esimerkiksi tilinpäätösinformaation muodossa) ja kaupparekisteriin on oheistettava liitteeksi hyväksytyyn tilintarkastajan antama lausunto apporttiomaisuuden selvityksestä ja siitä oliko omaisuudella vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. (PRH 2006) Uudessa osakeyhtiölaissa luovuttiin riippumattoman asiantuntijan lausunnosta maksettaessa osakepääoma muuna kuin rahana, vaikka esimerkiksi kaupparekisteri haluaa liitteeksi hyväksytyyn tilintarkastajan lausunnon. Toiviaisen (2006, s. 13) mukaan tämä saattaa osoittautua ongelmalliseksi erityisesti velkojille ja houkutella taloudelliseen rikollisuuteen.

4.3.2 Perustamistoimet

Osakeyhtiötä koskeva yleislaki on osakeyhtiölaki. Osakeyhtiömuodossa harjoitettavaa liiketoimintaa sääntelevät myös lukuisat erityislait. Yhtiön perustamiseksi on laadittava kirjallinen perustamissopimus, jonka kaikki osakkeenomistajat allekirjoittavat. Perustamissopimuksen allekirjoituksella osakkeenomistaja merkitsee perustamissopimuksesta ilmenevän määrän osakkeita. Merkintää ei voida peruuttaa sen jälkeen, kun kaikki osakkeet on merkitty, jollei toisin sovita. (OYL 2 luku 1 §) Osakeyhtiö syntyy legaalisesti vasta rekisteröinnillä. Perustamisen yhteydessä yhtiölle hyväksytään yhtiöjärjestys, jonka tulee sisältää laissa säädetyt vähimmäismääräykset ja yhtiökohtaiset säädökset. Yhtiöjärjestys on yhtiötä, sen hallintoelimiä, johdohenkilöitä ja tilintarkastajia velvoittava yhtiön sisäinen normisto, jota on noudatettava samalla tavalla kuin lakia. Osakeyhtiö voi olla yksityinen tai julkinen. Tässä tutkimuksessa käsitellään vain yksityistä osakeyhtiötä, koska ne ovat yleisesti pienempiä ja niiden toiminta ei ole niin tarkoin säädeltyä kuin julkisten osakeyhtiöiden. Toisaalta kun yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi, niin kyseeseen tulee juuri yksityisen osakeyhtiön perustaminen.

Osakeyhtiön perustamisesta säädetään OYL 2 luvussa. Pienosakeyhtiön perustaminen on käytännössä aika yksinkertaista ja helppoa. Perustaminen alkaa aina siitä, että perustajat laativat perustamissopimuksen, johon liitetään perustajien laatima yhtiöjärjestys. Perustamissopimuksessa on aina mainittava: 1) sopimuksen päivämäärä; 2) kaikki osakkeenomistajat ja kunkin merkitsemät osakkeet; 3) osakkeesta yhtiölle maksettava määrä (*merkintähinta*); 4) osakkeen maksuaika; 5) yhtiön hallituksen jäsenet; sekä 6) yhtiön tilintarkastajat (OYL 2 luku 2 §). Perustamissopimukseen liitetään yhtiöjärjestys. Tämän jälkeen yhtiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi. Osakeyhtiö on osakeyhtiölain 2 luvun 8 §:n nojalla ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta. Mikäli yhtiötä ei ole ko. ajassa ilmoitettu rekisteröitäväksi, perustaminen on rauennut. Rekisteri-ilmoitukseen on liitettävä: 1) yhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus siitä, että yhtiön perustamisessa on noudatettu OYL:n säännöksiä; sekä 2) yhtiön tilintarkastajien todistus siitä, että OYL:n säännöksiä osakkeiden maksamisesta on noudatettu (OYL 2 luku 8 §). Jos osake on maksettu apporttiomaisuudella, rekisteri-ilmoitukseen on lisäksi liitettävä hyväksytyn tilintarkastajan lausunto 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta selvityksestä ja siitä, oliko omaisuudella vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle.

Yhtiöjärjestys on osakkaiden keskinäinen sopimus yhtiön toiminnasta. Osakeyhtiön yhtiöjärjestys voi uuden lain mukaan olla hyvinkin suppea. Siinä on pakko määrätä vain yhtiön toiminimestä, kotipaikasta ja toimialasta (OYL 2 luku 5 §). Muista yhtiöjärjestyksessä määrättävistä seikoista on laissa olettasäännökset, joita sovelletaan, jollei yhtiöjärjestykseen oteta niiden sijaan toisenlaisia määräyksiä. Yhtiöjärjestykseen ei voida ottaa OYL:n tai muun lain vastaisia määräyksiä, eikä siihen myöskään voi sisältyä keskenään ristiriitaisia määräyksiä. Tämä rajoitus huomioiden osakkailta on sopimusvapaus yhtiöjärjestykseen otettavista määräyksistä. Yhtiöjärjestystä on mahdollista muuttaa toiminnan aikana, mutta se edellyttää määräenemmistöä ja siitä päättää aina yhtiökokous.

Pienyhtiöissä yhtiöjärjestys kannattaa laatia joustavaksi. Joustava yhtiöjärjestys mahdollistaa yhtiön kehittymisen ilman tarvetta muuttaa yhtiöjärjestystä. Muuttaminen aiheuttaa aina kuluja ja paperitöitä. Toisaalta joustavuus lisää toiminnan riskejä. Erityisen tärkeäksi pienyhtiöissä koetaan mahdollisuudet kontrolloida osakaspiiriä, koska osakkaiden henkilöillä voi olla ratkaiseva merkitys yhtiön toiminnan kannalta. Osakeyhtiölain 2 luvun 3 §:n mukaan yhtiöjärjestyksessä on aina määrättävä tietyistä seikoista. OYL:ssa on myös useita säännöksiä, joissa edellytetään yhtiöjärjestyksessä tapahtuvaa lisäsääntelyä. Asian sääntely yhtiöjärjestyksessä on yleensä jonkin yhtiöoikeudellisen mahdollisuuden hyväksikäyttämisen edellytys. (Airaksinen et al. 2001, s. 58–63)

Oikeusministeriö on antanut asetuksen yksityisen osakeyhtiön perusyhtiöjärjestyksestä (295/2001). Malliyhtiöjärjestys on annettu pienille, yksityisille osakeyhtiöille ja tarkoituksena on helpottaa perustamisvaihetta. Sen käyttäminen on kuitenkin vapaaehtoista. Perusyhtiöjärjestystä käytetään yhtiötä perustettaessa siten, että yhtiö määrää joko suoraan perustamissopimuksessa tai sen liitteenä olevassa yhtiöjärjestyksessä perusyhtiöjärjestyspäätöksen 3 §:ssä tarkoitetuista seikoista ja viittaa tämän lisäksi toiseen 4 §:ssä olevista perusyhtiöjärjestysvaihtoehdoista. Perusyhtiöjärjestystä käytettäessä yhtiön yhtiöjärjestyksen muodostavat 3 §:n mukaan erikseen määrättävät seikat sekä yhtiöjärjestyksestä päättämisen hetkellä voimassa olleen oikeusministeriön päätöksen mukaisen, 4 §:ssä tarkoitetun perusyhtiöjärjestyksen määräykset. Oikeusministeriön myöhemmin antaman uuden perusyhtiöjärjestyksen mahdollisesti muuttuneet määräykset eivät vaikuta yhtiön yhtiöjärjestyksen sisältöön. Molemmat perusyhtiöjärjestykset on löydettävissä Kaupparekisterin internet-sivuilta. Ne ovat muuten samanlaisia, mutta perusyhtiöjärjestys 2:ssä on lunastuslauseke, jota perusyhtiöjärjestys 1:ssä ei ole. (PRH 2006)

4.4 Huomioitavia seikkoja

Vuoden 1997 alusta verosäännökset muuttuivat olennaisesti tilanteessa, jossa muu yritysmuoto muutetaan osakeyhtiöksi. Yleissävyltään muutokset olivat verotusta kiristäviä ja ne lisäsivät verosuunnittelun tarvetta. Taitamattomasti hoidettu muodonmuutos voi olla verotuksellisesti hyvin kallis. Muutosvuoden jakaminen kahteen erilliseen verotukseen tekee siitä haastavan suunnittelullisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä toimintavaraukseen, jos se on suuri. Myös muodonmuutoksen oikea ajoittaminen tilikauden aikana on tärkeää. Ajoitus on pyrittävä tekemään siten, että yksityisliikkeestä ei ehdi vielä syntyä niin suurta tuloa, että sen verottaminen yrittäjän tulona johtaa selvästi yli 28 prosentin verokantaan. On pohdittava myös, miten poistoja voidaan hyödyntää muutosvuoden verotuksessa. (Mattila 1997, s. 51)

4.4.1 Muutosvuoden verotus ja tilinpäätös

TVL 24.5 §:ssä säädetään yrityksen verottamisesta verovuonna, jona toimintamuodon muutos osakeyhtiöksi on tapahtunut. Sen mukaan osakeyhtiötä edeltävän yrityksen verovuosi päättyy osakeyhtiön merkitsemiseen kaupparekisteriin riippumatta siitä, milloin verovuosi VML 3 §:n mukaisesti päättyy. Tilikauden päättymisajankohta ei näin ollen ole ratkaiseva vaan päivä, jona toimintamuodon muutos on merkitty kaupparekisteriin. Säännös on tullut voimaan vuonna 1997. (ks. Verohallituksen yritysverotustiedote 4/1997)

Näin ollen siirrettäessä elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminta osakeyhtiölle, verovuoden tulo verotetaan osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemistä edeltävältä ajalta elinkeinonharjoittajan tulona. Sen jälkeiseltä ajalta verovuoden tulo verotetaan osakeyhtiön tulona. Eli muutosvuoden verotus jakaantuu kahteen toisistaan erilliseen verotukseen. (Veronmaksajain Keskusliitto 2005) Yritysten verottaminen erillisinä edellyttää, että edeltävä yritys antaa itsenäisen veroilmoituksen ajalta, joka päättyy osakeyhtiön

kaupparekisteriin merkitsemiseen. Hallituksen esityksessä 105/96 on nimenomaisesti todettu, että veroilmoituksen tulee perustua tilinpäätökseen, joka on tehty muutosajankohdalle.

Tikka ja Nykänenkin (2005) muistuttavat, että tulojen ja menojen jakaminen edellyttää käytännössä tilinpäätöksen laatimista kaupparekisterimerkintää edeltävälle päivälle, vaikka KPL ei edellytäkään tällaisen tilinpäätöksen tekemistä. Saattaa tietysti olla, että osakeyhtiöksi muuttuminen sattuu ajallisesti juuri tilikauden viimeiseen päivään. Tilinpäätöksen laatiminen on verotuksen vuoksi tarpeellista myös siksi, että osa verotuksessa hyväksyttävistä jaksotusratkaisuista edellyttää vastaavaa menettelyä kirjanpidossa (EVL 54 §). Esimerkiksi ennakoon saadun tuloerän jaksottaminen useammalle vuodelle edellyttää vastaavien kirjauksien tekemistä kirjanpidossa. Käytännössä merkittävin kytkentä liittyy poistoihin, joita ei verotuksessa hyväksytä laajemmin kuin mitä on tehty kirjanpidossa. (Tikka-Nykänen 2005)

Yritysmuodonmuutosvuoden verotuksen jakaminen kahteen itsenäiseen verotukseen edellyttää kaikkien tulojen ja menojen tarkkaa kohdistamista oikealle yritysmuodolle. Osa näistä eristä on edeltävän yritysmuodon verotukseen kuuluvia ja osa osakeyhtiön verotukseen. Käytännössä tämä jakamispakko tulee korostamaan jaksotussäännösten merkitystä verotuksessa. Jaksottamissäännösten soveltamisella on tärkeä merkitys etenkin tilanteissa, jossa osakeyhtiötä edeltävän yritysmuodon tulo on suuri ja siihen kohdistuu ankara ansiotulojen verotus osakeyhtiön verokannan ollessa verovuodesta 2005 alkaen 26 prosenttia (aikaisemmin 29 %). Mattila huomauttaa, että tällaisissa tilanteissa voisi hyvin kuvitella verovelvollisen pyrkivän jaksottamaan edeltävään yritysmuotoon mahdollisimman paljon menoja ja mahdollisimman vähän tuloja. Tällöin on mahdollista, että verovelvollisen käyttämää jaksotusta ei aina hyväksytä verotuksen pohjaksi. EVL:n jaksottamista koskevat säännökset perustuvat suoriteperiaatteen mukaiseen käsittelyyn ja lähtökohtaisesti ne ovat pakottavia. Vain joissakin kohdin verovelvolliselle on jätetty liikkumavaraa. Huomioitavaa on

myös, että ammatinharjoittaja voi käyttää normaalia laajemmin maksuperustetta (EVL 27a§). (Tikka-Nykänen 2005; Mattila 1997, s. 48)

Syystä että, muutostilikausi verotetaan kahtena eri osana, on muutoshetken ajoittamisella verosuunnittelun kannalta merkitystä. Koska yksityisliikkeestä saatavaa tuloa verotetaan yleensä suurelta osin ansiotulona, yhtiömuodon muutos kannattaa ajoittaa tilikauden alkupuolelle ainakin sellaisena vuonna, kun verotettavaa tuloa arvioidaan syntyvän runsaasti. Näin kannattaa menetellä erityisesti, jos tuloutuva toimintavaraus on suuri. Salin ja Tikkanen (2003, s. 99) väittävät, että poistot voidaan tällöin vaatia vähennettäväksi kokonaan yksityisliikkeen tulosta. Osakeyhtiön tulos taas voidaan pienentää siirtämällä muutostilikausi päättyään seuraavan verovuoden puolelle, jolloin yksityisliikkeessä vaaditut poistot eivät rajoita osakeyhtiön poistoja. Verosuunnittelusyistä voi olla myös edullista siirtää veronalaisen tulon syntymisen realisoiva hyödykkeen luovutus osakeyhtiöaikaan. Jos tämä vastaa asian todellista luonnetta ja tarkoitusta, se tulee hyväksyä myös verotuksessa. Jos tuloutuksen lykkääminen on keinotekoinen, tapaukseen voitaneen joskus puuttua VML 28 §:n nojalla ja katsoa luovutuksen tapahtuneen jo edeltävän yritysmuodon aikana. (Tikka-Nykänen 2005)

4.4.2 Muutosvuoden poistot

Verovuoden katkaiseminen muodonmuutokseen voisi ilman erityissäännöksiä johtaa siihen, että samasta omaisuudesta voitaisiin muodonmuutosvuonna tehdä poistot kahteen kertaan. TVL 24.2 §:n mukaan osakeyhtiö saa toimintamuodon muutosvuonna vähentää sille siirtyneen käyttöomaisuuden hankintamenosta ja muista pitkävaikutteisista menoista poistoina enintään määrät, jotka vastaavat verovuoden enimmäispoistoja vähennettynä siirtyvää toimintaa harjoittaneen verotuksessa verovuonna hyväksyttävien poistojen määrillä. Säännös vastaa sulautumista koskevaa EVL 52b.2 §:ää. Tämä tarkoittaa sitä, että osakeyhtiötä edeltävän yritys-

muodon poistot supistuvat tai joskus kokonaan estävät osakeyhtiön poistot. (Mattila 1997, s. 47; Tikka-Nykänen 2005)

Kun muutosvuoden verotus jaetaan kahteen osaan, kummankin yritysmuodon verovuoden pituus on yleensä 12 kuukautta lyhyempi. Tällöin on verosuunnittelun kannalta keskeistä, miten erilaiset poistot suhtautuvat verovuoden pituuteen. Degressiiviset eli etupainotteiset poistot (menojäännöspoisto) ovat taloudellisesti merkittävimpiä eikä niiden enimmäismäärä ole sidoksissa verovuoden pituuteen. Ne voidaan tehdä täysimääräisinä, vaikka verovuoden pituus on alle 12 kuukautta. Näin ollen muutosvuoden verotuksessa on verosuunnittelumahdollisuuksia degressiivisten poistojen suhteen. Degressiiviset poistot voidaan tehdä enimmäismäärän suuruisena jo osakeyhtiötä edeltävässä yritysmuodossa, vaikka tämän yritysmuodon verovuoden pituus olisi alle 12 kuukautta. Tällöin poistoja ei voida tehdä muutosvuodelta lainkaan osakeyhtiössä, koska edeltävän yritysmuodon poistot otetaan vähentävänä tekijänä huomioon.

Tasapoistoissa ja pitkävaikutteisissa menoissa, joihin myös sovelletaan tasapoistoa vastaavaa vähennysjärjestelmää, ei vastaavaa verosuunnittelumahdollisuutta ole, koska poiston suuruus riippuu verovuoden pituudesta. Tämä taas määräytyy sen mukaan, milloin yritysmuodon muutos merkitään kaupparekisteriin. (Tikka-Nykänen 2005) Substanssipoiston suuruus ei luonnollisestikaan riipu verovuoden pituudesta, sillä tällöin hankintamenosta poistetaan kunakin vuonna verovuonna käytettyä ainesosamäärää vastaava määrä (EVL 38 §, esim. soranottopaikka).

Verotuksessa ei voida hyväksyä poistoina suurempaa määrää kuin mitä on vähennetty kirjanpidossa (EVL 54.2 §). Muutosvuoden eri yritysmuotojen verotukset ovat toisistaan täysin erilliset lukuun ottamatta poistoja, joita koskee yhteinen katto. TVL 24.2 §:n sanamuodon ja sen tavoitteen (kaksi- en poistojen estäminen) mukaan osakeyhtiön tuloon ei voitaisi lisätä edeltävän yritysmuodon verotuksessa tehtyjä poistoja, vaikka ne olisivat suuremmat kuin mihin verovelvollisella olisi ollut oikeus, jos yritysmuotoa ei

olisi muutettu. Tällainen tilanne voi syntyä, jos muutostilikauden aikana on osakeyhtiönä toimittaessa esim. luovutettu irtainta käyttöomaisuutta, jonka luovutushinta vähennetään menojäännöstä laskettaessa (EVL 30.2 §) (Tikka-Nykänen 2005)

Esimerkki 4 muutosvuoden poistoista (EVL 30 §)

1. *Yksityisliikkeen tilikausi on 1.1.2004–31.12.2004. Yksityisliike on merkitty kaupparekisteriin osakeyhtiönä 1.7.2004. Irtaimen käyttöomaisuuden poistamaton menojäännös 1.1.2004 on 100. Tilikauden aikana ei ole uushankintoja eikä luovutuksia. Jos yksityisliike tekee irtaimesta käyttöomaisuudesta EVL 30 §:n mukaisen enimmäispoiston 30, Oy ei voi tehdä lainkaan poistoa. Jos yksityisliikkeen poisto on 15, Oy voi tehdä vielä poiston 15.*
2. *Muutoin kuin tapaus 1, mutta Oy hankkii loppuvuonna uutta käyttöomaisuutta 50. Jos yksityisliike on tehnyt poiston 30, Oy voi vielä tehdä poiston 15. Jos yksityisliike on tehnyt poiston 15, Oy voi tehdä 30.*
3. *Muutoin kuin tapaus 1, mutta yksityisliike on tehnyt uushankinnan 30 ja luovutuksen 50 sekä Oy vastaavasti uushankinnan 50 ja luovutuksen 70.*

Yksityisliikkeen enimmäispoisto on $0,3 \times (100 + 30 - 50) = 24$. Koska yksityisliike on tehnyt siirtyvän käyttöomaisuuden hankintamenosta enimmäispoiston, Oy ei voi tehdä siitä enää poistoa. Kun Oy:n omat uushankinnat ovat 50 ja luovutukset 70, tältäkin osin ei voida tehdä enää poistoa. Erotus 20 alentaa EVL 30 §:n mukaisen poistamattoman menojäännökseen 36:een (menojäännös yksityisliikkeen poistojen jälkeen 56).

Jos yritysmuotoa ei olisi muutettu kesken verovuotta, verovuoden enimmäispoisto olisi ollut $0,3 \times (100 + 30 + 50 - 50 - 70) = 18$. Yritysmuodon muutos näyttäisi näin tulkiten lisäävän poistoja 6 (24–18). TVL 24 §:n 2 momentin sanamuoto ei Mattilan mukaan näyttäisi oikeuttavan yksityisliikkeen poistojen osittaiseenkaan tulouttamiseen Oy:n verotuksessa. Poistamaton

menojäännös olisi tässä tapauksessa ollut verovuoden poiston jälkeen 42.(Mattila 1997, s.52)

4.4.3 Pääomatulo muutosvuodelta

Muutosvuoden verotus tapahtuu kahden eri yritysmuodon veroperusteiden mukaan. Tämä koskee myös pääomatulon laskentaa. Verovuoden pituus vaikuttaa pääomatulon määrään. Elinkeinonharjoittaja saa pääomatuloosuutta muutosvuoden verotuksessa yksityisliikkeestään. Osakas voi saada pääomatuloa muutosvuodelta myös osakeyhtiön jakaman osingon perusteella. Kahden voitonjaon tilanteessa voidaan siis saada tuplavoitonjako eli pääomatuloa on mahdollista saada saman verovuoden aikana kahteen kertaan. (Kukkonen 2004, s. 101) Kyseistä tilannetta havainnollistaa seuraava esimerkki.

Esimerkki 5

Yrityksen tilikausi (12 kk) on päättynyt 28.2.2006.

Toimintamuodon muutos (yksityisliikkeestä oy:ksi) on merkitty kaupparekisteriin 1.2.2006.

Ajalla 1.3.2005–31.1.2006 verotetaan liikkeenharjoittajaa, joka saa 11 kuukauden pituiselta verovuodelta pääomatuloa 20 prosentin vuotuisen tuoton elinkeinotoiminnan nettovarallisuudelle.

Oy:n verovuosi on 1.2.–28.2.2006 (1 kk).

Kuukauden pituiselta verovuodelta 2006 aikana jaetun osingon pääomatulon määrä on täydet 9 prosenttia.

Esimerkissä kuvatussa tilanteessa matemaattisen arvon perusteena oleva nettovarallisuus laskettaneen tilinpäätöksen 29.2.2005 perusteella.

Osingon pääomatulo määräytyy osakkeen matemaattisen arvon pohjalta (TVL 33b §). Kun kyseessä on toimintamuodon muutos, nettovarallisuus lasketaan siirtyvästä toiminnasta (edeltävä yksityisliike) laaditun viimeisen tilinpäätöksen perusteella. Niitä varoja, jotka eivät ole siirtyneet osakeyhtiöön, ei oteta huomioon nettovarallisuutta laskettaessa. Näin ollen yksityisotot juuri ennen toimintamuodon muutosta alentavat nettovarallisuutta ja

osingon pääomatuloa. (Tikka-Nykänen 2005) Vaikka vanhan ja uuden yrityksen yhdistetty tilikausi ei olekaan 12 kuukautta pidempi, osakeyhtiön tilikauden pituus ei vaikuta verovapaan osingon (pääomatulo-osuuden) määrään.

4.4.4 Lainaksi kirjattu yksityisotto

Osa omaisuudesta voidaan ottaa ennen muodonmuutosta yksityisottoina liikkeestä ja siirtää yhtiölle muodonmuutoksessa vain osa liikkeen varoista. Ukkola ja Ilola (1994, s. 66) toteavat periaatteen olevan, että yli puolet varoista tulisi siirtää osakeyhtiölle. Siirtyvän varallisuuden on muodostettava riittävä kokonaisuus liikkeen toiminnan jatkamiselle, jotta muodonmuutos täyttäisi TVL 24 § 1 momentin 1 kohdan edellytykset tasejatkuvuudesta. Yksityisotot tehdään usein juuri ennen osakeyhtiöksi muuttamista. Yksityisottoa ei aina nosteta ennen kuin yritys merkitään kaupparekisteriin osakeyhtiöksi, vaan yksityisotto kirjataan osakkaan saamiseksi yksityisliikkeeltä. Syynä voi olla esim. likvidien varojen puuttuminen. Tästä yksityisotosta huolimatta yksityisliikkeen varat voivat riittää osakeyhtiön osakepääoman ja velkojen katteeksi, mikä on osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemisen edellytys. Laskelma varojen riittävydestä tehdään käyvin arvoin. Realisoitumatonta tuloa ei voida nostaa. Jos esim. kiinteistön kirja-arvo on 20 000 euroa ja käypä arvo 50 000 euroa, erotusta (30 000 euroa) ei voida kirjata osakkaan saatavaksi yhtiöltä. Jos tämä erotus realisoituu, kysymyksessä on osakeyhtiön tulo, jota ei voida siirtää saamisen muodossa osakkaalle vielä yksityisliikkeen aikana. (Tikka-Nykänen 2005)

Esimerkiksi yksityisliikkeellä on omaa pääomaa 12 000 euroa. Lisäksi yksityisliikkeen viimeisellä tilikaudella, joka päättyi osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemispäivää edeltävänä päivänä, syntyi voittoa 6000 euroa. Oy on päätetty perustaa 8000 euron osakepääomalla. Yksityisliikkeen oman pääoman tileille on siten jätettävä 8000 euroa. Sen ylittävän osan yksityisliikkeen omasta pääomasta yrittäjä voi nostaa yksityisottona. Koska liik-

keessä ei ole rahavaroja, jotka yrittäjä voisi nostaa heti, yksityisotto 10 000 euroa kirjataan yksityisliikkeen viimeiseen tilinpäätökseen velaksi.

Oikeus- ja verotuskäytännössä on ollut epäselvyyttä siitä, miten tulisi suhtautua yksityisliikkeen osakkaan yksityisotosta johtuvaan saamiseen yhtiöltä, joka sittemmin on muuttunut osakeyhtiöksi. Jos saatavalle maksetaan osakeyhtiöaikana korkoa tai sitä lyhennetään, peitelty osingonjaon tunnusmerkit voivat periaatteessa täyttyä (VML 29 §). Asian arvostelussa lähtökohta on, että osakas saa ottaa yksityisliikkeestä nostettavissa olevia varoja vapaasti itselleen myös ennen yritysmuodon muutosta. Merkitystä ei ole sillä, nostetaanko varat rahana vai kirjataanko nosto lainaksi, vaan sillä, mitä nostetaan. Jos yksityisliikkeessä ei ole lainaksi kirjaamisen aikana varoja, joita osakas voi sieltä nostaa, noston katsotaan kohdistuvan sellaiseen tuloon tai varallisuuteen, joka mahdollisesti realisoituu vasta osakeyhtiöaikana. Korko tai saatavan lyhennys kohdistuu tällaisessa tilanteessa selvästi osakeyhtiön varallisuuteen ja on näin ollen peiteltyä osingonjakoa. Jos yksityisliikkeessä oli varoja, jotka osakkaalla oli oikeus nostaa itselleen mutta jotka hän likviditeetti- tai muusta syystä jätti tuolloin nostamatta, saatavan korkoa tai lyhennystä ei voida pitää peiteltyä osingonjakona. (Tikka-Nykänen 2005) Nämä realisoituneet voittovarot selviävät rekisteröintiä edeltävälle päivälle tehdystä välitilinpäätöksestä. Ylisuurista yksityisotoista johtuva peitelty osingonjako on luontevimmin vältettävissä sijoittamalla yksityisliikkeeseen lisää pääomaa negatiivisuuden kattamiseksi. Ylisuuren yksityisoton kirjaaminen velaksi ei liene OYL:n kannalta parhaita vaihtoehtoja, koska osakeyhtiöllä saattaa olla välittömästi yhtiömuodon muutoksen jälkeen OYL:n vastainen osakaslaina. (KPMG 2001, s. 253)

4.4.5 Toimintavaraus

EVL 46a §:n mukaan osakeyhtiöllä ei voi olla toimintavarausta. Näin ollen varaus tulee purkaa toimintamuodon muutoksen yhteydessä, jos uusi yritysmuoto on osakeyhtiö (EVL 46a.3 §). TVL 24.2 §:n mukaan toimintava-

raus luetaan liikkeen tai ammatin veronalaiseen tuloon sinä verovuonna, jona toimintamuodonmuutos on toteutettu. Näin varauksen purkaminen ei voi aikaansaada erityistä veroetua (Järvenoja 1999, s. 160) Varauksen purkaminen edeltävän yritysmuodon tuloksi voi merkitä olennaista verotuksen kiristymistä verrattuna aikaisempaan käytäntöön, jossa varaus purkautui verotettavaksi osakeyhtiön tulona. Merkittävämpi toimintavarauksen johtaa yleensä ankaraan verotukseen, koska elinkeinonharjoittajan tulo on pääsääntöisesti ansiotuloa. Toimintavarauksen purkamisesta johtuva ankara verotus on syytä ottaa huomioon toimintamuodon muutosta suunniteltaessa. (Tikka-Nykänen 2005; Mattila 1997, s. 47)

4.5 Yhteenveto

Yhtiömuodonmuutosta suunniteltaessa ja toteutettaessa on huomioitava useita seikkoja. Syytä muutoksen toteuttamiselle voi olla useita. Muutos voi lähteä liikkeelle esimerkiksi verotuksellisista tai vastuukysymyksistä, mutta syytä voi olla paljon muitakin. Kaiken kaikkiaan jokaiselle muodonmuutokselle kannattaa määritellä syyt ja perusteet, jolloin ne voidaan parhaiten huomioida jo muutosvaiheessa.

Usein yritysmuotoa voidaan muuttaa ilman välittömiä veroseuraamuksia noudattaen tasejatkuvuutta. Yhtiöoikeudellisesti muodonmuutos toteutetaan perustamalla uusi osakeyhtiö, jolloin yksityisliike laitetaan osakeyhtiöön apporttiomaisuudeksi. Käytännössäkin osakeyhtiön perustaminen on helppoa. Kun on sovittu osakkaista, omistusosuuksista ja toimielinten jäsenistä, laaditaan perustamissopimus ja yhtiöjärjestys sekä yhtiön rekisteröimiseen tarvittava kaupparekisterin rekisteri-ilmoitus. Tilintarkastaja antaa todistuksen osakepääoman maksusta, jonka jälkeen yhtiö voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi. Koska yksityisliike siirretään osakeyhtiöön apporttiomaisuutena, otetaan perustamissopimukseen apporttiehto, jota koskee oma sääntelynsä. Sääntelyn tarkoituksena on, että taseen sidottua omaa pääomaa vastaava omaisuus todella tulee yhtiöön, jolloin ratkaisevaa on omaisuuden arvo vastaanottavan yhtiön kannalta.

Muutosvuosi jakaantuu kahteen erilliseen verotukseen. Verovuoden tulo verotetaan siis osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemistä edeltävältä ajalta elinkeinonharjoittajan tulona ja sen jälkeen osakeyhtiön tulona. Tällöin nousee pohdittavaksi muutoksenajoitus, jotta tulot jakautuvat verotuksellisesti sopivasti molemmille yritysmuodille. Poistoja on myös mahdollista hyödyntää sekä toimintavaraukseen on kiinnitettävä huomiota. Seuraavassa luvussa pohditaan muutoksen toteuttamista esimerkkiyrityksen avulla.

5 ESIMERKKIYRITYS YKSITYISLIIKKEESTÄ OSAKEYHTIÖKSI

Tämä luku on tutkielman empiirinen osuus. Edellisten lukujen teoria- ja normitaustaa apuna käyttäen selvennetään asiaa case-yrityksen näkökulmasta. Materiaalina käytetään pääasiassa yrityksen tilinpäätöstietoja viime vuosilta.

5.1 Case-yrityksen esittely

Tutkimuksen case-yrityksenä on vuonna 1996 perustettu yksityisliike, jonka toiminta koostuu kodinkoneiden, pienkoneiden, kaasu- ja kylmälaitteiden huollosta ja varaosista. Kodinkonehuollon liikevaihto on n. 200 000 euroa. Liikkeessä työskentelee yrittäjän lisäksi keskimäärin neljä työntekijää. Tarkastelujakson aikana toiminta on laajentunut niin, että on siirrytty uusiin toimitiloihin ja pohditaan mahdollisuutta muuttaa yksityisliike toiseksi yhtiömuodoksi. Osakeyhtiötä pidetään varteenotettavana vaihtoehtona, mutta henkilöyhtiötä ei ole poissuljettu.

Seuraavassa kappaleessa käytetään case-yrityksen tilinpäätöstietoja vuosilta 2003–2005 verolaskelmien tekemiseen. Tarkoitus on vertailla osakeyhtiön osakkaan ja elinkeinonharjoittajan verotusta. Laskelmissa ei ole huomioitu yrittäjän muita ansiotuloja eikä henkilökohtaisia vähennyksiä. Lisäksi oletetaan, että osakeyhtiö jakaa kaiken voittonsa osinkoina. Toisessa kappaleessa otetaan esiin kaksi case-yrityksen tase-erää osakkeet sekä koneet ja kalusto. Pohditaan, miten näkökulma niihin muuttuu yritysmuodonmuutoksessa ja kannattaako omaisuutta jättää elinkeinonharjoittajan omiin nimiin. Kahdessa viimeisessä kappaleessa käsitellään poistojen ja varausten tilannetta ja mietitään omanpääoman riittävyyttä.

5.2 Verolaskelmat

Verolaskelmat on tehty vuonna 2006 voimassaolevan verotuskäytännön mukaan, vaikkakin lasketaan veroja vuosille 2003–2005. Tällöin on muistettava, että veroprosentit ja osinkoverotus olivat todellisuudessa esimerkiksi vuonna 2003 täysin erilaisia. Vuonna 2003 elinkeinonharjoittajan pääomatuloksi laskettiin 18 prosentin tuotto nettovarallisuudelle. Sen ollessa nyt 20 prosenttia. Myös pääomatuloja verotetaan nyt 28 prosentin verokannalla. Ennen veroprosentti oli 29 prosenttia.

Laskelmissa käytetään vanhoja toteutuneita lukuja, koska niiden avulla pystytään arvioimaan tulevaa, kun oletetaan, että toiminta jatkuu samansuuntaisena. Laskelmissa on käytössä valtiontuloveroasteikko vuodelle 2006 (ks. liite 2). Ansiotulosta maksetaan kunnallisveroa kotikunnan tuloveroprosentin ja kirkollisveroa oman seurakunnan tuloveroprosentin mukaan. Laskelmissa oletetaan tämän olevan yhteensä 20 prosenttia ja sairausvakuutusmaksun 1,5 prosenttia. Laskelmissa on huomioitu valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävä tulonhankkimisvähennys 620 euron suuruisena sekä kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ja perusvähennys. Todellisuudessa on huomioitava myös muut mahdolliset henkilökohtaiset vähennykset ja tulot.

Ansiotulovähennys on 49 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 26 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin enintään 3 850 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennys pienenee 4,0 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta. Ansiotulovähennys myönnetään nykyään myös ansiotulona verotettavan osinkotulon perusteella. Perusvähennys on 1 480 euroa pienennettynä 20 prosentilla tämän ylimenevästä tulosta. Perusvähennys lasketaan puhtaasta ansiotulosta, josta on vähennetty huomioon otettavat kunnallisverotuksessa myönnettävät vähennykset. (Verohallitus 2005) Laskelmissa ei ole voitu huomioida kaikkia perusvähennyksen suuruuteen vaikuttavia vähennyksiä

vaan se on laskettu niin, että huomioon on otettu vain tulonhankkimisvähenhennys 620 euron suuruisena ja ansiotulovähennys. Seuraavaksi esitetään erikseen laskelmat elinkeinonharjoittajan ja osakkaan näkökulmasta.

5.2.1 Elinkeinonharjoittajan verolaskelma

Elinkeinonharjoittajan veroja laskettaessa ensiksi selvitetään elinkeinotoiminnan nettovarallisuus edellisen tilikauden taseen perusteella. Nettovarallisuudessa huomioidaan myös 30 prosenttia verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksetuista palkoista, kuten taulukosta 3 ilmenee. Yksityisliikkeellä nettovarallisuuteen ei lasketa shekkitilin varoja vaan vain käteiskassa otetaan huomioon. Elinkeinotoiminnan veroilmoituksessa (verohallituksen lomake 5A, laskelma elinkeinotoiminnan nettovarallisuudesta) kohta 6 rahoitusomaisuus ilmoitetaan ilman verovapaita tai lähdeveronalaisia talletuksia. Käytännössä verottaja saattaa hyväksyä shekkitilin nettovarallisuuteen, jos sen saldo ei ole kovin merkittävä, vaikka teoriassa ne eivät ole nettovarallisuuteen luettavia varoja. Taulukkoon 3 on laskettu case-yrityksen nettovarallisuus vuosille 2003–2005. Luvussa 3.2 käsiteltiin tarkemmin nettovarallisuuden laskemista.

Taulukko 3. Yksityisliikkeen nettovarallisuuslaskelma

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
<i>Varat</i>			
<i>Pysyvät vastaavat</i>	62596.40	69058.84	63190.94
<i>Vaihto-omaisuus</i>	18404.60	18210.30	18374.26
<i>Lyhytaikaiset saamiset</i>	9960.03	9485.20	12696.88
<i>Kassa</i>	3079.64	3762.45	2871.25
<i>30 % * 12kk:n enn.pid.palkat</i>	15193.34	17100.77	19020.07
<i>-Velat</i>	- 71896.51	- 66550.09	- 61128.17
<i>Nettovarallisuus</i>	<u>37337.50</u>	<u>51067.47</u>	<u>55025.23</u>
<i>12kk:n ennakonpidätyksen alaiset palkat</i>	50644.46	57002.57	63400.24

Verotettavasta yritystulosta eli elinkeinotoiminnan tuloksesta esitetään laskelma elinkeinotoiminnan veroilmoituksessa. Tilikauden voittoon lisätään

välittömät verot, puolet edustuskuluista, elinkeinotoiminnan tulolähteen tulosta vähennyskelvottomat korot, yksityiskäytön osuus sekä mahdolliset muut lisäykset. Tämän jälkeen vähennetään tilikauden tappio, veronpalautus ja muut vähennykset, jolloin saadaan elinkeinotoiminnan tulos tai tappio. Vuonna 2004 case- yrityksen verotettava yritystulo on voitto 8 915,12+ verot 9 732,05+ puolet edustuskuluista 22,40= 18 669,57. Taulukkoon 4 on laskettu verotettava yritystulo tarkasteluvuosilta.

Taulukko 4. Elinkeinotoiminnan tulos vuosina 2003–2005

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
<i>Verotettava yritystulo</i>	19284.01	18669.57	42743.45

Elinkeinonharjoittajan pääomatuloksi katsotaan 20 prosenttia (taulukko 5) nettovarallisuudesta tai erillisestä vaatimuksesta 10 prosentin tuotto nettovarallisuudelle (taulukko 6). Loput verotetaan ansiotulona. Alla olevassa taulukossa lasketaan elinkeinonharjoittajan verot, kun pääomatuloksi katsotaan 20 prosenttia nettovarallisuudesta. Vähennyksinä huomioidaan vain tulonhankkimis-, ansiotulo- ja perusvähennys, eikä huomioon oteta muita mahdollisia ansiotuloja.

Taulukko 5. Elinkeinonharjoittajan verolaskelma (pääomatulo 20 %)

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
<i>Pääomatuloksi 20 % nettovarallisuudesta</i>	7467.50	10213.49	11005.05
<i>Vero 28 % pääomatulosta</i>	2090.90	2859.78	3081.41
<i>Verotettavat ansiotulot</i>	11816.51	8456.08	31738.40
<i>Tulonhankkimisvähennys</i>	- 620.00	- 620.00	- 620.00
<i>Valtionverotettava ansiotulo</i>	11196.51	7836.08	31118.40
<i>Ansiotulovähennys</i>	- 3510.19	- 2636.48	- 3165.26
<i>Perusvähennys</i>	- 238.74	- 736.08	0.00
<i>Kunnallisverotettava ansiotulo</i>	7447.58	4463.52	27953.14
<i>Verot ansiotulosta:</i>			
<i>Valtionvero tuloveroasteikosta</i>	0.00	0.00	3028.09
<i>Kunnallis- ja kirkollisvero 20 %</i>	1489.52	892.70	5590,63
<i>sv-maksu 1.5 %</i>	111.71	66.95	419,30
<i>Yhteensä</i>	1601.23	959.66	9038,01

Kokonaisverot:			
Yhtiön tulovero	0.00	0.00	0.00
Verot pääomatulosta	2090.90	2859.78	3081.41
Verot ansiotulosta	1601.23	959.66	9038,01
<u>Verot yhteensä</u>	<u>3692.13</u>	<u>3819.43</u>	<u>12119,431</u>

Yksityisliike ei maksa niin sanottua yhtiöntuloveroa lainkaan. Elinkeinonharjoittajalta pääomatulosta menee 28 prosentin vero. Koska valtionverotettava ansiotulo on vuosina 2003 ja 2004 alle 12 200 euroa niin valtionveroa ei mene lainkaan (ks. taulukko 5).

Taulukko 6. Elinkeinonharjoittajan verolaskelma (pääomatulo 10 %)

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
Pääomatuloksi 10 % nettovarallisuudesta	3733.75	5106.75	5502.52
Vero 28 % pääomatulosta	1045.45	1429.89	1540.71
Verotettavat ansiotulot	15550.26	13562.82	37240.93
Tulohankkimisvähennys	- 620.00	- 620.00	- 620.00
Valtionverotettava ansiotulo	14930.26	12942.82	36620.93
Ansiotulovähennys	- 3812,79	- 3803,03	- 2945,16
Perusvähennys	0.00	0.00	0.00
Kunnallisverotettava ansiotulo	11117,47	9139,79	33675,76
Verot ansiotulosta:			
Valtionvero tuloveroasteikosta	253.72	74.85	4311.23
Kunnallis- ja kirkollisvero 20 % sv-maksu 1.5 %	2223,49	1827,96	6735,15
Verot ja maksut yhteensä	2643,98	2039,91	11551,52
Kokonaisverot:			
Yhtiön tulovero	0.00	0.00	0.00
Verot pääomatulosta	1045.45	1429.89	1540.71
Verot ansiotulosta	2643,98	2039,91	11551,52
<u>Verot yhteensä</u>	<u>3689,43</u>	<u>3469.88</u>	<u>13092,23</u>

Perusvähennys on 0 euroa, koska 20 prosenttia ansiotulosta, josta on vähennetty kunnallisverotuksessa myönnettävät vähennykset on enemmän kuin perusvähennyksen määrä 1480 euroa.

Alla olevassa taulukossa 7 näkyvät veroprosentit, kun on laskettu verojen osuutta puhtaasta yritystulosta. Ensin on käytetty pääomatulona 20 prosenttia nettovarallisuudesta ja sitten 10 prosenttia nettovarallisuudesta. Taulukosta nähdään, että elinkeinonharjoittajalle on ollut verotuksellisesti suotuisempaa vaatia pääomatulon enimmäismääräksi 10 prosenttia nettovarallisuudesta vuonna 2004 ja 2003. Luvussa 3.1 mainittiinkin, että jos ansiotulo-osuus 10 prosentilla laskettuna on 12 200 euroa tai sen lähellä, kannattaa vaatia 10 prosentin käyttämistä. Vuonna 2005 tilanne on ollut päinvastainen. Ansiotulo-osuus 10 prosentilla laskettuna olikin jo reilut 37 000 euroa ja näin ollen on kannattanut, että pääomatuloksi on laskettu 20 prosenttia nettovarallisuudesta.

Taulukko 7. Verojen osuus puhtaasta yritystulosta

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
<i>Po-tuloa 20%:a nettovarallisuudesta</i>	19.15 %	20.46 %	28.35 %
<i>Po-tuloa 10%:a nettovarallisuudesta</i>	19.13 %	18.59 %	30.63 %

Luvussa 3.1 mainitaan myös että, vaikeampaa on valinta kun ansiotulo 20 prosentin perustetta sovellettaessa jää alle 12 200 euron, mutta 10 prosentin perustetta sovellettaessa nousee sitä suuremmaksi. Vuosina 2003 ja 2004 tilanne on juuri esimerkin kaltainen, sillä 20 prosentilla laskettuna ansiotulo-osuus on noin 11800 (2003) tai 8500 (2004) euroa eli alle 12 200 euron rajan ja 10 prosentilla laskettuna 15600 (2003) tai 13600 (2004) euroa eli yli kyseisen rajan. Suuntaa antavana ohjeena Ojala (2002, s. 31–35) toteaa, että verovelvollisen kannattaa valita se pääomatuloperusta, jonka mukaan laskettuna ansiotulo jää lähemmäksi 12 200 euroa. Vuonna 2003 20 prosentin pääomatuloperusta jää lähemmäksi ja taas vuonna 2004 pääomatuloperusta 10 prosenttia jää lähemmäksi 12 200 euroa. Vuonna 2003 veroprosentit molemmilla pääomatulonmäärittämisperusteilla ovat kyllä lähes samansuuruiset. Totuus on, että viimekädessä on vain laskettava kumpi peruste johtaa pienempään kokonaisveeroon.

Verohallinnon mukaan ansiotulo on 21 000 euron rajaan asti kevyemmin verotettua kuin pääomatulo. Tästä yksinkertaisesti pääteltynä kun yritystulo on 21 000 euroa pienempi kuten esimerkiksi vuosina 2003 ja 2004, niin kannattaa valita enemmän ansiotulona verotettavaa tuloa ja valita pääomatuloksi 10 prosenttia nettovarallisuudesta.

5.2.2 Osakeyhtiön osakkaan verolaskelma

Osakeyhtiö maksaa tuloksestaan tuloveroa toisin kuin yksityisliike (taulukko 8). Verojen maksun jälkeen saadaan osakeyhtiön tilikauden voitto tai tappio. Osakeyhtiön voittoa ei veroteta automaattisesti osakkaiden tulona vaan osakasta verotetaan yhtiön jakaman osingon perusteella. Osakeyhtiö voi jakaa osinkoa jakokelpoisten varojen puitteissa. Nyt tarkoitus on kuitenkin verrata osakeyhtiön osakkaan ja elinkeinonharjoittajan verorasitusta, joten laskelmissa oletetaan, että koko tilikauden voitto jaetaan osakkaalle osinkoina.

Taulukko 8. Osakeyhtiön verotus

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
<i>Voitto ennen veroja</i>	22256.88	18647.17	46743.45
<i>Tuloverot, yhteisöverokanta 26 %</i>	5786.79	4848.26	12153.30
<i>Osakeyhtiön tilikauden voitto/tappio</i>	16470.09	13798.91	34590.15

Taulukossa 9 on osakeyhtiön nettovarallisuuslaskelma. Se eroaa yksityisliikkeen nettovarallisuuslaskelmasta siinä, että vaihtuvat vastaavat sisältävät rahoitusomaisuutena shekkitilin toisin kuin yksityisliikkeellä. Toinen poikkeus on se, että osakeyhtiöllä nettovarallisuuteen ei lisätä palkkojen osuutta.

Taulukko 9. Osakeyhtiön nettovarallisuuslaskelma

	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>
<i>Pysyvät vastaavat</i>	62596.40	69058.84	63190.94
<i>Vaihtuvat vastaavat</i>	61993.29	46396.27	40635.78
<i>– Velat</i>	– 71896.51	– 66550.09	– 61128.17
= <i>Nettovarallisuus</i>	52693.18	48905.02	42698.55

Pääomatulo-osinkoa on 9 prosenttia osakkeiden matemaattisesta arvosta eli nettovarallisuudesta ja se on verovapaata aina 90 000 euron rajaan asti. Osinkoverotusta käsiteltiin luvussa 3.3.3. Case-yrityksen pääomatulo-osinko oli vuonna 2003 4742,39 euroa ja kahtena seuraavana vuonna 4401,45 ja 3842,87 euroa eli pääomatulo-osinko oli kokonaan verovapaata. Loput jaettavasta osingosta on ansiotulo-osinkoa, josta 30 prosenttia on verovapaata ja loput 70 prosenttia verotetaan ansiotulona. Taulukkoon 10 on laskettu ansiotulo-osingon verotus.

Taulukko 10. Ansiotulo-osingon verotus

<i>Ansiotulo-osinko</i>	11727.71	9397.45	30747.28
<i>30 % ansiotulo-osingosta verovapaata</i>	3518.31	2819.24	9224.19
<i>loput 70 %:a verotetaan ansiotulona</i>	8209.39	6578.22	21523.10
<i>Verotettavat ansiotulot</i>	8209.39	6578.22	21523.10
<i>Tulohankkimisvähennys</i>	– 620.00	– 620.00	– 620.00
<i>Valtionverotettava ansiotulo</i>	7589.39	5958.22	20903.10
<i>Ansiotulovähennys</i>	– 2572.34	– 2148.24	– 3573,88
<i>Perusvähennys</i>	– 772.59	– 1014.00	0.00
<i>Kunnallisverotettava ansiotulo</i>	4244.46	2795.98	17329,22
<i>Verot ansiotulo-osingosta:</i>			
<i>Valtionvero tuloveroasteikosta</i>	0.00	0.00	1036.10
<i>Kunnallis- ja kirkollisvero 20 %</i>	848.89	559.20	3465,84
<i>sv-maksu 1.5 %</i>	63.67	41.94	259,94
<i>Verot ja maksut yhteensä</i>	912.56	601.14	4761,89

Taulukkoon 11 on laskettu osakeyhtiön osakkaan kokonaisverot tarkasteluvuosilta. Huomioon on otettu siis myös yhtiön tuloksestaan maksama tulovero, jotta voidaan verrata kokonaisverorasitusta yksityisliikkeeseen nähden. Alimmaisella rivillä on laskettu, kuinka monta prosenttia verorasitus on osakeyhtiön voitosta ennen veroja. On muistettava, että todellisuudessa harvoin osakeyhtiön koko voitto jaetaan osinkoina.

Taulukko 11. Osakkaan kokonaisverorasitus

Kokonaisverot:	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>
<i>Yhtiön tulovero</i>	<i>5786.79</i>	<i>4848.26</i>	<i>12153.30</i>
<i>Verot pääomatulosta</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>
<i>Verot ansiotulosta</i>	<i>912.56</i>	<i>601.14</i>	<i>4761,89</i>
<i>Yhteensä</i>	<i>6699.35</i>	<i>5449.40</i>	<i>16915,182</i>
<i>Prosenttia osingosta</i>	<i>30.10 %</i>	<i>29.22 %</i>	<i>36.19 %</i>

5.2.3 Vertailua verolaskelmista

Edellisten laskelmien perusteella voidaan todeta, että vuosien 2003–2005 tulostason perusteella case-yrityksen on kannattanut toimia verotuksellisesti näkökulmasta yksityisliikkeenä. Verotus olisi noussut osakeyhtiönä jopa reilun 30 prosentin luokkaan, kun se yksityisliikkeenä on ollut 20 prosentin luokkaa, kun asiaa tarkastellaan omistajayrittäjän näkökulmasta. On tietenkin totta, että edellisen kaltainen vertailu on hieman yksioikoinen. Näin siitä syystä, että esimerkiksi luvussa 4.3.5 mainittiin, että palkka muodostuu osakeyhtiöstä edullisemmaksi kuin ansiotulo-osinko alle 95 000 euron tulotasolla ja näin ollen esimerkkitapauksessa osakeyhtiöstä ei olisi kannattanut nostaa laisinkaan ansiotulo-osinkoa. Harvoin myöskään koko tilikauden voittoa jaetaan osinkoina.

Ehkä kannattavampaa olisikin kiinnittää huomiota molempien yritysmuotojen pääomatulona verotettavaan yritystulo-osuuteen, sillä verot ansiotulosta ovat yrittäjälle suhteessa samat riippumatta siitä onko kyse yksityisliikkeen ansiotulo-osingosta, osakeyhtiöstä nostettavasta palkasta vai ansiotulo-osingosta. Huomioitavaa tietysti on, että palkan pitää perustua työpanokseen ja ansiotulo-osingosta 30 prosenttia on verovapaata, josta ennen osingonjakoa yhtiö on maksanut yhteisöveron.

Kokonaisverorasitukseen liittyen esimerkkinä voidaan ajatella yksityisliikettä, jonka nettovarallisuus on n. 47 800 euroa ja vastaava osakeyhtiötä, jonka nettovarallisuus olisi tällöin n. 48 100 euroa. Nettovarallisuudet on

saatu laskemalla case-yrityksen nettovarallisuuden keskiarvo tarkastelu-
vuosilta. Oletetaan, että yksityisliikkeen yritystulo-osuus ja osakeyhtiön
voitto ennen veroja olisivat 300 000 euroa. Tällöin elinkeinonharjoittajan ja
osakkaan kokonaisverorasitukset olisivat alla olevan taulukon kaltaiset.
Taulukosta 12 ilmenee verorasitusten olevan lähes samansuuruiset. Elin-
keinonharjoittajalla verot ansiotulosta ovat merkittävimmät, mutta koska
osakeyhtiöllä nettovarallisuus on niin pieni suhteessa voittoon ennen vero-
ja, niin kokonaisverorasitus nousee silti samaan luokkaan kuin yksityisliik-
keellä. Näin vain siinä tapauksessa, että osakeyhtiön koko tulos jaetaan
osinkoina.

Taulukko 12. Yrittäjän kokonaisverot tulostasolla 300 000 euroa

Kokonaisverot:	<i>Elinkeinonharjoittaja</i>	<i>Osakas</i>
<i>Yhtiön tulovero</i>	0.00	78000.00
<i>Verot pääomatulosta</i>	2677.36	0.00
<i>Verot ansiotulosta</i>	146464.96	71908.12
Yhteensä	149142.33	149 908.12

Kun huomioidaan 26 prosentin yhteisövero, niin huomataan, kuinka suuri
merkitys osakkaan verorasituksessa on nettovarallisuudella, koska se
määrä verovapaan pääomatulo-osingon määrän. Tietenkin, jos ajatellaan,
että yhteisövero ei kosketa osakasta, niin tällöin osakkaan kokonaisvero-
rasitus jää elinkeinonharjoittajan verorasitusta reilusti alhaisemmaksi.
Usein ajatellaan hyvän tulostason olevan eräs syy yksityisliikkeen muut-
tamiselle osakeyhtiöksi, mutta tähän liittyen ei kannata unohtaa nettovaral-
lisuuden merkitystä. Osakeyhtiöön kannattaakin jättää voittovaroja, jotta
nettovarallisuus kasvaa ja samalla osakkaan verovapaa pääomatulo-
osuus.

Taulukon 11 (ks. s. 96) perusteella nähdään, että case-yrityksen tapauk-
sessa suurin osa kokonaisveroista osakeyhtiötapauksessa kertyy yhtiön
maksamasta tuloverosta, joka ei todellisuudessa ole osakasta koskeva
veroseuraamus. Se otetaan tässä kuitenkin huomioon osakkaan näkökul-
masta, koska kysymys on yhdenyhtiöstä ja koska se parantaa näiden
kahden eri yhtiömuodon vertailtavuutta. Osakeyhtiön osakkaan on mah-

dollista nostaa yhtiöstä palkkaa, joka vastaa hänen työpanostaan. Tämä ei ole yksityisliikkeessä mahdollista. Jos yhtiön on kuitenkin maksettava yhteisöveroa 26 prosentin verokannan mukaan ennen kuin osinkoa päästään jakamaan, niin voidaan ajatella, että palkkaa kannattaa nostaa ainakin sen verran, että siitä perittyjen verojen määrä on 26 prosenttia. Myös vähennykset saattavat puoltaa palkanmaksua (ks. luku 4.3.5).

Valitaan nettovarallisuudeksi case-yrityksen keskimääräinen nettovarallisuus 47 800 euroa. Pääomatulona verotetaan 20 prosenttia nettovarallisuudesta. Tällöin, jos verotettava yritystulo on 38 000 euroa, niin elinkeinonharjoittajan kokonaisverorasitukseksi yritystulosta muodostuu 26,47 prosenttia, joka on lähes samansuuruinen kuin yhteisöverokanta. 38 000 euroa suuremmasta yritystulosta elinkeinonharjoittajan kokonaisverorasitus muodostuu yhteisöverokantaa suuremmaksi ja taas 26 prosentin yhteisöveron jälkeen pääomatulo-osinko osakeyhtiöstä on verovapaata.

Koska kokonaisverorasitusta tarkasteltaessa asiaan vaikuttaa merkittävästi yksityisliikkeen nettovarallisuus, joka vaihtelee yrityskohtaisesti, niin tarkastellaan pelkästään elinkeinonharjoittajan ansiotuloverotusta. Taulukoon 13 on laskettu elinkeinonharjoittajan ansiotulojen verotus niin, että ansiotulon veroprosentti on 26. Taulukon perusteella voidaan todeta, että kun elinkeinonharjoittajan verotettavat ansiotulot ylittävät 28 500 euroa niin ansiotulojen verorasitus ylittää yhteisöverokannan 26. Taas kun osakeyhtiö on maksanut 26 prosentin yhteisöveron, on nettovarallisuuteen perustuva pääomatulo-osinko osakkaalle verovapaata. Elinkeinonharjoittajan ansiotulojen 28 500 euroa voidaan näin pitää eräänä rajana siihen, milloin voisi olla verotuksellisesti kannattavampaa toimia osakeyhtiönä. Sillä ansiotulojen kasvaessa kyseisen rajan yli nousee verorasitus suuremmaksi kuin osakeyhtiön yhteisöverokanta.

Taulukko 13. Elinkeinonharjoittajan ansiotulon veroprosentti 26

<i>Verotettavat ansiotulot</i>	28500.00
<i>Tulohankkimisvähennys</i>	- 620.00
<i>Valtionverotettava ansiotulo</i>	27880.00
<i>Ansiotulovähennys</i>	- 3294.80
<i>Perusvähennys</i>	0.00
<i>Kunnallisverotettava ansiotulo</i>	24585.20
Verot ansiotulosta:	
<i>Valtionvero tuloveroasteikosta</i>	2126.00
<i>Kunnallis- ja kirkollisvero 20 %</i>	4917.04
<i>sv-maksu 1.5 %</i>	368.78
Verot ja maksut yhteensä	7411.82
<i>Prosenttia puhtaasta ansiotulosta</i>	26,01 %

Yleisesti osakeyhtiö mahdollistaa paremmin verosuunnittelun, koska yhtiön tuloa ei automaattisesti veroteta osakkaan tulona. Osakeyhtiössä on mahdollista pohtia kysymystä palkan, koron, vuokran ja osingon välillä kuten luvussa 3.3.5. Osakeyhtiöstä kannattaa lähes aina nostaa osinkoa 9 prosenttia nettovarallisuudesta ja ansiotulo-osinkoon kohdistuva kahdenkertainen verotus voidaan välttää palkanmaksulla.

5.3 Omiin vai yrityksen nimiin

Osakeyhtiön kohdalla voidaan nostaa esiin kysymys, omiin vai yrityksen nimiin? Selvää vastausta kysymykseen ei ole, kannattaako osakeyhtiöltä esimerkiksi periä vuokraa vai ottaa osinkoja. Samantyyppinen tilanne on pohdittaessa autoetu vastaan kilometrikorvaus. Yksityisliikkeen kohdalla toimitilasta vuokranmaksaminen itselle ei käy päinsä, mutta siitä aiheutuneet kulut saa vähentää elinkeinotoiminnan tuloksesta. Tässä luvussa käsitellään myös autoa osana yritysvarallisuutta ja pohditaan, miten niiden verotuksellinen käsittely eroaa osakeyhtiössä ja yksityisliikkeessä. Autot ja toimitilakiinteistöt ovat hyvin tyypillinen esimerkki siinä mielessä, että ne liittyvät läheisesti monen pienenkin yrityksen yritysvarallisuuteen ja voidaan pohtia, muuttuuko näkökulma niihin, kun yksityisliike muuttuu osakeyhtiöksi.

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on tilanne, jossa yksityisliike muutetaan osakeyhtiöksi. Tällöin jos yksityisliikkeen taseessa on esimerkiksi toimitilakiinteistö kuten case-yrityksen taseessa (ks. liite 1), pohdinnan kohteeksi nousee kysymys siirtyykö kiinteistö apporttiomaisuutena osakeyhtiöön vai jätetäänkö se osakkaan omiin nimiin. Yrityksen identtisyiden on katsottu oikeustapauksissa säilyvän, vaikka liiketoiminnassa käytettävä kiinteistö jääkin liikkeenharjoittajan yksityisomaisuudeksi (ks. luku 4.2). Yleisesti sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että sidottua omaa pääomaa vastaava omaisuus todella tulee perustettavaan yhtiöön. Apporttiomaisuuden käyvän arvon tulee kattaa omaisuudella saatavien osakkeiden merkintähinta. Mikäli kiinteistö jää liikkeenharjoittajalle, vältytään varainsiirtoverolta. Luvussa 4.3.5 pohdittiin kysymystä vuokran ja osingon välillä. Kannattaa miettiä tarkkaan kiinteistöjen omistusta muutosvaiheessa sillä, osakeyhtiön toimitilojen siirtäminen yksityisvarallisuudeksi ei välttämättä ole enää kannattavaa. Toimitilojen jättäminen yksityisomaisuudeksi mahdollistaa käyvävuokran perimisen osakeyhtiöltä, jolloin etuna voi olla, että vuokratuloa verotetaan yksityishenkilön verotuksessa 28 prosentin verokannalla. Omiin nimiin jättäminen voi olla järkevää myöhemmän myynnin tai vaikkapa sukupolvenvaihdoksen kannalta. Kaiken tämän perusteella yksi huomioonotettavista seikoista yritysmuodonmuutosta tehtäessä on miettiä, kannattaako kiinteistöt ottaa omiin nimiin vai yrityksen nimiin.

Auton käyttö voidaan käytännössä toteuttaa kahdella eri tavalla. Yrittäjä voi käyttää omistamaansa autoa yrityksen ajoihin tai yrityksensä omistamaa autoa yksityisajoihinsa. Yksityisliikkeen osalta auto kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, jos sitä yksinomaan tai pääasiallisesti käytetään elinkeinotoiminnassa. Raja määritellään autolla ajettujen kilometrien perusteella. Jos autolla ajetuista kilometreistä yli puolet on elinkeinotoimintaan liittyvää ajoa, auto kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Kun elinkeinonharjoittaja käyttää elinkeinotulolähteeseen kuuluvaa autoa yksityisajoihin, ei yksityisajojen osuus autokuluista ole elinkeinotulosta vähennyskelpoista menoa. Jos taas osakeyhtiön osakas käyttää yhtiön autoa

yksityisiin ajoihinsa, osakkaan saama etu on joko palkkana verotettavaa luontoisetua tai peiteltyä osinkoa, mikäli hän ei maksa täyttä korvausta yritykselle auton käyttämisestä. (Koponen 2003, s. 88–91)

Auton hankintaa pohditaan erityisesti silloin, kun yrittäjä tulee käyttämään autoa myös yksityisajoissaan. Pelkästään liiketoimintaan käytettävän auton osalta erityisiä edullisuuspohdintoja ei esiinny, vaan sekä arvonlisäverollinen hankintahinta että kustannukset voidaan vähentää kokonaisuudessaan. Ainoa tapa osakeyhtiön omistaman auton yksityiskäyttöön on auton ottaminen luontoisetuna tai suorittaa yhtiölle vastaavan suuruinen korvaus auton käytöstä. Luontoisedun arvo lasketaan samalla tavalla kuin muillakin palkansaajilla. Kaikki luontoisetuautosta yritykselle aiheutuvat kulut ovat vähennyskelpoisia. Mikäli osakeyhtiön osakas käyttää omaa autoaan yhtiön ajoihin, hän laskuttaa yhtiötä ajetuista kilometreistä (2006 0,42€/km). Tällöin puhutaan verovapaista kilometrikorvauksista. Suomen Yrittäjien veroasiantuntija Leena Romppainen harmittelee, että yleistä arviota vaihtoehtojen edullisuudesta eri tilanteissa ei voida antaa (Yrittäjä 4/2006, s. 49). Elinkeinovarallisuuteen kuulumattoman auton elinkeinotoiminnan ajoja vastaava osuus auton menoista ja poistoista voidaan vähentää kirjanpidossa menona. Mikäli auton kuluja ei ole lainkaan vähennetty kirjanpidossa, vähennetään kuluina elinkeinotoiminnan ajojen määrä kerrottuna kilometrikorvauksella tai vaihtoehtoisesti voidaan vähentää todelliset kustannukset. Eli yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi maksaa yrityksestään kilometrikorvauksia itselleen. (Koponen 2003, s. 88–91)

Usein kuulee mietittävän, että minkälainen auto kannattaa hankkia osakeyhtiölle. Saatetaan suunnitella niin sanotun tilinpäätösauton hankintaa, jotta yhtiö välttyisi osin yhteisöveron maksamiselta. Ajatellaan, että on kätevää, kun kaikki autoon liittyvät kustannukset voidaan vähentää kokonaisuudessaan. Tätä kaikkea pidetään jopa osakeyhtiön hyvänä puolena. Jos auto on kokonaan yritystoiminnan käytössä, niin hyvä niin. Tarvittaessa asia on todistettava vaikkapa ajopäiväkirjalla. Täytyy kuitenkin muistaa muutama seikka. Jos autoa käytetään yksityiskäytössä eikä siitä makseta

täyttä korvausta yritykselle, niin kyseessä on peitelty osingonjako tai on otettava autoetu yrityksestä. Yleistä arviota vaihtoehtojen edullisuudesta ei voida antaa, mutta on totta, että osakeyhtiön mahdollistama autoetu saattaa joissakin tilanteissa muodostua edulliseksi. Elinkeinonharjoittajalla tilanne on aina sama. Yksityisajojen osuus autokuluista ei ole elinkeinotulosta vähennyskelpoista menoa. Elinkeinonharjoittajan elinkeinovarallisuuden luettavat autot siirtyvät apporttiomaisuutena osakeyhtiölle, kun niillä on taloudellista arvoa osakeyhtiölle ja ne ovat yhtiön tulevalle toiminnalle tarpeellisia ja hyödyllisiä, kuten case-yritykselle asennustoiminnassa.

5.4 Poistot ja varaukset

Muutosvuoden poistoja käsiteltiin luvussa 4.4.2. Case-yrityksen aineellisista hyödykkeistä poistoja on tehty rakennelmista, koneista ja kalustosta sekä autoista. Yrityksen poistot tarkasteluvuosina ovat olleet 8701,50 euroa, 6749,05 euroa sekä 5063,92 euroa. Ne ovat kertyneet pääosin koneitten ja kaluston sekä autojen 25 prosentin menojäännöspoistoista. Näiden poistojen suhteen on verosuunnittelumahdollisuuksia muutosvuonna. Poistot on mahdollista tehdä täysimääräisinä yksityisliikkeen kirjanpidossa, vaikka tilikausi olisikin lyhyt, mutta silloin osakeyhtiöllä ei ole poistomahdollisuutta. Verolaskelmien perusteella yksityisliike on case-tauksessa edullisempi verotusmuoto, niin voidaan ajatella, että muutosvuoden poistot kannattaisi keskittää mahdollisesti osakeyhtiöön.

Kuten liitteestä 1 ilmenee, on case-yrityksen omassa pääomassa näkyvässä toimintavaraus, joka on vuosilta 2003–2004 15 000 euroa ja vuonna 2005 19 000 euroa. Toimintavarausta on käsitelty aikaisemmin luvuissa 3.1.2 ja 4.4.5. EVL:n mukaan toimintavaraus luetaan liikkeenharjoittajan tuloon sinä verovuonna, kun toimintamuodonmuutos on tapahtunut. Mikäli tuloutuva toimintavaraus on suuri, kannattaa harkita muodonmuutoksen ajankohtaa heti tilikauden alkuun, koska muutosvuoden verotus jakaantuu kahteen toisistaan erilliseen verotukseen (ks. luku 4.4.1). Tähän liittyen on

muistettava, että tilikauden pituus vaikuttaa pääomatulon kertymiseen, koska pääomatulo-osuus yksityisliikkeessä lasketaan vuotuisena tuottona nettovarallisuudelle. Mikäli case-yrityksen tapauksessa yhtiömuodonmuutos olisi tapahtunut tilikauden vaihtuessa tilikauteen 11/2005–10/2006, niin olisi verovuodelle 2005 tuloutunut toimintavarausta 19 000 euroa, jolloin verojen osuus olisi noussut 34,05 prosenttiin yritystulosta. Muuten se olisi ollut 28,35 prosenttia (ks. taulukko 7. s. 93), kun pääomatuloa olisi ollut 20 prosenttia nettovarallisuudesta.

Jos yhtiömuodonmuutoksen toteuttaminen on tiedossa jo reilusti etukäteen, voidaan toimintavarauksen purkamista harkita esimerkiksi useamman tilikaudenaikana ennen varsinaista muutosta. Case-yrityksen tapauksessa toimintavarauksen purkamisella ei ole niin suurta verotuksellista merkitystä, koska verolaskelmien perusteella yksityisliike on verotuksellisesti edullisempi yritysmuoto. Esimerkiksi verovuodelta 2005 osakkaan kokonaisverorasitus olisi ollut 36,19 prosenttia (ks. taulukko 11 s.96) ja elinkeinonharjoittajan edellä mainittu 34,05 prosenttia, vaikka toimintavaraus olisi purettu kyseisenä vuonna. Jos elinkeinonharjoittajan ansiotulojen verotus koetaan raskaaksi, johtaa merkittävä ansiotulona verotettava toimintavaraus ankaraan verotukseen.

5.5 Oma pääoma

Uuden osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön voi perustaa 2 500 euron osakepääomalla. Case-yrityksen peruspääoma on riittävä kattamaan tämän vaatimuksen (ks. liite 1). Uusi 2500 euron osakepääoma on eurooppalaisittain alhainen, mutta sillä on enää hyvin vähän merkitystä, koska velkojat on turvattu muilla keinoilla uudessa osakeyhtiölaissa. Luvussa 4.4.4 käsiteltiin mahdollisuutta ottaa osa yksityisliikkeen varoista yksityisottoina ennen osakeyhtiöksi muuttamista, mutta on muistettava, että tasejatkuvuuden pitää kuitenkin säilyä. Toisaalta yksityisliikkeen varojen on kuitenkin riitettävä osakeyhtiön osakepääoman ja velkojen katteeksi eikä osakeyhtiön oma pääoma saa laskea alle puoleen osakepääomasta. Uuden lain

mukaan osakkaille ei saa jakaa varoja, jos varojen jako voi johtaa yhtiön maksukyvyttömyyteen. Muutosta suunniteltaessa on pohdittava, miten paljon omaa pääoma osakeyhtiö tarvitsee. Case-yrityksestä on mahdollista nostaa osa omasta pääomasta yksityisottoina riippuen siitä, millä osakepääomalla osakeyhtiö päätetään perustaa. Otto voidaan kirjata osakkaan yksityisotosta johtuvaksi saamiseksi yhtiöltä, jos yksityisliikkeestä ei esimerkiksi likviditeettisyistä ottoa voi sillä hetkellä tehdä.

5.6 Yhteenveto

Selvää ja yksiselitteistä sääntöä siitä, mikä yritysmuoto sopisi kaikissa tilanteissa, ei ole olemassa. Tämä pätee myös verotukselliseen näkökulmaan. Edullisuuslaskelmissa kokonaisrasituksen mittaaminen on tärkeintä. Lopputulokseen vaikuttaa myös se, kuinka pitkä ajanjakso otetaan tarkasteltavaksi, kun eri yritysmuotoja vertaillaan. Case-tapauksessa saatiin tulokseksi, että kun elinkeinonharjoittajan yritystulo on n. 38 000 euroa niin, verojen osuus puhtaasta yritystulosta on osakeyhtiön yhteisöverokannan luokkaa.

Yritystulon kasvaessa elinkeinonharjoittajan kokonaisverorasitus kasvaa. Osakeyhtiön maksaman tuloveron jälkeen pääomatulo-osinko on verovapaata. Case-yrityksen kohdalla hyöty pääomatulo-osingon verovapaudesta jää alhaiseksi, koska pääomatulo-osinko tarkasteluvuosina oli vain n. 4000 euron luokkaa, mikä ei varmasti tyydytä yrittäjän rahantarvetta. Mikäli case-yritys siirtyisi osakeyhtiömuotoon, kannattaisi siis nettovarallisuutta yrittää kasvattaa, jotta osakeyhtiön verotuksellisista eduista päästäisiin hyötymään. Tämä onnistuu osakeyhtiössä usein yksityisliikettä helpomalla, koska esimerkiksi voittovaroja voidaan jättää yhtiöön.

Autoihin liittyvä verotuksellinen käsittely ei pääpiirteissään edullisuuden osalta erotu yksityisliikkeessä ja osakeyhtiössä. Osakeyhtiöstä on mahdollista ottaa autoetu, mikä saattaa muodostua kuitenkin verotuksellisesti

kannattavaksi. Case-yrityksen toimitilakiinteistö on mahdollista jättää elinkeinonharjoittajan omiin nimiin ja näin periä vuokraa osakeyhtiöltä. Kaiken kaikkiaan verotukselliset edut eivät nouse case-tapauksessa päällimmäiseksi syiksi muuttaa yritysmuotoa, mutta yhdessä jonkun muun syyn kanssa muutos voi olla hyvinkin järkevää toteuttaa. Kuitenkin osakkeen omistajan rajoitetunvastuun vuoksi osakeyhtiö soveltuu laajaomisteiseen toimintaan ja toisaalta omistajavaihdokset tapahtuvat joustavasti osakekaupan muodossa. Kaiken kaikkiaan case-yrityksen tulostaso alkaa kääntyä osakeyhtiön puolelle, mutta nettovarallisuuden kasvattamisella saataisiin ainakin enemmän hyötyä irti osakeyhtiöstä.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Yksityisliike ei ole erillinen oikeushenkilö, eikä sitä välttämättä voida pitää varsinaisena yritysmuotona. Yksityisliikkeen omaisuus on yrittäjän omistuksessa ja oikeustoimet hän tekee omissa nimissään. Osakeyhtiö taas muodostaa omistajistaan erillisen varallisuuspiirin – omine varoineen ja velkoineen. Osakeyhtiö voi olla niin sanottu yhdenyhtiö eli yhden osakkaan omistama yhtiö ja tällöin se voidaan nähdä yksityisliikkeen juridisena muotona. Osakeyhtiö vastaa itse velvoitteistaan, vaikka yhtiön johto kantaa oman vastuunsa. Osakeyhtiöllä on oltava riittävästi omaa pääomaa toiminnan pyörittämiseen, mutta yksityisliikkeen pääoma voi olla negatiivinen johtuen yksityisotoista. Osakeyhtiön toiminnan eräs perusperiaate on pääoma ja sen pysyvyys. Käytännössä yksityisliike ja yhdenyhtiö voivat olla yllättävän samankaltaisia yritysmuotoja, kun ajatellaan vastuuta, yhdenvertaisuutta ja enemmistöperiaatetta yhdenyhtiössä. Tällöin erottavina tekijöinä voidaan nähdä pääoma ja sen pysyvyys, oikeushenkilöllisyys ja osakkeen luovutettavuus.

Yksityisliikkeen tulos verotetaan kokonaan elinkeinonharjoittajan tulona kun taas osakeyhtiön tuloksesta menee yhteisövero ja osakasta verotetaan vasta jaetun osingon perusteella. Pääomatulon hankkiminen edellyttää molemmissa yritysmuodoissa yritysvarallisuuden kertymistä. Varakkaammasta yrityksestä voidaan nostaa enemmän lievemmän verokannan omaavaa pääomatuloa. Molemmissa yritysmuodoissa tulo jaetaan nettovarallisuuden perusteella pääoma- ja ansiotuloksi. Tämä merkitsee yritysvarallisuuden kautta tapahtuvaa yrityksen ja sen omistajan verotuksen yhteensovittamista eli pääomatulona verotetaan yritystoimintaan sitoutuneen pääomantuotto. Osakeyhtiön osakkaille saadaan halutessa ansiotulona verotettavia palkkatuloja, joka ei ole mahdollista yksityisliikkeessä. Yleisesti osakeyhtiötä pidetään verotuksellisesti edullisena yritysmuotona. Ei voi kieltää, että se ei olisi totta tietyissä tilanteissa, mutta yksityisliike on myös erittäin varteenotettava vaihtoehto. Osakeyhtiön verotuksellista edullisuut-

ta korostetaan ehkä hieman liikaakin muiden yritysmuotojen kustannuksella. Tällöin unohdetaan, että usein yritystoiminnan aloittaminen helposti pyöritettävän yksityisliikkeen avulla on järkevää, myös verotuksellisesti.

Molemmissa yritysmuodoissa nettovarallisuus mahdollistaa yrittäjän kannalta monesti lievemmän verokannan mukaisen pääomatuloverotuksen. Saattaa kuitenkin olla, että elinkeinonharjoittajalle ansiotulo-osuuden verotus on edullisempi vaihtoehto. Osakkaalle taas 9 prosenttia nettovarallisuudesta on verotonta aina 90 000 euron rajaan asti, joten tästä syystä nettovarallisuudella on erityistä merkitystä osakeyhtiössä. Tämä luo myös paineen hajauttaa osakkeenomistusta perhepiirissä. Yhtiön on toki täytyntä maksaa tuloksestaan yhteisöveroa ennen kuin osakas pääsee nauttimaan osingostaan. Osakeyhtiön verotuksellinen edullisuus kasvaa nettovarallisuuden kasvun myötä, koska osakkaan osinkoverotuksessa suuri merkitys on juuri pääomatulo-osingolla. On erittäin harvinaista, että 90 000 euron raja ylittyy pieniyhtiöissä.

Elinkeinonharjoittajalle on yksityisliikkeen nettovarallisuus sitä tärkeämpi mitä edullisempänä hän pitää pääomatuloverotusta. Suurin ero yksityisliikkeen ja osakeyhtiön nettovarallisuuslaskennassa on, että yksityisliikkeen nettovarallisuuteen lisätään 30 prosenttia palkoista. Tämä tasapuolistaa yritysmuotojen välistä verotusta sekä työvaltaisten ja pääomavaltaisten yksityisliikkeiden asemaa. Jos kyseessä on työvoimavaltainen yksityisliike, jonka pyörittämiseen ei sitoudu paljon pääomaa, kannattaa tämä huomioida yhtiömuodonmuutoksessa. Tämä siitä syystä, että osakeyhtiön nettovarallisuuslaskennassa ei huomioida palkkoja, jolloin nettovarallisuus voi pienentyä merkittävästi yritysmuodonmuutoksessa. Mikäli kyseessä on erittäin pääomavaltainen yritystoiminta eli yksityisliikkeellä saattaa olla suuri nettovarallisuus, niin osakeyhtiön pääomatulo-osinko voi olla houkutteleva vaihtoehto. Tällöin vastakkain asettuvat yksityisliikkeen pääomatulon tuotto prosentti 20 ja verovapaan osingon tuotto prosentti 9. Kokonaisverorasitusta pääomatulo-osuuden ja verovapaan osingon kesken vertailtaessa osakeyhtiö johtaa 2 prosentin etulyöntiasemalla. Osakeyhtiössä

nettovarallisuuden kasvattaminen, esimerkiksi osingon jakamatta jättämisellä, on helpompaa.

Yritysmuodonmuutosta tehtäessä on mahdollisuuksia verosuunnittelulle. Osa mahdollisuuksista koskee vain muutosvuotta ja perustuu siihen, että muutosvuonna verotus jakaantuu kahteen toisistaan erilliseen verotukseen. Muutosvuoden verosuunnittelumahdollisuudet liittyvät luvun 4.4 muutoksessa huomioitaviin seikkoihin. Lyhyesti muutosvuoden verosuunnittelussa on huomioitava toimintavaraus, mietittävä muutosvuoden poistojen ajoittamista ja huomioitava, että pääomatuloa voi saada saman verovuoden aikana kahteen kertaan. Toinen osa verosuunnittelumahdollisuuksista koskee osakeyhtiötä ja sitä, minkälainen osakeyhtiö suhteessa yksityisliikkeeseen jatkaa toimintaa. On mahdollista, että vain osa yksityisliikkeenvaroista siirretään muodonmuutoksessa osakeyhtiölle, kunhan tasejatkuvuuden edellytykset täyttyvät. Voidaan esimerkiksi ottaa osa yksityisliikkeen omaisuudesta yksityisottoina ennen muodonmuutosta tai liiketoiminnassa käytettävä kiinteistö jätetään elinkeinonharjoittajan yksityisomaisuudeksi. Verosuunnittelumahdollisuudet voivat myös liittyä yhtiön tulevaisuuteen esimerkiksi valmistellaan tulevaa sukupolvenvaihdosta tai laajennetaan omistuspohjaa.

Kysymykseen siitä, miksi yksityisliike kannattaa muuttaa osakeyhtiöksi, on tämän tutkimuksen laajuudessa mahdotonta vastata. Mitään yleispätevää tilannekatsausta sellaisesta yksityisliikkeestä, jonka kannattaisi jatkossa toimia osakeyhtiönä, ei ole. Tämä tutkimus nostaa esille lähinnä vain verotuksellisia näkökulmia asiaan ja paneutuu enemmän muutosprosessiin kokonaisuudessaan. Tutkimuksessa on kuitenkin noussut esille muutamia syitä toimintamuodonmuuttamispäätökselle. Tällaisia ovat esimerkiksi, että osakeyhtiö mahdollistaa erilaiset rahoitusratkaisut, osakeyhtiön verotukselliset edut, osakkaiden rajoitettu vastuu, omistuspohjanlaajentaminen tai sukupolvenvaihdoksen suunnittelu. Yrittäjä voi myös itse tehdä erilaisia toimia osakeyhtiön kanssa.

Toinen kysymys, mihin suoraan yleispätevää vastausta ei löydy on, milloin toimintamuodonmuuttaminen yksityisliikkeestä osakeyhtiöksi on kannattavaa tehdä? Verotuksellisesti ajankohta voidaan määrittää esimerkiksi elinkeinonharjoittajan ansiotulojen perusteella. Kun elinkeinonharjoittajan ansiotulot ovat 28 500 euroa, niin ansiotulojen veroprosentti on 26, joka vastaa osakeyhtiön yhteisöverokantaa. Kyseiseen rajaan vaikuttavat jokaisen henkilökohtaiset ansiotulosta tehtävät vähennykset. 28 000 euron raja arvo on laskettu taulukossa 13 (ks. s. 99) huomioiden siinä esitettävät vähennykset. Elinkeinonharjoittajan ansiotuloveroprosenttia 26 voidaan pitää osakeyhtiön siirtymisen verotuksellisenä rajana, koska saman verorasituksen jälkeen osakeyhtiöstä voidaan nostaa verovapaata pääomatulo-osinkoa. Sen määrä riippuu yhtiön nettovarallisuudesta, jota voidaan vuosi vuodelta kasvattaa. Mikäli palkanmaksun edellytykset täyttyvät, voidaan osakeyhtiöstä maksaa myös palkkaa osakkaalle, jonka verorasitus saattaa jäädä 26 prosenttiin. Kun elinkeinonharjoittajan ansiotulot kasvavat yli 28 000 euron raja-arvon, niin 26 prosentin verorasitus joka tapauksessa nousee, mitä ei välttämättä tapahdu osakeyhtiössä. Pääomatulo-osuudesta elinkeinonharjoittaja maksaa kuitenkin 28 prosentin pääomatuloveron. Kun päätös muutoksesta on tehty, voidaan ratkaista minä tilikaudenhetkenä muutos tehdään. Tämä kysymys voidaan ratkaista esimerkiksi verotuksellisensyyn liittyen toimintavaraukseen, poistoihin ja pääomatulonmäärään.

Koska Suomessa on paljon pienyrityksiä, joista vielä valtaosa on yksityisliikkeitä tai pienosakeyhtiöitä, niin jatkossa voisi olla mielenkiintoista tutkia vain muutoksetoteuttamisen syitä ja niiden perusteita. Tietoja voisi kerätä muutoksen kokeneilta yrittäjiltä. Perustellut syyt voisivat auttaa elinkeinonharjoittajia suunnittelemaan yritystoimintansa kehittämistä ja ymmärtämään yritysmuotojen erilaisuutta. Näin jokainen voisi paremmin valita itselleen sopivan yritysmuodon. Jatkotutkimuksena voisi pureutua myös yksityisliikkeen henkilöyhtiöksi muuttamiseen ja pohtia milloin henkilöyhtiö olisi parempi vaihtoehto kuin osakeyhtiö. Uusi osakeyhtiölaki mahdollistaa osakeyhtiön muuttamisen vaikkapa henkilöyhtiöksi. Myös tätä uutta mah-

dollisuutta olisi kiintoisaa selvittää; minkälaisissa tilanteissa se voi tulla harkittavaksi tai miten sitä verotuksellisesti käsitellään.

Varsinainen yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi on suhteellisen yksinkertaista. Yksinkertaisesti yhtiömuodonmuutos tapahtuu niin, että perustetaan osakeyhtiö, jonne yksityisliikkeen omaisuus siirretään apportina. Muutos voidaan tehdä ilman veroseuraamuksia, kunhan kirjanpidossa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta ja yrityksen identtisyys säilyy. Elinkeinonharjoittajan tulee merkitä kaikki yhtiön osakkeet. Yhtiöoikeudellisesti kysymyksessä on uuden osakeyhtiön perustaminen. Apportiperustamista käsiteltiin tarkemmin luvussa 5.3.1.

Kuten tutkimuksesta käy ilmi, ei yksityisliikkeen muuttaminen osakeyhtiöksi ole maailman monimutkaisin prosessi. Suurin syy tähän on, että yhtiöoikeudellisesti muutoksen suorittaminen ei ole kovin vaikeaa. Sitä voidaan verrata uuden osakeyhtiön perustamiseen, mitähän se myös on. Muutoksessa huomionarvoista on apportinkäyttö, joka vaatii tiettyjä selvityksiä. Riippuen minkälaisista yrityksistä on kysymys, tulee muutosvaiheessa ratkaistavaksi erilaisia seikkoja. Huomionarvoista on, miten verotuksen kannalta muutos kannattaa toteuttaa tai minkälainen osakeyhtiö jatkaa toimintaa. Edellä esitetty elinkeinonharjoittajan 28 500 euron ansiotulojen määräkään ei ole yleispätevä raja-arvo muuttamispäätökselle, sillä kokonaisverorasituksen ratkaisee esim. yrittäjän rahantarve. Muuttamispäätökseen voi vaikuttaa verotukselliset tekijät, mitkä nousevat yleensä päällimmäisenä esille tai syy voi olla hyvinkin tapauskohtainen.

LÄHDELUETTELO

Airaksinen, Manne; Jauhiainen, Jyrki & Neimala Antti (2001). PK-Yrityksen osakeyhtiölakiopas. Porvoo: WS Bookwell.

Airaksinen, Manne; Pulkkinen, Pekka & Rasinaho, Vesa (2006). Osakeyhtiölaki I-II. Helsinki: Talentum.

Alhola, Kari (2005). Osinkoa vai palkkaa verouudistuksen jälkeen? Tilisannonomat 2/2005. s. 61–65

Alhola, Kari; Koivikko, Aarne; Rätty, Päivi & Tuominen, Olavi (1999). Tilinpäätös ja yritysverotus. Porvoo: WSOY

Finnvera Oyj (2006). Lainat. [verkkodokumentti]. [viitattu 27.3.2006]. Saatavilla <http://www.finnvera.fi/index.cfm?id=1802>

Hahlo, H.R (1982). Progenitions of the Modern Company. The Juridical Review 1982. s. 139–160.

HE 194/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi 194/2006.

HE 109/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi 109/2005

HE 92/2004. Hallituksen esitys Eduskunnalle yritys- ja pääomaverouudistukseksi 92/2004

HE 105/1996. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 105/1996

Helminen, Sakari & Ossa, Jaakko (1998). Yritysmuodot ja verotus. Kokemäki: Satakunnan Painotuote.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (1997). Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Horsmanheimo, Pasi (2005). Pienyrityksen tilintarkastuksen tulevaisuus?. Tilisanomat 2/2005. s. 37–41

Huovinen, Juha-Pekka (2005). Eri yritysmuodoissa isot veroerot. Taloustaito Yritys 2/2005. Veronmaksajain Keskusliitto

Huovinen, Juha-Pekka (2006). Kysy verojuristilta 26.1.2006. Veronmaksajain Keskusliitto.

Ilola, Jouko & Ukkola, Outi (1994). Yritysmuodon muutokset. Jyväskylä: Gummerus.

Juote, Taru & Ukkola, Outi (1998). Yrityksen luovutus ja yritysmuodon muutokset. Helsinki: Edita.

Järvenoja, Markku (1999). Yrityksen uusi verosuunnittelu. Jyväskylä: Gummerus.

Järvenoja, Markku (2002). Osinkoverotus. Jyväskylä: Gummerus.

Tilastokeskus 2005. Suomen yritykset. [verkkodokumentti]. [viitattu 5.4.2006]. Saatavilla:

http://statfin.stat.fi/statweb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=suomen_yritykset.

Tilintarkastuslakityöryhmä (2003). Tilintarkastuslakityöryhmän raportti.

Kauppa- ja teollisuusministeriö (KTM). Elinkeino-osasto. KTM:n työryhmä- ja toimikuntaraportteja 12/2003.

Koponen, Juha (2003a). Osingonjakajan verokirja. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima.

Koponen, Juha (2003b). Yrittäjän verokäsikirja. 1.painos. Helsinki: Edita Prima.

KPMG 2001. PK- Yrityksen verotus. Helsinki: Edita

Kukkonen, Matti (2004). Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus. Jyväskylä: Gummerus.

Kyläkallio, Juhani; Iiro, Olli & Kyläkallio, Kalle (2002). Osakeyhtiö. Helsinki: Edita Prima.

Leppiniemi, Jarmo (1999). Omaisuuden arvo. Jyväskylä: Gummerus.

Leppiniemi, Jarmo (2005). Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. Helsinki: WSOYpro. Yritysonline, jatkuvatäydenteinen.

Mattila, Pauli K. (1997). Yrityksen muuttaminen osakeyhtiöksi verotuksen kannalta. Tili- ja veropäivät 1997. Taloushallintoliitto. s. 46–52

Metsämuuronen, Jari (2001). Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia- sarja 4. 2. uudistettu painos. Viro.

Mähönen, Jukka (2001). Tulo- ja pääoma; kirjanpidon merkitys osakeyhtiön sääntelyssä. Helsinki: Edita.

Mähönen, Jukka & Villa, Seppo (2006). Osakeyhtiö I-II. WSOY.

Mähönen, Jukka; Villa, Seppo & Säiläkivi, Antti (2006). Osakeyhtiölaki käytännössä. WSOY.

Mäkelä, Sarianne (2005). Missä menee raja ammatinharjoittajan ja liikkeenharjoittajan välillä? Veronmaksajain Keskusliitto. Verojuristin tietopankki 28.1.2005.

Mäkinen, Lassi (2002). Pienyrityksen tilinpäätös käytännössä. Jyväskylä: Gummerus.

Niskakangas, Heikki (2005). Henkilöverotus. Helsinki: WSOYpro. Yritysonline, jatkuvatäydenteinen.

Nykänen, Olli & Tikka, Kari S. (2005). Yritysverotus I-II. Helsinki: WSOYpro. Yritysonline, jatkuvatäydenteinen.

Osakeyhtiölakityöryhmä (2003). Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö. Oikeusministeriö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4.

Ojala, Ilkka 2002. Yksityisen elinkeinonharjoittajan yritystulon jakaminen. Tilisanomat 4/2002. s. 31–35

Ojala, Ilkka 2005. Verokoulu, osa 3: Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus. Tilisanomat 4/2005. s. 58–61

Ouluseutu Yrityspalvelut (2004). Yrityksen perustaminen Ouluseudulle. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus.

Patentti- ja rekisterihallitus (2006). Kaupparekisteri. Apporttiehto osakeyhtiötä perustettaessa [verkkodokumentti]. [viitattu:30.10.06] Saatavilla: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/perustaminen/apporttiehto.html>

Penttilä, Seppo (2003). Yrityksen omistajan tuloverotus. Jyväskylä: Gummerus

Persson, Stefan (2004). Balans nr 2/2004.

Romppainen, Leena (2006). Omiin vai yrityksen nimiin? Teksti Jouko Lantto. Yrittäjä 4/2006. s. 48–49.

Salin, Marjo & Tikkanen, Tapio (2003). Liikkeen- ja ammatinharjoittajan verokirja. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima.

Salonen, Sanna (2004). Tilintarkastuslakityöryhmä – yhteenveto saaduista lausunnoista. Kauppa- ja teollisuusministeriö (KTM). Elinkeino-osasto. Kauppa- ja teollisuusministeriö Julkaisuja 8/2004.

Syrjälä, L. (1994). Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työväliseenä. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. (1994). Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä.

Immonen, Raimo (1994). Velkojainsuoja yritysrakenteiden muutoksissa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Immonen, Raimo (2006). Yritysjärjestelyt. Helsinki: Talentum.

Toiviainen, Heikki (2006). Osakeyhtiölaki ja muuta yhtiölainsäädäntöä 2006. Toimittanut Panu Pöykkylä. Helsinki: Edita

Uusitalo, Hannu (1991). Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WS Bookwell.

Valtiovarainministeriö 1996:7

Verohallitus (2000). Verohallituksen ohjeita: Veronkorotus ja peitelty osinko. 19.9.2000. Ohje nro 2499/39/2000.

Verohallitus (2001). Verohallituksen ohjeita: Verohallituksen yritysverotus-tiedote 4/1997. (uudistettu 2001)

Verohallitus (2005). Verohallituksen päätös henkilökohtaisen pidätyspro-sentin laskentaperusteista palkkatuloa varten vuodelle 2006. Päätös Dnro 1330/31/2005. 21.11.2005

Verohallitus (2005b). Vero-ohjeet. Verotustietoa yritysasiakkaille. [verkkodokumentti]. [viitattu 1.11.2005]. Saatavilla http://www.vero.fi/default.asp?article=3218&domain=VERO_MAIN&path=5.40,89,91&language=FIN

Verohallitus (2006). Verohallituksen ohjeita. Verohallituksen yhtenäistä-misohjeet vuodelta 2005 toimitettavaa verotusta varten. Ohje nro 1572/32/2005, 4.1.2006

Veronmaksajain Keskusliitto. Yrittäjän verotietopaketti 2005. [verkkodokumentti]. [12.12.2005]. Saatavilla <http://www.veronmaksajat.fi/asp/empty2.asp?P=33&VID=default&SID=947945501618253&S=1&A=closeall&C=19641>

Villa, Seppo (2002). Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.

LIITTEET

Liite 1. Case-yrityksen tuloslaskelma ja tase

TULOSLASKELMA

	11/02–10/03	11/03–10/04	11/04–10/05
LIIKEVAIHTO	190399.90	203440.93	238084.13
Liiketoiminnan muut tuotot	0.00	0.00	5950.00
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	– 60393.65	– 67933.08	– 72933.49
Varastojen muutos	– 194.30	163.96	– 97.48
Ulkopuoliset palvelut	– 38.36	– 248.36	0.00
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	– 51438.47	– 59902.43	– 64520.51
Muut henkilösivukulut	– 4170.36	– 3812.40	– 3548.49
Eläkekulut	– 11579.63	– 12701.47	– 15025.67
Poistot ja arvonalentumiset	– 8701.50	– 6749.05	– 5063.92
Liiketoiminnan muut kulut	– 29769.44	– 32316.34	– 33223.30
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	24114.19	19941.76	49621.27
Rahoitustuotot ja -kulut			
Muut korko- ja rahoitustuotot	4.34	11.69	107.60
Korko- ja muut rahoituskulut	– 1861.65	– 1306.28	– 2945.42
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	22256.88	18647.17	46783.45
Satunnaiset erät	0.00	0.00	– 40.00
VOITTO ENNEN TP-SIIRTOJA JA VEROJA	22256.88	18647.17	46743.45
Tilinpäätössiirrot			
Vapaaehtoisten varausten muutos	– 3000.00	0.00	– 4000.00
Tuloverot	– 6566.48	– 9732.05	– 3598.91
Elinkeinonharjoittajan tilikauden voitto/tappio	12690.40	8915.12	39144.54

TASE

	11/02–10/03	11/03–10/04	11/04–10/05
Vastaavaa			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineelliset hyödykkeet	26157.47	20289.57	15225.65
Sijoitukset	42901.37	42901.37	149581.37
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	18210.30	18374.26	18276.78
Lyhytaikaiset saamiset	9485.20	12696.88	14565.27
Rahat ja pankkisaamiset	18700.77	9564.64	30806.99
VASTAAVAA YHTEENSÄ	115455.11	103826.72	228456.06
Vastattavaa			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma/peruspääoma	40693.18	33905.02	27698.55
Osingonjako/yksityiskäyttö	– 19478.56	– 15121.59	– 23879.70
Tilikauden voitto (tappio)	12690.40	8915.12	39144.54
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ			
Vapaaeht.varaukset(toimintavaraus)	15000.00	15000.00	19000.00
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen yhteensä	42750.25	33998.17	111575.85
Lyhytaikainen yhteensä	23799.84	27130.00	54916.82
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	115455.11	103826.72	228456.06

Liite 2. Vuoden 2006 valtion tuloveroasteikko

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
12 200 -17 000	8	9.0
17 000 -20 000	440	14.0
20 000 -32 800	860	19.5
32 800 - 58 200	3356	25.0
58 200 -	9706	32.5